

STORTINGET

Innst. 121 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 1 (2025–2026)

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen
om Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget
om regnskapsrevisjon**

- revidere om disposisjonene som ligger direkte til grunn for årsregnskapene og statsregnskapet, er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger, jf. lovens §§ 4-2 og 4-3.

Til Stortinget

Del I Overordnet

1. Innledning

1.1 Riksrevisjonens oppgaver innenfor regnskapsrevisjon

Riksrevisjonens rammeverk for revisjonsoppgaver består av følgende:

- Grunnloven § 75 bokstav k
- lov om Riksrevisjonen
- INTOSAI Framework of Professional Pronouncements (IFPP), inkludert internasjonale revisjonsstandards for Riksrevisjoner (ISSAI)
- Riksrevisjonens overordnede- og faglige retningslinjer for revisjonsoppgaver

I Riksrevisjonen innebærer regnskapsrevisjon tre ulike oppgaver:

- revidere om årsregnskapet gir et dekkende bilde og er i samsvar med gjeldende regler, jf. lovens § 4-3.
- revidere om statsregnskapet er utarbeidet, presentert og avlagt i samsvar med gjeldende regler om statsregnskapet, jf. lovens § 4-2.

1.2 Resultater fra regnskapsrevisjonen for 2024

Statens regnskaper er i all hovedsak riktige og i samsvar med lover og regler. Riksrevisjonen har revidert statsregnskapet og 230 årsregnskaper for departementer, statlige virksomheter og fond for 2024. Dette inkluderer årsregnskapet for Sametinget. Riksrevisjonen har funnet at det kan være vesentlige feil og mangler i ti av årsregnskapene. I tillegg rapporterer Riksrevisjonen to nye saker med utgangspunkt i revisjon av årsregnskapene.

Riksrevisjonen har også gjennomført revisjon av disposisjonene (kontroll av budsjettgjennomføringen) ut fra en risiko- og vesentlighetsvurdering. Riksrevisjonen rapporterer fem nye saker.

Riksrevisjonen følger opp saker som tidligere er rapportert til Stortinget. Riksrevisjonen har fulgt opp åtte slike saker. Riksrevisjonen er tilfreds med departementenes oppfølging i disse sakene og avslutter derfor oppfølgingen.

Riksrevisjonen rapporterte i Dokument 1 (2022–2023) en undersøkelse om tilskudd til frivillige organisasjoner. Det ble ikke rettet kritikk i saken, siden Riksrevisjonen avdekket at de fleste organisasjonene brukte tilskuddsmidlene i tråd med formålet. Riksrevisjonen har derfor ikke gjennomført en ordinær oppfølging av denne undersøkelsen.

En totaloversikt over Riksrevisjonens revisjoner per departement finnes i vedlegg 1 til Riksrevisjonens dokument.

1.3 Riksrevisjonens bidrag til å forebygge og avdekke misligheter

Etter riksrevisjonsloven § 1-2 skal Riksrevisjonen som del av revisjonsutførelsen bidra til å forebygge og avdekke misligheter. I planleggingen og gjennomføringen av revisjonen skal revisor identifisere og håndtere risiko for misligheter som er relevant for formålet med revisjonen. Misligheter kan påvirke både regnskap og disposisjoner.

Ansvarer gjelder for all revisjon i Riksrevisjonen, men oppgaven er spesielt aktuell når det gjelder regnskapsrevisjon. En avdekket mislighet skal følges opp særskilt, uavhengig av hvordan misligheten vil påvirke konklusjonen på revisjonen.

1.4 Analyser av statens finansielle bærekraft

Riksrevisjonen skal bidra til den demokratiske kontrollen med at statens ressurser forvaltes forsvarlig og effektivt og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Den internasjonale organisasjonen for riksrevisjoner, INTOSAI, oppfordrer riksrevisjonene til å være en troverdig kilde til uavhengig og objektiv innsikt og veiledning for å støtte positiv endring i offentlig sektor.

2. Konklusjoner og overordnede vurderinger

Riksrevisjonen kan gi kritikk etter disse tre alvorlighetsgradene:

1. «**Sterkt kritikkverdige**» er Riksrevisjonens sterkeste kritikk. Dette kritikknivået brukes når Riksrevisjonen finner alvorlige svakheter, feil og mangler. Ofte vil disse kunne få svært store konsekvenser for enkeltmennesker eller samfunnet.
2. «**Kritikkverdige**» brukes når Riksrevisjonen finner betydelige svakheter, feil og mangler som ofte vil kunne få moderate til store konsekvenser for enkeltmennesker eller samfunnet.
3. «**Ikke tilfredsstillende**» brukes når Riksrevisjonen finner svakheter, feil og mangler, men som i mindre grad får direkte konsekvenser for enkeltmennesker eller samfunnet.

2.1 Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet er i all vesentlighet riktig, med enkelte forbehold.

2.2 Revisjon av årsregnskapene

- 220 av 230 årsregnskaper som Riksrevisjonen reviderer, er i all vesentlighet riktige.

Kritikkverdige

– Sametingets lånegaranti

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdige at Sametinget i perioden 2017–2019 har gitt lånegaranti til kjøp, drift og utbedringer av lokaler til det samiske museet Várdobáiki AS i strid med Grunnloven § 75 og bevilgningsreglementet § 6.

Ikke tilfredsstillende

– Navs tilgangskontroller og logging

Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at Nav ikke har etablert tilgangskontroller og logging i databaser i datasystemene for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger i tråd med kravene i økonomiregelverket.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

2.3 Revisjon av disposisjoner

Kritikkverdige

– Stønad til dekning av utgifter til ortopediske hjelpemidler

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdige at Navs kontroll av utbetaling av stønad til ortopediske hjelpemidler ikke oppfyller kravene som er gitt i lov om folketrygd og reglement for økonomistyring i staten. Det er også kritikkverdige at summen av fakturakontroller og kompenserende kontrolltiltak ikke tilfredsstiller kravene til en internkontroll som er tilpasset risiko og vesentlighet.

Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

– Skatteetatens kontroll med merverdiavgift

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdige at Skatteetaten ikke i tilstrekkelig grad etterlever bestemmelsene i økonomireglementet om å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Det er også kritikkverdige at Skatteetaten ikke etterlever skatteforvaltningslovens bestemmelser om ilegging av tilleggsatt etter meldingskontroller.

Ansvarlig departement: Finansdepartementet.

Ikke tilfredsstillende

– Anskaffelser i politiet

Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at politidistrikter og særorganer ikke gjennomfører og

dokumenterer alle anskaffelser i tråd med anskaffelsesregelverket. Det er heller ikke tilfredsstillende at politiet har gjort avrop på rammeavtaler ut over avtalenes kunngjorte verdi og ikke har tilstrekkelige systemer og rutiner for å følge dette opp.
Ansvarlig departement: Justis- og beredskapsdepartementet.

- **Utdanningsdirektoratets økonomiske tilsyn av private barnehager og skoler**
Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at Utdanningsdirektoratet ikke har etablert rutiner for å vurdere det samlede risikonivået for utvelgelse av tilsynsobjekter blant de private barnehagene og skolene. Det er heller ikke tilfredsstillende at halvparten av tilsynene som Utdanningsdirektoratet gjennomfører er dokumentasjonskontroller og ikke tilsyn av om midlene kommer barna og elevene til gode.
Ansvarlig departement: Kunnskapsdepartementet.
- **Bruk av tjenestekjøretøy i Statens vegvesen**
Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at Statens vegvesen ikke sikrer at skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy blir dokumentert. Det er dermed stor sannsynlighet for at Statens vegvesen ikke har innrapportert all skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy til skattemyndighetene. Se kapittel 21.5.
Ansvarlig departement: Samferdselsdepartementet.

2.4 Riksrevisjonens vurdering av oppfølgingssaker

Saker som avsluttes

- **Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester**
Ansvarlig departement: Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet.
- **Forståelig kommunikasjon i vedtaksbrev fra SPK og Nav**
Ansvarlig departement: Arbeids- og inkluderingsdepartementet.
- **DFØ som tjenesteleverandør og etterlevelse av krav til avstemming i økonomiregelverket**
Ansvarlig departement: Finansdepartementet.
- **Kildeskatt på utbytte til utenlandske aksjonærer**
Ansvarlig departement: Finansdepartementet.
- **Informasjonssikkerhet og tilgjengeliggjøring av person- og helseopplysninger i helseregistre**
Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet.

- **Helsedirektoratets etterkontroller av helserefusjoner**
Ansvarlig departement: Helse- og omsorgsdepartementet.
- **Ny registerplattform og informasjonssikkerhet ved Brønnøysundregistrene**
Ansvarlig departement: Nærings- og fiskeridepartementet.
- **Nasjonal transportplan**
Ansvarlig departement: Samferdselsdepartementet.

3. Revisjon av statsregnskapet

3.1 Statsregnskapet er i all vesentlighet riktig, med enkelte forbehold

3.1.1 KONKLUSJONER

Riksrevisjonen har revidert om statsregnskapet er uten vesentlig feilinformasjon, og om det er utarbeidet, presentert og avlagt i henhold til bevilgningsreglementet § 13.

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet for 2024 i all vesentlighet er riktig, med enkelte forbehold:

- Bevilgningsregnskapet er riktig avlagt, men det er usikkerhet om vesentlige beløp i årsregnskapet til Nav, og regnskapet kan inneholde feilinformasjon.
- Kapitalregnskapet er riktig avlagt, men det er usikkerhet om vesentlige beløp i årsregnskapet til Nav, og regnskapet kan inneholde feilinformasjon.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) til å inngå forpliktelser utover budsjettåret er ikke fullstendig presentert for ni departementer.

Riksrevisjonen har i tillegg kontrollert om det foreligger nødvendig hjemmel i henhold til bevilgningsreglementet § 5 når forvaltningen overskrider utgiftsbevilgninger.

Revisjonen viser at totalt 14 departementer og parlamentariske organer har uhjemlede merutgifter på til sammen over 960 mill. kroner.

3.1.2 BAKGRUNN FOR REVISJONEN

Grunnloven § 75 bokstav k forutsetter at det for hvert budsjettår skal utarbeides og offentliggjøres et statsregnskap. Stortinget skal «utnevne fem revisorer som årlig skal gjennomse statens regnskaper og bekjentgjøre ekstrakter av dem ved trykken».

3.1.3 STATSREGNSKAPET

Stortinget vedtar statsbudsjettet, og budsjettet inneholder fullmakter og pålegg om å bruke penger til de formålene som er bestemt og forutsatt. Statsregnskapet viser statens pengebruk målt opp mot statsbudsjettet, og består blant annet av innrapporterte tall og oversikter fra departementer og virksomheter.

3.1.4 REVISJON AV STATSREGNSKAPET

Riksrevisjonen gjennomfører revisjon av statsregnskapet etter lov om Riksrevisjonen som et attestasjonsoppdrag i tråd med internasjonale standarder for etterlevelsesrevisjon (ISSAI 4000).

Revisjonen av statsregnskapet bygger på den finansielle revisjonen av årsregnskapene til departementene, virksomhetene og statlige fond. Riksrevisjonen bygger også på privat revisjon av blant annet Statens pensjonsfond utland (SPU) og statlige selskaper, der informasjon fra regnskapet gir grunnlag for posteringer i statsregnskapet.

3.1.5 HVA HAR RIKSREVISJONEN REVIDERT, OG HVILKE KRITEIRER LIGGER TIL GRUNN

Statsregnskapet for 2024 er presentert i Meld. St. 3 (2024–2025) og behandlet av finanskomiteen i Innst. 499 S (2024–2025).

Riksrevisjonen har revidert om statsregnskapet for 2024 på hvert av departementenes ansvarsområder er uten vesentlig feilinformasjon og om det er riktig utarbeidet, presentert og avlagt i henhold til bevilgningsreglementet § 13.

Riksrevisjonen har også revidert at relevant informasjon fra regnskapet for Statens pensjonsfond utland (SPU) og Statens pensjonsfond Norge (SPN), er presentert riktig i statsregnskapet.

Riksrevisjonen har i tillegg kontrollert om det foreligger nødvendig hjemmel i henhold til bevilgningsreglementet § 5 når forvaltningen overskrider utgiftsbevilgninger.

Fra 2024 har Riksrevisjonen utarbeidet en egen rapport for revisjonen av statsregnskapet. Rapporten har blitt sendt til alle departementene og er vedlagt Dokument 1.

3.1.6 BEVILGNINGSREGNSKAPET ER RIKTIG AVLAGT, MEN DET ER USIKKERHET OM VESENTLIGE BELØP I ÅRSREGNSKAPET TIL NAV, OG REGNSKAPET KAN INNEHOLDE FEILINFORMASJON

Bevilgningsreglementet § 13 gir bestemmelser om hvordan statsregnskapet skal utformes og avlegges.

Revisjonen viser at bevilgningsregnskapet er avlagt etter kravene i § 13 og gir under hver budsjettpost opplysninger om

- årets regnskapsførte utgifter og inntekter
- overført beløp fra forrige år
- total bevilgning i budsjettåret
- overført beløp til neste år

Revisjonen viser videre at bevilgningsregnskapet kan inneholde vesentlig feilinformasjon. Arbeids- og velferdsetaten (Nav) har fått revisjonsberetning med forbehold fordi Riksrevisjonen ikke kan bekrefte 475 mrd. kroner i utbetalinger av tilskudd og stønader.

Utbetalingene som ikke lar seg bekrefte, utgjør en vesentlig del av bevilgningsregnskapet på Arbeids- og inkluderingsdepartementets og Barne- og familiedepartementets område. Totalt 448 mrd. kroner gjelder bevilgningsregnskapet for Arbeids- og inkluderingsdepartementet og 27 mrd. kroner gjelder bevilgningsregnskapet for Barne- og familiedepartementet. Dette utgjør henholdsvis 68 pst. og 38 pst. av de regnskapsførte utgiftene for Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og familiedepartementet.

3.1.7 KAPITALREGNSKAPET ER RIKTIG AVLAGT, MEN DET ER USIKKERHET OM VESENTLIGE BELØP I ÅRSREGNSKAPET TIL NAV, OG REGNSKAPET KAN INNEHOLDE FEILINFORMASJON

Bevilgningsreglementet § 13 gir bestemmelser om hvordan statsregnskapet skal utformes og avlegges. Ettersom staten bruker kontantprinsippet i bevilgningsregnskapet, er det bare kontantbeholdninger (finanskapital) som inngår i kapitalregnskapet. Statens realkapital, bygg, anlegg og eiendommer, er holdt utenfor. Det er bare realkapital i forvaltningsbedrifter som er med. Skatte- og avgiftskrav og påløpte pensjonsforpliktelser er heller ikke tatt med.

Revisjonen viser at kapitalregnskapet for 2024 er avlagt i tråd med § 13 og gir oversikt over statens finansielle eiendeler og gjeld og viser sammenhengen med bevilgningsregnskapet.

Riksrevisjonen har gjennom den finansielle revisjonen imidlertid ikke vært i stand til å fastslå om beløpene i Navs mellomværende med staten utgjør en regnskapsmessig vesentlig feil. Dette betyr at kapitalregnskapet på området til Arbeids- og inkluderingsdepartementet kan inneholde vesentlig feilinformasjon.

3.1.8 STATSREGNSKAPETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) TIL Å INNGÅ FORPLIKTELSE UTOVER BUDSJETTÅRET ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT FOR NI DEPARTEMENTER

I tilknytning til statsregnskapet skal det gis oversikter over samtykker til å overskride budsjett, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret og til å ta opp lån, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

Revisjonen viser at departementene har utarbeidet oversikter som viser samtykker til å overskride budsjettet og til å ta opp lån.

Revisjonen viser imidlertid også at oversikten som viser samtykker til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, ikke er fullstendig presentert for ni departementer. Stortinget har gitt 27 samtykker til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret som ikke er innrapportert.

Flere departementer opplyser at manglende innrapportering skyldes forglemmelse og/eller uklarheter knyttet til hva og hvordan slike samtykker fra Stortinget skal forstås og innrapporteres.

3.1.9 DEPARTEMENTENE HAR GITT FORKLARINGER PÅ ALLE IKKE-UVESENTLIGE AVVIK MELLOM BEVILGNINGS- OG REGNSKAPSTALL

Etter bevilgningsreglementet § 13 sjette ledd skal departementene gi Riksrevisjonen forklaringer om ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

Riksrevisjonen har mottatt forklaringer til statsregnskapet fra alle departementene og Stortingets administrasjon. Revisjonen viser at departementene har gitt forklaringer til alle ikke-uvesentlige avvik mellom disponibel bevilgning og regnskap.

3.1.10 STATEN HAR UHJEMLEDE MERUTGIFTER PÅ TIL SAMMEN OVER 960 MILL. KRONER

Grunnloven § 75 bokstav d slår fast at det er opp til Stortinget å bevilge pengesummene som er nødvendige for å dekke statens utgifter. Bevilgningsreglementet, vedtatt av Stortinget, er bestemmende for både Stortinget og Kongen i statsråd som øverste representant for forvaltningen. Det følger av bevilgningsreglementet § 5 første og annet ledd at bevilgningsvedtakene skal knyttes til hver enkelt utgiftspost, og at utgiftsbevilgninger ikke kan overskrides med mindre det foreligger hjemmel til dette.

Revisjonen viser at totalt 14 departementer og parlamentariske organer har merutgifter på til sammen over

960 mill. kroner uten at Stortinget har gitt hjemmel til å overskride utgiftsbevilgningen (uhjemlede merutgifter).

Revisjonen viser at flere departementer har brukt hele eller deler av driftsbevilgning tiltenkt lønnskompensasjon til å dekke andre utgifter i 2024. Uhjemlede merutgifter for ytelser etter lov om folketrygd gjelder bevilgninger som ikke har stikkordet «overslagsbevilgning». For arbeidsmarkedstiltak opplyser departementet at uhjemlede merutgifter gjelder økt aktivitetsnivå og raskere utbetaling etter ny løsning for tiltaket lønns-tilskudd.

3.1.11 STATSREGNSKAPETS NØKKELTALL («EKSTRAKTER»)

Utgifter 2024

I 2024 hadde staten utgifter på totalt 2 952 milliarder kroner. Det meste av dette er overføringer og tilskudd.

Overføringen til Statens pensjonsfond utland på 702 milliarder kroner presenteres som en utgift i det totale statsregnskapet. Dette er statens inntekter med fradrag av utgifter (netto kontantstrøm) fra petroleumsvirksomheten.

Overføringer til folketrygden er i 2024 på 663 milliarder kroner, overføringer til kommuner/fylkeskommuner er på 333 milliarder kroner, og andre overføringer av ulike tilskuddsordninger er på 291 milliarder kroner. Det er overført 217 milliarder kroner til regionale helseforetak.

Statens lånetransaksjoner, som er utlån og nedbetaling av statsgjeld, presenteres som en utgift i statsregnskapet og utgjør 297 milliarder kroner. I dette beløpet inngår også finansposter overført til Statens pensjonsfond utland med 43 milliarder kroner.

Når vi tar hensyn til overføring til Statens pensjonsfond utland med 702 milliarder kroner, lånetransaksjoner med 297 milliarder kroner og utgifter til petroleumsvirksomheten med 48 milliarder kroner, utgjør statens oljekorrigerte utgifter 1 905 milliarder kroner.

Inntekter 2024

Bevilgningsregnskapet for 2024 viser totale inntekter på 2 952 mrd. kroner.

I 2024 utgjør petroleumsinntektene den største inntektskilden i bevilgningsregnskapet med brutto 751 mrd. kroner. Inntektene fra petroleumsvirksomheten er skatter og avgifter på utvinning, aksjeutbytte fra Equinor ASA og inntekter fra Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Disse inntektene inngår i netto kontantstrøm som overføres til Statens pensjonsfond utland.

Inntekter for staten kommer i hovedsak fra skatter og avgifter. Skatt på formue og inntekt er 445 mrd. kroner. Det er merverdiavgift, arbeidsgiveravgift og trygde-

avgift som er de største avgiftene til staten. Inntekter fra skatter og avgifter blir regnskapsført på Finansdepartementets område i statsregnskapet.

Når det tas hensyn til overføring fra Statens pensjonsfond utland med 346 mrd. kroner, lånetransaksjoner med 282 mrd. kroner og petroleumsinntekter med 751 mrd. kroner, utgjør statens oljekorrigerte inntekter 1 573 mrd. kroner.

Kapitalregnskapet

Kapitalregnskapet skal gi en oversikt over statens eiendeler og gjeld med hovedvekt på finansielle eiendeler, gjeld og egenkapital. De beløpsmessig største eiendelene i 2024 er Statens pensjonsfond utland med 19 735 mrd. kroner og Statens pensjonsfond Norge med 381 mrd. kroner. Ellers består statens eiendeler av utlån og fast kapital i statens forvaltningsbedrifter og verdipapirer. Den største gjeldsposten er statsgjelden, som per 31. desember 2024 er på 774 mrd. kroner. Statsgjelden består av langsiktige lån, kortsiktige markedspapirer og andre kortsiktige lån.

Statens eiendeler totalt har økt med 4 101 mrd. kroner i 2024. Statens pensjonsfond utland har økt med 3 974 mrd. kroner, mens Statens pensjonsfond Norge har økt med 27 mrd. kroner.

3.2 Økonomiske analyser

3.2.1 KONKLUSJONER

- Beregningene i Perspektivmeldingen 2024 viste at fra rundt 2030 vil det oppstå en ubalanse mellom veksten i inntekter og utgifter i statsregnskapet. Denne ubalansen vil forsterke seg over tid, slik at finanspolitikken vil ha et stort og tiltakende inndekningsbehov framover. Det ble beregnet at inndekningsbehovet kommer til å tilsvare at utgiftene vil vokse med 7 mrd. 2024-kroner mer enn inntektene hvert år fram til 2060.
- Beregningene er usikre, og inndekningsbehovet kan bli både mindre og betydelig større. Flere av forutsetningene i referansebanen i Perspektivmeldingen kan bli krevende å oppnå, og det kan heller ikke utelukkes at det kan skje et varig fall i verdien av Statens pensjonsfond utland, eller at blant annet geopolitisk risiko påvirker de økonomiske forholdene i Norge negativt.
- Bruken av fondsmidler målt ved strukturelt oljekorrigert underskudd, har økt kraftig siden innføringen av handlingsregelen i 2001, fra 64 mrd. faste 2024-kroner i 2002 til 415 mrd. kroner i 2024 og med en ytterligere budsjettert økning i 2025.
- Utgiftene i statsregnskapet har økt kraftig etter århundreskiftet. Utgiftene til folketrygden står for en stor del av økningen. Utgifter til alderspensjon

har økt mest, men også utgiftene til uføretrygd har økt betydelig.

- Økningen i bruk av fondsmidler har stort sett vært innenfor forventet realavkastning for Statens pensjonsfond utland, som formulert i handlingsregelen. Bruken av fondsmidler har imidlertid kunnet øke fordi realavkastningen på Statens pensjonsfond utland har vært markant høyere enn forventet siden midten av 2010-tallet. Den kraftige økningen i verdien av Statens pensjonsfond utland har skapt et større handlingsrom innenfor handlingsregelen. Dette handlingsrommet har i stor grad blitt brukt. Det kan dermed se ut som at det i begrenset grad har blitt lagt vekt på handlingsregelens krav om at særskilt store endringer i fondsverdien ikke umiddelbart bør gi store endringer i bruken av fondsmidler.
- Den økte bruken av fondsmidler har sammenheng med at underskuddet på statsregnskapet utenom petroleum og lånetransaksjoner øker. Underskuddet har økt i faste kroner, som andel av BNP og som andel av utgifter. Dette gjør finansieringen av velferdsstaten sårbar for fall i finansmarkedene. Et fall i fondsverdien vil øke det framtidige inndekningsbehovet, alt annet likt.
- Bruk av fondsmidler er krevende å reversere, selv i gode tider, og økt bruk av fondsmidler nå vil kunne skape utgiftsforpliktelser i framtiden. Den økte bruken av fondsmidler kunne alternativt blitt stående i fondet. Det ville isolert sett ha økt fondets verdi og med det økt den framtidige avkastningen i fondet, noe som ville ha gjort det lettere å finansiere den sterke utgiftsveksten som forventes i årene framover.

3.2.2 RIKSREVISJONENS OPPDRAG

Etter Riksrevisjonsloven § 1 skal Riksrevisjonen «bidra til den demokratiske kontrollen med at statens ressurser forvaltes forsvarlig og effektivt og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger». Den jevnlige perspektivmeldingen som fremmes av ulike regjeringer, gir en analyse av statens langsiktige økonomiske utfordringer. I innstillingen til Perspektivmeldingen 2024 (Innst. 180 S for 2024–2025) uttaler en enstemmig finanskomité på i Stortinget at «å løse utfordringene som skisseres i perspektivmeldingen, vil være grunnleggende for utviklingen og velferden i Norge i tiårene vi står overfor». Riksrevisjonen ser det som en viktig del av sitt oppdrag å sette søkelyset på disse utfordringene og den langsiktige bærekraften i statens finanser.

Riksrevisjonen baserer sitt arbeid på de internasjonale revisjonsstandardene som er utarbeidet av The International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI). INTOSAI oppfordrer riksrevisjonene til å være «en troverdig kilde til uavhengig og objektiv inn-

sikt og veiledning for å støtte gunstige endringer i offentlig sektor». INTOSAI peker videre på at riksrevisjoner kan sette sterkere søkelys på risikoområder av nasjonal og internasjonal interesse og bevisstgjøre om slik risiko. I dette arbeidet kan det vurderes om det skal utarbeides produkter med et framoverskuende perspektiv hvor man sammenstiller resultater både fra revisjon og fra det som ikke er rene revisjoner. Dette omfatter blant annet økonomiske analyser.

Riksrevisjonens økonomiske analyser er gjengitt i kapittel 3.4 i Riksrevisjonens dokument.

Statsrådets svar

Riksrevisjonen oversendte kapittel 3.4 til Finansdepartementet 17. oktober 2025. Finansministerens svar av 6. november 2025 følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

Riksrevisjonens uttalelse til statsrådets svar

Riksrevisjonen merker seg at finansministeren uttaler: «At Riksrevisjonen nå legger fram en analyse som setter søkelys på den langsiktige bærekraften i statens finanser og utfordringer som Finansdepartementet beskrev i perspektivmeldingen, vil være verdifullt både for politiske beslutningstakere og offentligheten.»

4. Revisjon av årsregnskapene

4.1 Årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

4.1.1 KONKLUSJONER

Riksrevisjonen mener at med unntak av ti er alle årsregnskapene for departementene og underliggende virksomheter i all vesentlighet riktige.

- 220 av 230 årsregnskap er i all vesentlighet uten vesentlige feil og mangler.
- Ti årsregnskap kan inneholde vesentlige feil og mangler: Nav, Forsvaret, Forsvarsbygg, Direktoratet for medisinske produkter, Folkehelseinstituttet, Kriminalomsorgsdirektoratet, Svalbards miljøvernfond, Mattilsynet, Havforskningsinstituttet og Statens vegvesen.
- Ved revisjon av fem årsregnskaper har Riksrevisjonen avdekket andre forhold som er omtalt i revisjonsberetningene.

Med utgangspunkt i revisjonen av årsregnskapene har Riksrevisjonen to nye saker om

- Sametingets lånegaranti – kritikkverdig
- Navs tilgangskontroller og logging – ikke tilfredsstillende

4.1.2 BAKGRUNN

Riksrevisjonen har ansvar for å revidere alle årsregnskapene som departementene, de statlige virksomhetene og andre regnskapspliktige enheter i staten har avlagt.

Målet med revisjonene er å bekrefte at årsregnskapene ikke inneholder vesentlige feil, verken regnskapsmessige feil eller misligheter. Konklusjonene for hvert enkelt årsregnskap blir presentert i en revisjonsberetning som sendes til virksomhetene og offentliggjøres sammen med årsrapporten. Alle regnskapspliktige virksomheter i staten som Riksrevisjonen reviderer, har mottatt en revisjonsberetning.

Vesentlige feil og mangler i årsregnskapet innebærer at feil og mangler, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet. (Kilde: Riksrevisjonsloven § 4-3 første ledd og ISSAI 200 Prinsipper for finansiell revisjon).

Dersom revisor anser det som nødvendig å kommunisere et annet forhold enn dem som er presentert eller beskrevet i regnskapet, skal revisor tilføye et avsnitt om «andre forhold» i revisjonsberetningen. Dette er forhold som kan være relevante for brukernes forståelse av den gjennomførte revisjonen, revisorens oppgaver og plikter eller revisjonsberetningen.

Revisjonsberetningen inneholder resultatet av revisjonen av årsregnskapet og vurderingen av årsrapporten, og eventuelt andre forhold Riksrevisjonen har tatt opp med virksomheten ved revisjon av årsregnskapet.

4.1.3 220 AV 230 ÅRSREGNSKAPER ER UTEN VESENTLIGE FEIL OG MANGLER

Årsregnskapet skal gi et grunnlag for Stortingets kontroll med hvordan bevilgningene er disponert, og for analyser av virksomhetens aktiviteter. Pålitelig regnskapsinformasjon er et viktig virkemiddel for å sikre åpenhet om hvordan offentlige midler brukes, og at folk har tillit til forvaltningen.

For 2024 har Riksrevisjonen revidert 230 årsregnskaper. Revisjonen viser at årsregnskapene i hovedsak er utarbeidet og avlagt i tråd med kravene i økonomiregelverket for staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet om utarbeidelse og avleggelse av statlige virksomheters årsregnskap og krav fra det overordnede departementet.

Riksrevisjonen har kontrollert om årsregnskapene viser virksomhetens disponible bevilgninger for 2024, regnskapsførte utgifter og inntekter for 2024 samt eien- deler og gjeld per 31. desember 2024.

Innen 2027 skal alle virksomheter i staten i tillegg presentere et periodisert regnskap i tråd med statlige regnskapsstandarder (SRS). For 2024 var det i alt 110 virksomheter som presenterte regnskapet sitt etter dis-

se standardene. Riksrevisjonen har kontrollert om disse årsregnskapene er presentert i tråd med de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Videre har Riksrevisjonen kontrollert at forvalterne av statlige fond har avlagt eget årsregnskap for fond i tråd med regelverket.

4.1.4 ANTALL ÅRSREGNSKAP SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER 2020–2024

Tabellen nedenfor viser antall årsregnskap hvor Riksrevisjonen har påpekt at det kan være vesentlige feil og mangler, de siste fem årene, fordelt på de enkelte departementene.

Antall årsregnskaper som kan ha vesentlige feil og mangler, 2020–2024

År	2020	2021	2022	2023	2024
AID	0	0	0	0	1
BFD	0	0	0	0	0
DFD	-	-	-	-	0
ED	0	0	0	0	0
FIN	0	0	0	1	0
FD	1	0	0	2	2
HOD	0	0	1	1	2
JD	0	0	1	1	1
KLD	0	0	0	1	1
KDD	0	0	1	0	0
KUD	0	0	1	0	0
KD	0	1	1	0	0
LMD	0	0	0	0	1
NFD	0	1	1	1	1
SD	0	2	0	0	1
UD	0	0	0	0	0
SMK	0	0	0	0	0
Stortinget	0	0	0	0	0
Totalt	1	4	6	7	10

4.1.5 TI ÅRSREGNSKAPER KAN INNEHOLDE VESENTLIGE FEIL OG MANGLER

For 2024 har Riksrevisjonen avgitt revisjonsberetning med forbehold for 10 av 230 årsregnskap.

Revisjonen må i stor grad bygges på intern kontroll som er etablert for transaksjoner i regnskapet. Dersom det er svakheter i denne internkontrollen, kan Riksrevisjonen ikke uttale seg om aktuelle beløp i regnskapet er uten vesentlige feil og mangler. Dette gjelder for seks av revisjonsberetningene.

Riksrevisjonen har også gitt forbehold fordi det er feil i bokføring i eksternfinansierte prosjekter og bygge- og anleggsprosjekter, fordi det er benyttet feil regnskapsprinsipp for bokføring, fordi det ikke er avsatt korrekt i regnskapet for usikre forpliktelser, og fordi inntekter er bokført som feil type inntekter.

Nav / Arbeids- og velferdsetaten (Arbeids- og inkluderingsdepartementet)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte utbetalinger av 475 mrd. kroner til tilskudd og stønader på grunn av betydelige svakheter i internkontrollen i datasystemene for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger.

Forsvaret (Forsvarsdepartementet)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte varebeholdninger på grunn av svakheter i den interne kontrollen for å følge opp varebeholdninger. I tillegg har Forsvaret ikke avsatt korrekt i regnskapet for usikre forpliktelser og anvender feil regnskapsprinsipp for bokføring av forskudd til leverandører.

Forsvarsbygg (Forsvarsdepartementet)

Påløpte kostnader og tilhørende inntekter fra bevilgning i bygge- og anleggsprosjekter er bokført feil.

Direktoratet for medisinske produkter (Helse- og omsorgsdepartementet)

Innbetalinger for prosjekter og tjenester og gebyrinntekter er bokført feil.

Folkehelseinstituttet (Helse- og omsorgsdepartementet)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte bokførte beløp for kjøp, salg og beholdning av vaksiner, på grunn av feil og svakheter i varelagersystemet SD2.

Kriminalomsorgsdirektoratet (Justis- og beredskapsdepartementet)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte de regnskapsførte inntektene fra arbeidsdriften, på grunn av svakheter i rutiner for å sikre at alt kreditt- og kontantsalg blir registrert og bokført i regnskapet.

Svalbards miljøvernfond (Klima- og miljødepartementet)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte de regnskapsførte gebyrinntektene, på grunn av svakheter i internkontrollrutiner som skal sikre at alle gebyrinntekter fra tilreisende med turistskip blir registrert og bokført.

Mattilsynet (Landbruks- og matdepartementet)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte alle bokførte inntekter fra gebyrer på grunn av svakheter i internkontroll som skal sikre korrekt inntektsføring av gebyrer for grensekontroller.

Havforskningsinstituttet (Nærings- og fiskeridepartementet)

Riksrevisjonen kan ikke bekrefte bokførte inntekter og utgifter for eksterntfinansiert virksomhet, på grunn av manglende sporbarhet til prosjektrengskapet. Det er også mangler i føring av innbetalte forskudd til balansen og avregning av inntekter i forhold til utgifter.

Statens vegvesen (Samferdselsdepartementet)

Billettinntekter og tilskudd er bokført med brutto beløp i kontantregnskapet, mens faktisk utbetaling, kontantstrømmen, er et nettobeløp.

4.1.6 VED REVISJON AV FEM ÅRSREGNSKAPER HAR RIKSREVISJONEN AVDEKKET ANDRE FORHOLD SOM ER OMTALT I REVISJONSBERETNINGENE

I revisjonen av årsregnskapene for 2024 har Riksrevisjonen tatt opp andre forhold som har kommet fram i revisjonen, men som ikke har betydning for Riksrevisjonens konklusjon om årsregnskapet.

Andre forhold i revisjonsberetningen: Riksrevisjonen kommuniserer med brukerne av regnskapet gen-

nom revisjonsberetningen. Vesentlige forhold som har kommet fram i revisjonen av årsregnskapet, blir omtalt under delen Andre forhold. Et eksempel er dersom det gjennom vurdering av årsregnskapsoppstillingene blir avdekket og konstatert vesentlig brudd på bevilgningsreglementet.

Andre forhold har blitt omtalt i revisjonsberetningen til Arbeids- og velferdsetaten, Barneverns- og helsenemnda, Kriminalomsorgsdirektoratet, Internasjonalt reindriftssenter og Norsk nukleær dekommisjonering.

4.1.7 MED UTGANGSPUNKT I REVISJON AV ÅRSREGNSKAPENE HAR VI TO NYE SAKER MED KRITIKK

- Sametinget har gitt lånegaranti i strid med gjeldende regelverk – kritikkverdigg.
- Nav har ikke etablert tilgangskontroller og logging i tråd med kravene i økonomiregelverket – ikke tilfredsstillende.

4.2 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ronny Aukrust, Sverre Myrli, Kari Baadstrand Sandnes og Lise Selnes, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen, Pål Morten Borgli, Lars Rem og Aina Stenersen, fra Høyre, Ove Trellevik, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Hege Bae Nyholt, fra Miljøpartiet De Grønne, Julie E. Stuestøl, og fra Kristelig Folkeparti, Jonas Andersen Sayed, viser til Dokument 1 (2025–2026) Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonens gjennomgang viser at statsregnskapet i all vesentlighet er riktig, med enkelte forbehold. Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen for 2024 har revidert 230 årsregnskaper for departementer, statlige virksomheter og fond, herunder Sametinget. Revisjonen viser at årsregnskapene i hovedsak er utarbeidet og avlagt i tråd med kravene i økonomiregelverket for staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet om utarbeidelse og avleggelse av statlige virksomheters årsregnskap og krav fra det overordnede departementet. Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har funnet at det kan være vesentlige feil eller mangler i ti av de 230 årsregnskapene.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har rapportert fem nye saker som har utløst kritikk i forbindelse med revisjon av disposisjonene.

Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen har fulgt opp og avsluttet åtte saker som tidligere er rapportert til Stortinget.

Komiteen viser til Riksrevisjonens konklusjoner om statsregnskapet:

«Riksrevisjonen mener at statsregnskapet for 2024 i all vesentlighet er riktig, med enkelte forbehold:

- Bevilgningsregnskapet er riktig avlagt, men det er usikkerhet om vesentlige beløp i årsregnskapet til Nav, og regnskapet kan inneholde feilinformasjon.
- Kapitalregnskapet er riktig avlagt, men det er usikkerhet om vesentlige beløp i årsregnskapet til Nav, og regnskapet kan inneholde feilinformasjon.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) til å inngå forpliktelser utover budsjettåret er ikke fullstendig presentert for ni departementer.

Riksrevisjonen har i tillegg kontrollert om det foreligger nødvendig hjemmel i henhold til bevilgningsreglementet § 5 når forvaltningen overskrider utgiftsbetragninger.

Revisjonen viser at totalt 14 departementer og parlamentariske organer har uhjemlede merutgifter på til sammen over 960 millioner kroner.»

Komiteen merker seg konklusjonene og slutter seg til disse. Komiteen viser ellers til sine merknader knyttet til det enkelte departement.

Komiteen viser videre til Riksrevisjonens konklusjoner til årsregnskapene:

«Riksrevisjonen mener at med unntak av ti er alle årsregnskapene for departementene og underliggende virksomheter i all vesentlighet riktige.

- 220 av 230 årsregnskap er i all vesentlighet uten vesentlige feil og mangler.
- 10 årsregnskap kan inneholde vesentlige feil og mangler: Nav, Forsvaret, Forsvarsbygg, Direktoratet for medisinske produkter, Folkehelseinstituttet, Kriminalomsorgsdirektoratet, Svalbards miljøvernfond, Mattilsynet, Havforskningsinstituttet og Statens vegvesen.
- Ved revisjon av fem årsregnskaper har vi avdekket andre forhold, som er omtalt i revisjonsberetningene.

Med utgangspunkt i revisjonen av årsregnskapene har Riksrevisjonen to nye saker om

- Sametingets lånegaranti – kritikkverdig
- Navs tilgangskontroller og logging – ikke tilfredsstillende.»

Komiteen merker seg konklusjonene og slutter seg til disse. Komiteen viser ellers til sine merknader knyttet til det enkelte departement og underliggende virksomheter.

Riksrevisjonen viser til at bevilgningsregnskapet for 2024 viser totale inntekter på 2 952 mrd. kroner og at petroleumsinntektene utgjør den største inntektskilden med brutto 751 mrd. kroner. Når det tas hensyn til overføring fra Statens pensjonsfond utland med 346 mrd. kroner, lånetransaksjoner med 282 mrd. kroner og petroleumsinntekter med 751 mrd. kroner, utgjør statens oljekorrigerte inntekter 1 573 mrd. kroner.

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen for første gang legger frem vurderinger og økonomiske analyser av Norges finanspolitiske bærekraft. Det fremgår av innledningen til Dokument 1 (2025–2026):

«Riksrevisjonen skal bidra til den demokratiske kontrollen med at statens ressurser forvaltes forsvarlig og effektivt og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Den internasjonale organisasjonen for riksrevisjoner, INTOSAI, oppfordrer riksrevisjonene til å være en troverdig kilde til uavhengig og objektiv innsikt og veiledning for å støtte positiv endring i offentlig sektor.»

Del II Statsministerens kontor og departementene

5. Tverrgående saker

5.1 Oppfølging av Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester

5.1.1 KONKLUSJON

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonen har tidligere fulgt opp revisjonen fra 2019 i 2021 og 2022.

Oppfølgingen i 2025 viser at departementene nå har fjernet all overprising av de kontrollerte tjenestene.

Ansvarlige departementer: Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet.

5.1.2 OPPRINNELIG SAK

Riksrevisjonen gjennomførte i 2019 en tverrgående revisjon av om gebyrfinansieringen av offentlige tjenester var i samsvar med Stortingets forutsetninger. Resultatene fra revisjonen ble rapportert til Stortinget i Dokument 1 (2020–2021).

Riksrevisjonen mente det var kritikkverdig at Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet fastsetter for høye gebyrer på offentlige tjenester og kom med flere anbefalinger.

Stortingets behandling

En samlet kontroll- og konstitusjonskomité sluttet seg til Riksrevisjonens kritikk og ba departementene om å ta utgangspunkt i reell prising når de skulle utarbeidet, statsbudsjettet for 2022.

Komiteen viste til Riksrevisjonens anbefalinger og sluttet seg til disse. Komiteen la til grunn at departementet ville justere gebyrsatsene der det var nødvendig.

Oppfølgingssak i Dokument 1 (2022–2023)

Riksrevisjonen fulgte opp revisjonen i 2021–2022 og rapporterte status til Stortinget i Dokument 1 (2022–2023) høsten 2022.

- Konklusjonen var da at Riksrevisjonen ville følge saken videre, med følgende begrunnelse:
- Brukerne ble fortsatt belastet for mer enn det koster å produsere tjenestene. Det var for 2022 budsjettert med totalt 518,1 mill. kroner i overpris for de kontrollerte tjenestene.
- Informasjonen til Stortinget om de overprisede tjenestene var blitt bedre, men var ikke fullstendig.

Rapportering til statsregnskapet om gebyrinntekter framstår fremdeles som skatter og avgifter og gir ikke ensartet styringsinformasjon.

Stortingets behandling av den første oppfølgings-saken

Komiteen sluttet seg til Riksrevisjonens konklusjoner og var enig i at Riksrevisjonen skulle følge saken videre, jf. Innst. 163 S (2022–2023) og stortingsvedtak 9. februar 2023.

Oppfølgingssak i Dokument 1 (2023–2024)

Riksrevisjonen fulgte opp revisjonen igjen i 2022–2023 og rapporterte status til Stortinget i Dokument 1 (2023–2024) høsten 2023.

Konklusjonen var da at Riksrevisjonen fremdeles ville følge saken videre, og mente det var kritikkverdig at gebyrbelagte offentlige tjenester fremdeles var betydelig overpriset. Brukerne ble fortsatt belastet for mer enn det koster å produsere tjenester. For 2023 var det budsjettert med totalt 741,5 mill. kroner i overpris for de kontrollerte tjenestene. I 2022 var overprisen 518,1 mill. kroner. Det innebar en økning på 223,4 mill. kroner, eller over 40 prosent, fra 2022 til 2023.

Riksrevisjonen anbefalte igjen Finansdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet å

- følge opp at brukerne av gebyrfinansierte offentlige tjenester ikke blir belastet for mer enn hva tjenesten koster.

Stortingets behandling av den andre oppfølgings-saken

Komiteen stilte seg bak Riksrevisjonens konklusjoner og kritikk, sluttet seg til Riksrevisjonens anbefalinger og var enig i at Riksrevisjonen skulle følge saken vid-

ere, jf. Innst. 176 S (2023–2024) og stortingsvedtak 8. februar 2024.

5.1.3 DEPARTEMENTENES OPPFØLGING

Riksrevisjonen har undersøkt departementenes informasjon i budsjettforslagene for 2024 og 2025, jf. Prop. 1 S og Prop. 1 LS. Budsjettforslagene ble vedtatt i Stortinget i tråd med regjeringens forslag, i henholdsvis desember 2023 og desember 2024.

Analysene viser at det for 2024 var budsjettert med til sammen 450 mill. kroner i overpris på gebyrbelagte offentlige tjenester. Det vil si at brukerne betaler mer enn det koster å produsere tjenestene. Overprisen gjelder:

- utleggsforretninger hos Politiet – 329,3 mill. kroner
- tjenesten Løsøreregisteret i Brønnøysundregistrene – 103 mill. kroner
- dagprøvekjennermerke, påskiltingsgebyr og typegodkjenning i Statens vegvesen – 15,6 mill. kroner
- operative sertifikater og teoriprøver i Luftfartstilsynet – 1,7 mill. kroner.

For tjenesten tinglysing i Kartverket ble gebyrinntektene for 2024 og 2025 budsjettert med et lavere beløp enn utgiftene. Det vil si at brukeren betaler mindre enn det koster for tjenesten.

For 2025 ble det ikke budsjettert med overpris for de kontrollerte tjenestene, jf. Prop. 1 LS (2024–2025), der Finansdepartementet gir følgende anslag:

Gebyrsatsene for operative sertifikater og teoriprøver i Luftfartstilsynet beregnes nå med utgangspunkt i en ny gebyrberegningsmodell som bruker data fra tidsregistreringssystem og relevante kostnader for å gi et riktig kostnadsgrunnlag, jf. Prop 1 S (2023–2024).

5.1.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Oppfølgingen av revisjonen fra 2019 viser at det for 2024 fremdeles var overpris på flere gebyrbelagte tjenester. For 2025 ble det ikke budsjettert med overpris av de kontrollerte tjenestene.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

5.1.5 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet saken.

6. Statsministerens kontor

Statsministerens kontor (SMK) har ansvaret for å samordne og lede arbeidet i regjeringen.

6.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Statsministerens kontor er i all vesentlighet riktig.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

6.1.1 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 6 om Statsministerens kontor. Komiteen tar til etterretning at statsregnskapet og alle årsregnskapene for Statsministerens kontor i all vesentlighet er riktig avlagt og at Riksrevisjonen ikke har nye saker eller oppfølging av tidligere saker.

7. Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) har ansvar for politikken knyttet til arbeidsmarked, arbeidsmiljø, innvandring og inkludering, pensjoner og velferd.

7.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Arbeids- og inkluderingsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med enkelte forbehold.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Nav, er i all vesentlighet riktige.
- Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: uhjemlede merutgifter i Nav.

Riksrevisjonen har ny sak om

- manglende internkontroll i databaser for utbetaling av stønader og tilskudd i Nav – ikke tilfredsstillende.

Revisjon av disposisjonene

Riksrevisjonen har ny sak om:

- stønad til dekning av utgifter til ortopediske hjelpemidler – kritikkverdig.

Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere sak om

- forståelig kommunikasjon i vedtaksbrev fra SPK og Nav – saken avsluttes.

7.2 Statsregnskapet for Arbeids- og inkluderingsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med enkelte forbehold

- Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med forbehold om bevilgnings- og kapitalregnskapet som gjelder regnskapet til Nav.
- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig, med forbehold om 448 mrd. kroner fra årsregnskapet for Nav.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig, med forbehold om virkningen av mellomværende med statskassen under Nav.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) er riktig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

7.2.1 USIKKERHET OM TALLENE FRA ÅRSREGNSKAPET FOR NAV

Riksrevisjonen har tatt forbehold om bevilgnings- og kapitalregnskapet på Arbeids- og inkluderingsdepartementets område fordi svakheter i internkontrollen i vesentlige IT-systemer skaper usikkerhet om tallene fra årsregnskapet for Nav. Nav har fått revisjonsberetning med forbehold om årsregnskapet fordi Riksrevisjonen ikke kan bekrefte 475 mrd. kroner i utbetalinger av tilskudd og stønader.

Tallene fra årsregnskapet for Nav utgjør en så vesentlig del av statsregnskapet på departements ansvarsområde at Riksrevisjonen tar forbehold om bevilgnings- og kapitalregnskapet er korrekt.

7.2.2 NAV – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI RIKSREVISJONEN IKKE KAN BEKREFTE 475 MRD. KRONER I UTBETALINGER

Nav har fått revisjonsberetning med forbehold fordi Riksrevisjonen ikke kan bekrefte 475 mrd. kroner i utbetalinger av tilskudd og stønader. Av dette beløpet gjelder 448 mrd. kroner bevilgningsregnskapet for pensjon og uførhet for Arbeids- og inkluderingsdepartementet, og 27 mrd. kroner gjelder bevilgningsregnskapet for foreldrepenger for Barne- og familiedepartementet.

Årsaken til at Riksrevisjonen ikke har kunnet gi disse bekreftelsene, er betydelige svakheter i internkontrollen i datasystemene for alderspensjon, avtalefestet pensjon, uføretrygd og foreldrepenger. Det er i 2024 ikke tilstrekkelig dokumentasjon på om det er gjort

endringer i databasene for disse ytelsene. Riksrevisjonen har derfor ikke vært i stand til å fastslå om beløpene er uten regnskapsmessig vesentlig feil.

7.3 Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: uhjemlede merutgifter i Nav

Andre forhold i revisjonsberetningen: Riksrevisjonen kommuniserer med brukerne av regnskapet gjennom revisjonsberetningen. Et eksempel er om det gjennom vurdering av årsregnskapsoppstillingene blir avdekket og konstatert vesentlig brudd på bevilgningsreglementet.

Revisjonen av årsregnskapet for Nav viser uhjemlet merforbruk i strid med bevilgningsreglementet § 5 på budsjettkapitlene for:

- arbeidsmarkedstiltak, tiltak for arbeidssøkere – 237 mill. kroner.
- grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.
- tilskudd til biler – 132,5 mill. kroner
- bedring av funksjonsevne, hjelpemidler – 58,6 mill. kroner
- høreapparater – 53,8 mill. kroner.

Bruddet på bevilgningsreglementet innebærer at merforbruket ikke har hjemmel i budsjettvedtak i Stortinget.

Forholdet har ingen betydning for konklusjonen om Navs årsregnskapsoppstillinger.

7.4 Manglende internkontroll i databaser for stønader og tilskudd i Nav

7.4.1 KONKLUSJONER

Nav har i 2024 betydelige svakheter i internkontrollen i databaser for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger. Etablerte tilgangskontroller og logging oppfyller ikke kravene i økonomiregelverket.

Svakheterne har ført til at det ikke er mulig å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis i revisjonen av årsregnskapet til Nav. Nav har derfor fått revisjonsberetning med forbehold.

7.4.2 OVERORDNET VURDERING

Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at Nav ikke har etablert tilgangskontroller og logging i databaser i datasystemene for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger i tråd med kravene i økonomiregelverket.

7.4.3 BAKGRUNN

I revisjonen av årsregnskapet må Riksrevisjonen i stor grad bygge på intern kontroll som er etablert for transaksjoner i regnskapet. Svakheter i internkontrollen vil kunne føre til at Riksrevisjonen ikke kan uttale seg om aktuelle beløp i regnskapet er uten vesentlige feil og mangler. Slik intern kontroll omfatter også tilgangskontroller, sporbarhet og logging i hjelpesystemene til regnskapssystemet, jf. bestemmelser om økonomistyring i staten (økonomibestemmelsene) punkt 4.3 og 4.4.

7.4.4 NAV HAR BETYDELIGE SVAKHETER I DATABASER – TILGANGSKONTROLLER OG LOGGING OPPFYLLER IKKE GJELDENDE KRAV

Revisjonen av årsregnskapet til Nav viser betydelige svakheter i internkontrollen i datasystemene for beregning av stønader og tilskudd. Svakheterne gjelder saksbehandlingssystemene for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger, og de har gjort det umulig å innhente tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for regnskapslinjene som gjelder utbetalinger på totalt 475 mrd. kroner. Beløpet utgjør utbetalinger av tilskudd og stønader knyttet til:

- alderdom – 316 mrd. kroner
- uførhet – 125 mrd. kroner
- avtalefestet pensjon (AFP) – 4 mrd. kroner
- etterlatte – 3 mrd. kroner
- krigspensjon – 0,1 mrd. kroner
- foreldrepenger – 27 mrd. kroner (BFD)

Riksrevisjonen har derfor ikke vært i stand til å fastslå om disse beløpene er uten regnskapsmessig vesentlige feil. Riksrevisjonen har av samme grunn heller ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for hvordan dette kan påvirke mellomværende med statskassen og følgende noter:

- Note 9 – Fordringer ytelser vurdert for tilbakekreving
- Note 10 – Fordringer AFP/tilleggs pensjoner
- Note 11 – Andre fordringer
- Note 16 – Gjeld til tilskuddsforvaltningen og andre overføringer fra staten
- Note 17 – Interne avregninger
- Note 19 – Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Arbeids- og velferdsetaten (Nav) har over tid arbeidet med å modernisere IT-systemene i etaten. I rapporten om den årlige revisjonen og kontrollen for budsjettåret 2013, Dokument 1 (2014–2015), rapporterte Riksrevisjonen om vesentlige utfordringer med moderniseringen av IT-systemene. Kontroll- og

konstitusjonskomiteen behandlet saken i Innst. 272 S (2014–2015) og fattet følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte fremme sak om beslutningsgrunnlag for Prosjekt 2 som skal beskrive hva som skal leveres, fremdrift og økonomiske forutsetninger. Stortinget ber samtidig regjeringen presentere rammene for den videre strategien for modernisering av Navs IKT-systemer med hensyn til fremdrift og økonomiske forutsetninger.»

Moderniseringen av IT-systemene i Nav gjelder blant annet forsystemer til økonomisystemene, som er underlagt krav i statens økonomiregelverk. Revisjonen viser kontrollsvakheter som innebærer brudd på økonomiregelverkets krav til sikkerhet og sporbarhet, jf. økonomireglementet §14 og økonomibestemmelsene punkt 4.3.6.

I tidligere stortingsproposisjoner og tildelingsbrev er det presisert at sikkerhet og beredskap er blant Navs samfunnskritiske funksjoner. Moderniseringsprogrammet har derfor egne krav til robusthet i IKT-systemene.

Funnene i revisjonen viser etter Riksrevisjonens vurdering at etatens IT-systemer ikke systematisk følger opp internkontrollen. Revisjonen viser at svakhetene gjelder både eldre og nyutviklede systemer.

Forholdet er tatt opp i brev til Arbeids- og inkluderingsdepartementet (pensjon og uføretrygd) og Barne- og familiedepartementet (foreldrepenger). Barne- og familiedepartementet legger til grunn at Arbeids- og inkluderingsdepartementet svarer på vegne av begge departementene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet opplyser at det for alle nye løsninger som utvikles på moderne teknologi er satt krav til blant annet logging og personlig identifikasjon i tråd med god praksis for informasjonssikkerhet.

Departementet mener at svakheten som Riksrevisjonen har pekt på i forbindelse med revisjon av årsregnskapet, gjelder manglende bruk av funksjonalitet i databaser og ikke funksjonaliteten i de nyutviklede systemene. Manglende bruk av funksjonalitet i databaser har ført til at etaten ikke har hatt tilstrekkelig logging og tilgangskontroll på databasenivå, jf. økonomibestemmelsene punkt 4.3.6.

Funksjonalitet for logging har ikke vært i bruk siden databasene ble etablert. Om systemene som er tatt opp i beretningen til Riksrevisjonen, opplyser departementet at det eldste av disse er fra 2018. Manglende bruk gjelder flere databaser i Arbeids- og velferdsetaten, også databaser som er basert på ny teknologi som applikasjonsplattformen NAIS.

Saksbehandlingssystemet for foreldrepenger ble utviklet i 2018. Revisjonen viser tilsvarende svakheter i internkontrollen i databasen til dette systemet som i saksbehandlingssystemet for pensjoner. Nav har ikke kunnet dokumentere at krav til blant annet logging og

personlig identifikasjon er i tråd med god praksis for informasjonssikkerhet og er systematisk gjennomført og fulgt opp.

7.4.5 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og inkluderingsdepartementet sikrer at Nav etterlever økonomiregelverkets krav til rutiner for sikkerhet og sporbarhet i etatens IT-portefølje, både for nyutviklede og eldre systemer.

7.4.6 STATSRADENS SVAR

Statsrådets svar følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

7.4.7 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRADENS SVAR

Riksrevisjonen merker seg at statsråden ser alvorlig på svakhetene i internkontrollen for Navs databaser, og at departementet har lagt til grunn at svakhetene utbedres så raskt som mulig. Riksrevisjonen understreker betydningen av at sikkerhetsarbeidet i Navs moderniseringsprosjekt følges opp, herunder loggoppsett og rutiner for lagring av logger for databaser, slik at økonomiregelverkets krav til sikkerhet og sporbarhet blir etterlevd.

7.5 Stønad til dekning av utgifter til ortopediske hjelpemidler

7.5.1 KONKLUSJONER

Navs kontroll av utbetaling av stønad til ortopediske hjelpemidler oppfyller ikke kravene som er gitt i lov om folketrygd og reglement for økonomistyring i staten. Summen av fakturakontroller og kompenserende kontrolltiltak tilfredsstiller ikke kravene til en internkontroll som er tilpasset risiko og vesentlighet.

- Nav betalte 2,3 mrd. kroner i stønad for ortopediske hjelpemidler uten fakturakontroll i 2024.
- Navs kompenserende kontrolltiltak veier ikke opp for manglende fakturakontroll.
- Nav har betalt for hjelpemidler før vedtak er fattet, eller når mottaker har fått avslag på søknaden.
- Nav kontrollerer i liten grad om fakturerte kostnader for reparasjoner og justeringer er reelle.
- Nav har ikke krevd tilbake stønad som er utbetalt på uriktig grunnlag.

7.5.2 OVERORDNET VURDERING

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Navs kontroll av utbetaling av stønad til ortopediske hjelpemidler ikke oppfyller kravene som er gitt i lov om folketrygd og reglement for økonomistyring i staten. Det er

også kritikkverdig at summen av fakturakontroller og kompenserende kontrolltiltak ikke tilfredsstiller kravene til en internkontroll som er tilpasset risiko og vesentlighet.

7.5.3 BAKGRUNN FOR REVISJONEN

Målet med revisjonen har vært å kontrollere om Nav oppfyller kravene til hvordan kontroll av utbetaling av stønad til ortopediske hjelpemidler skal gjennomføres.

Stønad til ortopediske hjelpemidler til enkeltpersoner forvaltes av Nav. Nav har inngått rammeavtaler med 17 ortopediske verksteder som produserer hjelpemidlene. Nav betaler stønaden direkte til verkstedene.

I 2024 mottok Nav over 280 000 fakturaer for ortopediske hjelpemidler og betalte 2,6 mrd. kroner i stønad. Stønaden går til nye ortopediske hjelpemidler, reparasjoner og justeringer av eksisterende hjelpemidler og rekvisita.

I overkant av 2 mrd. kroner er utgifter til nye hjelpemidler, og 345 mill. kroner og 138 mill. kroner er fakturert for henholdsvis reparasjoner og justeringer av eksisterende hjelpemidler.

Saken er presentert i en egen rapport på www.riksrevisjonen.no.

7.5.4 NAV BETALTE 2,3 MRD. KRONER I STØNAD FOR ORTOPEDISKE HJELPEMIDLER UTEN FAKTURAKONTROLL I 2024

Nav skal gjennomføre en kontroll av fakturaer som en del av internkontrollen og attestere alle kostnader før utbetaling kan finne sted.

Ifølge de interne rutinene i Nav skal alle fakturaer på over 100 000 kroner kontrolleres før godkjenning og betaling. For fakturaer på mellom 50 000 og 100 000 kroner skal det tas stikkprøver. Fakturaer på under 50 000 kroner skal godkjennes og betales uten kontroll av fakturagrunnlaget.

Revisjonen viser at kun 0,6 prosent av alle fakturaene som Nav mottok for ortopediske hjelpemidler i 2024, har vært gjenstand for kontroll. Kontrollene er ikke dokumentert. Det betyr at Nav betalte fakturaer for 2,3 mrd. kroner uten noen kontroll av fakturagrunnlaget. Nav påser ikke at fakturaene samsvarer med det hjelpemiddelet som er bestilt, at det er fakturert i henhold til rammeavtalen, eller at hjelpemiddelet er motatt.

Navs system for behandling av fakturaer fra verkstedene er i vesentlig grad basert på tillit til at verkstedene fakturerer i henhold til forskrift og rammeavtale. Navs fakturakontroll vil i svært begrenset grad avdekke feil i verkstedenes fakturagrunnlag.

7.5.5 NAVS KOMPENSERENDE KONTROLLTILTAK VEIER IKKE OPP FOR MANGLENDE FAKTURAKONTROLL

Nav skal etablere rutiner for etterkontroll. Kontrollen kan baseres på stikkprøver og skal sammen med transaksjonskontrollene være tilpasset virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet ved at man avveier disse mot kostnader ved kontrollene. Gjennomførte kontrollaktiviteter skal dokumenteres.

Revisjonen viser at Nav gjennomfører et begrenset omfang kontroller etter utbetaling. Nav har ikke benyttet den betydelige mengden tilgjengelige data i sitt statistikk- og fakturabehandlingssystem for å kontrollere kostnadene til ortopediske hjelpemidler.

Riksrevisjonen har avdekket tilfeller der verkstedene ikke fakturerer i henhold til betingelsene i rammeavtalen. Nav har ikke kompensert for manglende fakturakontroll med en etterkontroll som er tilpasset stønadsordningens risiko og vesentlighet.

Med internkontrollen som Nav har i dag, er det en risiko for at det kan forekomme feilfakturerer eller overprising.

7.5.6 NAV HAR BETALT FOR HJELPEMIDLER FØR VEDTAK ER FATTET, ELLER NÅR MOTTAKER HAR FÅTT AVSLAG PÅ SØKNADEN

Nav skal som hovedregel ha gjort vedtak om stønad før ortopediske hjelpemidler anskaffes.

Revisjonen viser at Nav ikke kontrollerer om det er fattet et vedtak i saken, eller om søknaden er avslått før fakturaen betales. Nav er derfor helt avhengig av at verkstedene følger forskriften og ikke sender faktura før de har mottatt bekreftelse fra Nav om at søknaden er innvilget. Nav har betalt fakturaer før vedtak har vært fattet, og der mottaker har fått avslag på søknad om ortopedisk hjelpemiddel.

Nav har ingen internkontroll som sikrer at det foreligger en innvilget søknad om ortopedisk hjelpemiddel før faktura betales.

7.5.7 NAV KONTROLLERER I LITEN GRAD OM FAKTURERTE KOSTNADER FOR REPARASJONER OG JUSTERINGER ER REELLE

Nav skal sikre korrekt saksbehandling gjennom systemer, rutiner og tiltak for å forebygge, avdekke og korrigere feil og mangler.

I 2024 fakturerte verkstedene Nav for reparasjoner og justeringer for i overkant av 483 mill. kroner. Av totalt 58 000 fakturaer som gjelder reparasjon eller justering, er 98 prosent på under 50 000 kroner og er dermed betalt uten fakturakontroll. Reparasjoner og justeringer

har ingen fastsatte priser ut over timeprisen i rammeavtalen. Det fattes heller ikke nytt vedtak når et hjelpemiddel har behov for reparasjon eller justering.

Revisjonen viser at Nav ikke vurderer om en reparasjon eller justering er reell. De vurderer heller ikke om reparasjonen skulle vært dekket av garantiansvaret verkstedene har som følge av rammeavtalen med Nav.

Dette har blant annet medført at Nav har betalt fakturaer for reparasjon der kostnaden var vesentlig høyere enn fastpris for et tilsvarende nytt hjelpemiddel. I 2024 utgjorde dette 63 mill. kroner. Det er 36 mill. kroner mer enn prisen for tilsvarende nye hjelpemidler.

Det kan være tilfeller der et nytt hjelpemiddel med fastpris har behov for ombygging. Nav vurderer at ombyggingskostnaden er en del av den samlede prisen for det nye hjelpemiddelet. Nav kontrollerer ikke om den samlede prisen for nytt hjelpemiddel med ombygging overstiger kostnaden for reparasjonen.

Videre viser revisjonen at Nav har betalt fakturaer for reparasjoner av nye hjelpemidler kort tid etter at de er ferdigstilt og utlevert til mottaker, uten å vurdere om reparasjonen er omfattet av verkstedets garanti.

Nav har ikke etablert en internkontroll som sikrer effektiv ressursbruk og forebygger og avdekker feil og mangler i verkstedenes fakturagrunnlag. Det er en risiko for at Nav betaler for reparasjoner og justeringer som skulle vært dekket av verkstedenes garanti. Det er også en risiko for at det fakturerte beløpet blir høyere enn nødvendig ved at verkstedene utfører en reparasjon som er dyrere enn et nytt hjelpemiddel.

7.5.8 NAV HAR IKKE KREVD TILBAKE STØNAD SOM ER UTBETALT PÅ URIKTIG GRUNNLAG

Nav skal kreve tilbake en feilutbetaling som er foretatt til behandlere, tjenesteytere eller andre etter en direkte oppgjørsordning.

Revisjonen viser at Nav ikke har krevd tilbake stønad i tilfeller der det er betalt for et ortopedisk hjelpemiddel på uriktig grunnlag. Dette inkluderer blant annet tilfeller der Nav har betalt for hjelpemidler med en pris som ikke er i henhold til rammeavtalen, og der mottakeren har fått avslag på søknaden om stønad.

Fakturakontrollen som Nav har etablert, innebærer at minst 97,5 prosent av fakturaene som mottas, ikke kontrolleres. Fakturaomfanget og kontrollen som er etablert, medfører stor sannsynlighet for at feilutbetalinger ikke blir avdekket og korrigert ved godkjenning av fakturaene eller oppdaget i ettertid.

I tilfeller der Nav oppdager feil ved kontroll av faktura, er det ikke tilfredsstillende rutiner som sikrer at Nav mottar kreditnota for feilutbetalt stønad. Nav har ingen totaloversikt over kreditnotaene som verkstedene har blitt bedt om å sende, eller hvilken tilbakemelding verkstedene eventuelt har gitt.

Nav har ikke gode rutiner for tilbakekreving av utbetalte stønader til ortopediske hjelpemidler slik folketrygdloven krever.

7.5.9 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og inkluderingsdepartementet følger opp at Nav

- bruker tilgjengelige data for blant annet å gjennomføre etterkontroller av reparasjons- og ombyggingskostnader som avviker vesentlig fra gjennomsnittlig eller forventet kostnad
- gjør analyser av kostnader for artikler med variabel ressursinnsats for å sammenligne fakturerte timer og materialkostnader for like hjelpemidler mellom verkstedene
- vurderer å innføre et saksbehandlings- og fakturasystem som støtter etterlevelsen av økonomireglementets krav om internkontroll.

7.5.10 STATSRÅDENS SVAR

Statsrådets svar følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

7.5.11 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRÅDENS SVAR

Riksrevisjonen har ingen ytterligere kommentarer.

7.5.12 KOMITEENS BEHANDLING

Som ledd i behandlingen av saken sendte komiteen 17. desember 2025 brev til arbeids- og inkluderingsministeren og ba om svar på hvordan departementet vil følge opp Riksrevisjonens anbefalinger når det gjelder etableringen av tilgangskontroller og logging i databaser samt kontrollen av utbetaling av stønad til ortopediske hjelpemidler.

Statsråden svarte i brev av 12. januar 2026. I svarbrevet ble det redegjort for status i arbeidet med å følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen.

Svarbrevet følger som vedlegg til komiteens innstilling.

7.5.13 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 7 og tar til etterretning at statsregnskapet i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med forbehold om bevilgnings- og kapitalregnskapet som gjelder regnskapet til Nav. Videre viser komiteen til at departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

Nav har fått revisjonsberetning med forbehold om årsregnskapet fordi Riksrevisjonen ikke kan bekrefte 475 mrd. kroner i utbetalinger av tilskudd og stønader. Dette utgjør en så vesentlig del av statsregnskapet at

Riksrevisjonen tar forbehold om bevilgnings- og kapitalregnskapet er korrekt.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at Nav ikke har etablert tilgangskontroller og logging i databaser i datasystemene for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger i tråd med kravene i økonomireglementet. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens vurdering.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen anbefaler at Arbeids- og inkluderingsdepartementet sikrer at Nav etterlever økonomiregelverkets krav til rutiner for sikkerhet og sporbarhet i etatens IT-portefølje, både for nyutviklede og eldre systemer. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger.

Komiteen viser også til statsrådens svar på henvendelse fra komiteen hvor det påpekes at statsråden tar dette på det dypeste alvor og at arbeidet med å rette opp feilen er i gang.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avdekket at stønad til ortopediske hjelpemidler ikke oppfyller kravene som er gitt i lov om folketrygd og reglement for økonomistyring i staten. Nav betalte 2,3 mrd. kroner i stønad for ortopediske hjelpemidler uten fakturakontroll. Kompenserende kontrolltiltak har ikke veid opp for manglende fakturakontroll. Nav har betalt for hjelpemidler før vedtak er fattet og når mottaker har fått avslag på søknaden. Nav har i liten grad kontrollert at fakturerte kostnader for reparasjoner er reelle og har ikke krevd tilbake stønad som er utbetalt på uriktig grunnlag.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener at Navs manglende kontroll med utbetalinger er kritikkverdig. Det er også kritikkverdig at manglende fakturakontroller og kompenserende kontrolltiltak ikke tilfredsstiller kravene til internkontroll. Komiteen er enig i dette.

Komiteen viser til Riksrevisjonens anbefalinger hvor Arbeids- og inkluderingsdepartementet blir anbefalt å følge opp at Nav bruker tilgjengelige data for å gjennomføre etterkontroll av reparasjons- og ombyggingskostnader som avviker fra gjennomsnittlig eller forventet kostnad. Videre at Nav gjør analyser av kostnader for artikler for å sammenligne fakturerte timer og materiellkostnader mellom verkstedene og vurderer å innføre saksbehandlings- og fakturasystem som støtter etterlevelsen av økonomireglementets krav om internkontroll. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger.

Komiteen viser også til statsrådens svar på henvendelse fra komiteen, hvor det går fram at statsråden tar Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger på stort alvor og at arbeidet med å rette opp feilene er i gang.

7.6 Oppfølging av forståelig kommunikasjon i vedtaksbrev fra SPK og Nav

7.6.1 KONKLUSJON

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Riksrevisjonen vurderer at Arbeids- og inkluderingsdepartementet har fulgt opp at Arbeids- og velferdsetaten (Nav) og Statens pensjonskasse (SPK) har gjennomført tiltak for å kommunisere på et klart og forståelig språk i sine vedtaksbrev, og at de tilbyr veiledning som er tilgjengelig og tilpasset brukerne.

7.6.2 OPPRINNELIG SAK

Målet med undersøkelsen var å kontrollere om Arbeids- og velferdsetaten (Nav) og Statens pensjonskasse (SPK) kommuniserer på et klart og forståelig språk i sine vedtaksbrev, og om de tilbyr veiledning som er tilgjengelig og tilpasset brukerne. Undersøkelsen var avgrenset til kommunikasjonen fra Nav og SPK til mottakere av alderspensjon og uføretrygd/uførepensjon.

Undersøkelsen ble rapportert i Dokument 1 (2023–2024).

Riksrevisjonen mente det ikke var tilfredsstillende at Nav i sine vedtaksbrev om alderspensjon og uføretrygd ikke fulgte Språkrådets anbefalinger til klarspråk.

Stortingets behandling

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ga sin innstilling i saken 30. januar 2024, jf. Innst. 176 S (2023–2024).

I behandlingen av rapporten stilte komiteen seg bak Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger.

Komiteen var enig med Riksrevisjonen i at det ikke var tilfredsstillende at Nav i sine vedtaksbrev om alderspensjon og uføretrygd ikke fulgte Språkrådets anbefalinger til klarspråk, jf. Innst. 176 S (2023–2024) og stortingsvedtak 8. februar 2024.

7.6.3 ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTETS OPPFØLGING

I brev datert 29. april 2025 gjorde Arbeids- og inkluderingsdepartementet rede for hvilke tiltak som er satt i verk for å følge opp Riksrevisjonens anbefalinger og merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har satt i gang et arbeid med å forbedre de høyest prioriterte brevmalene. Brevmaler fra gamle brevløsninger skal gradvis bli overført til en ny og modernisert løsning, der de forbedres og oppdateres. Videre er kvaliteten på standardmaler for avslagsvedtak på uføretrygd og opphørsvedtak på arbeidsavklaringspenger blitt forbedret.

SPK har oppdatert retningslinjer, kursopplegg og materiell i tråd med språkløvens anbefalinger til klarspråk.

7.6.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Offentlige virksomheter skal ifølge språkløven kommunisere på et klart språk. Målet med revisjonen var å kontrollere om Nav og SPK kommuniserer på et klart og forståelig språk i sine vedtaksbrev, og om de tilbyr veiledning som er tilgjengelig og tilpasset brukerne.

Riksrevisjonen ser positivt på at både Nav og SPK har satt i verk en rekke tiltak for å forbedre kommunikasjonen og språket i sine vedtaksbrev. Nav og SPK har utviklet nye brevmaler og forbedret kvaliteten på flere eksisterende standardmaler. Nav har innført et system for internkontroll, satt i gang tiltak for å styrke de ansattes språk- og formidlingskompetanse og gjennomført initiativer for å forbedre brukeropplevelsen. SPK har på sin side arbeidet med klarspråk i organisasjonen, blant annet gjennom språklige forbedringer på nettsidene og ulike kompetansehevede tiltak. I tråd med Riksrevisjonens anbefalinger har SPK delt erfaringer og kunnskap om klarspråk og brukerorientert informasjon med andre aktører i offentlig sektor.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

7.6.5 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet sak om oppfølging av forståelig kommunikasjon i vedtaksbrev fra SPK og Nav.

8. Barne- og familiedepartementet

Barne- og familiedepartementet (BFD) har ansvaret for politikktutformingen på områdene barnevern, oppvekst og levekår, barn og unge, familie og samliv, tro og livssyn og forbrukerpolitikk.

8.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Barne- og familiedepartementet er i all vesentlighet riktig, med enkelte forbehold

Revisjon av årsregnskapet

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.
- Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: forskuddsbetaling i Barnevern- og helsenemnda.

Revisjon av disposisjoner

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.

- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.
- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig, med forbehold om 27 mrd. kroner som gjelder foreldrepenger fra årsregnskapet til Nav.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig avlagt.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) er riktig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

8.1.1 USIKKERHET OM TALLENE FRA ÅRSREGNSKAPET TIL NAV

Riksrevisjonen har tatt forbehold om bevilgningsregnskapet på Barne- og familiedepartementets område fordi det er usikkerhet om tallene fra årsregnskapet til Nav. Nav har mottatt revisjonsberetning med forbehold om årsregnskapet fordi Riksrevisjonen ikke kan bekrefte 475 mrd. kroner i utbetalinger av tilskudd og stønader. Av dette beløpet utgjør 27 mrd. kroner utbetalinger av foreldrepenger som gjelder bevilgningsregnskapet for Barne- og familiedepartementet.

Tallene fra årsregnskapet til Nav utgjør en så vesentlig del av Barne- og familiedepartementets ansvarsområde at Riksrevisjonen har tatt forbehold om bevilgningsregnskapet.

8.2 Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av ni årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktige.

8.3 Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: forskuddsbetaling i Barnevern- og helsenemnda

Andre forhold i revisjonsberetningen

Riksrevisjonen kommuniserer med brukerne av regnskapet gjennom revisjonsberetningen. Vesentlige forhold som har kommet fram i revisjonen av årsregnskapet, blir omtalt i delen Andre forhold. Et eksempel er om det gjennom vurdering av årsregnskapsoppstillingene blir avdekket og konstatert vesentlig brudd på bevilgningsreglementet.

Betaling skal normalt ikke skje før levering har funnet sted. Det følger av bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 3.7.3.1 og 5.3.5.2 første ledd bokstav c.

Barneverns- og helsenemnda inngikk 13. desember 2024 en avtale om forhåndsfakturering for videre arbeid med et etablert digitaliseringsprosjekt i 2025. Det framgår av regnskapet for 2024 at Barneverns- og helsenemnda, i samsvar med avtalen om forhåndsfakturering, har forskuddsbetalt 8,8 mill. kroner for aktiviteter i digitaliseringsprosjektet i 2025.

8.3.1 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 8 om Barne- og familiedepartementet.

Komiteen tar til etterretning at statsregnskapet for Barne- og familiedepartementet i all vesentlighet er riktig avlagt og presentert, med ett enkelt forbehold rundt usikkerhet når det gjelder utbetaling av foreldre-penger knyttet til Nav.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har gjennomført revisjon på ni årsregnskaper på departementets ansvarsområde, og at Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og underliggende virksomheter er riktig avlagt.

Komiteen tar dette til etterretning og har ingen merknader ut over dette.

9. Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) har ansvar for IKT- og forvaltningspolitikk, elektronisk kommunikasjon, statlig arbeidsgiverpolitikk, statlig bygg- og eiendomsforvaltning, det administrative ansvaret for statsforvalterne og arbeid med bærekraftsmålene.

9.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter).

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

9.2 Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av 17 årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktig avlagt.

9.2.1 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 9 om Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen mener statsregnskapet for departementet i all vesentlighet er riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter).

Komiteen merker seg at det er gjennomført revisjon av i alt 17 årsregnskaper under departementets ansvarsområde, som i all vesentlighet er riktig avlagt.

Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen ikke har nye saker eller oppfølging av tidligere saker.

10. Energidepartementet

Energidepartementets (ED) hovedoppgave er å tilrettelegge en samordnet og helhetlig energipolitikk. Et overordnet mål er å sikre høy verdiskaping gjennom effektiv, sikker og miljøvennlig forvaltning av energiresursene.

10.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Energidepartementet er i all vesentlighet riktig.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

10.2 Statsregnskapet for Energidepartementet er i all vesentlighet riktig

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Energidepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) er riktig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

10.3 Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av fire årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktig avlagt.

10.3.1 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 10 om Energidepartementet. Komiteen merker seg at statsregnskapet i all vesentlighet er riktig og at de fire årsregnskapene på departementets område i all vesentlighet er riktige. Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen ikke har nye saker eller oppfølging av tidligere saker.

11. Finansdepartementet

Finansdepartementet (FIN) planlegger og iverksetter den økonomiske politikken i Norge. Departementet har blant annet ansvar for budsjettpolitikken, skatte- og avgiftspolitikken, regulering av finansmarkedene og Statens pensjonsfond.

11.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Finansdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.
- Revisjon av disposisjonene

Riksrevisjonen har ny sak om

- Skatteetatens innkreving av merverdiavgift – krittikkverdig.

Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere saker om

- Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester – saken avsluttes.
- DFØ som tjenesteleverandør – saken avsluttes.
- kildeskatt på utbytte til utenlandske aksjonærer – saken avsluttes.

11.2 Statsregnskapet for Finansdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Finansdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er rik-

tig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikt over fullmakter.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Finansdepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) er ikke fullstendig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

11.2.1 FINANSDEPARTEMENTETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT

I tilknytning til statsregnskapet skal det gis oversikter over samtykker, gitt av Stortinget, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

Tre av samtykkene fra Stortinget som gjelder Finansdepartementet er ikke innrapportert i oversiktene over fullmakter.

11.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 11 hvor Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Finansdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikt over fullmakter. Tre av samtykkene fra Stortinget som gjelder Finansdepartementet, er ikke innrapportert i oversiktene over fullmakter.

Videre viser komiteen til at bevilgningsregnskapet i all vesentlighet er riktig. Videre er kapitalregnskapet i all vesentlighet riktig. Komiteen viser til at Riksrevisjonen slår fast at departementet har gitt forklaringer på alle ikke uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

11.3 Skatteetatens kontroll med merverdiavgift

11.3.1 KONKLUSJONER

Skatteetaten etterlever ikke i tilstrekkelig grad økonomireglementets bestemmelser om å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Skatteetaten ilegger ikke tilleggsskatt i samsvar med skatteforvaltningslovens bestemmelser.

- Antall meldingskontroller er mer enn halvert siden 2013, selv om risikoen for unndragelse og svindel med merverdiavgift er høy.
- Det er høy risiko for urettmessig utbetaling av merverdiavgift.

- Skatteetaten kontrollerer få av meldingene som maskinlæringsmodellene har valgt ut som kontrollverdige.
- Antall utvidede kontroller som har medført endring i fastsettingen av merverdiavgift, har gått ned med 66 prosent siden 2014.
- Skatteetaten etterlever ikke bestemmelsene om illeggelse av tilleggsskatt etter meldingskontroller.

11.3.2 OVERORDNET VURDERING

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Skatteetaten ikke i tilstrekkelig grad etterlever bestemmelsene i økonomireglementet om å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Det er også kritikkverdig at Skatteetaten ikke etterlever skatteforvaltningslovens bestemmelser om ilegging av tilleggsskatt etter meldingskontroller.

11.3.3 BAKGRUNN FOR REVISJONEN

Målet med revisjonen har vært å undersøke om Skatteetaten etterlever bestemmelsene i økonomireglementet om å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet og legger tilleggsskatt i samsvar med skatteforvaltningslovens bestemmelser.

Skatteetaten skal etablere internkontroll for blant annet å sikre at forutsatte inntekter kommer inn, og at økonomisk kriminalitet forebygges og avdekkes. Internkontrollen skal tilpasses risiko og vesentlighet og være dokumentert, jf. økonomireglementet § 14, jf. økonomibestemmelsene punkt 2.4. Etter skatteforvaltningsloven § 14-3 første ledd skal tilleggsskatt legges avgiftspliktige som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til skattemyndighetene eller unnlater å gi pliktige opplysninger, når opplysningssvikten kan føre til skattemessige fordeler. Det skal ikke legges tilleggsskatt når skattepliktiges forhold må anses unnskyldelig eller det foreligger lovbestemte unntak fra tilleggsskatt, jf. skatteforvaltningsloven § 14-3 annet ledd og § 14.

Skatteetatens samfunnsoppdrag er å sikre et finansielt hovedgrunnlag for offentlig virksomhet. Merverdiavgift (mva.) er en av statens viktigste inntektskilder og utgjør i underkant av en fjerdedel av de samlede skatte- og avgiftsinntektene eksklusiv petroleumsinntektene. I 2024 inntektsførte Skatteetaten 387,9 mrd. kroner i merverdiavgift. Det ble innbetalt 563,2 mrd. kroner og direkte utbetalt 176,2 mrd. kroner i merverdiavgift.

Merverdiavgiftssystemet er basert på tillit mellom myndighetene og næringslivet. Det er den enkelte næringsdrivende som selv oppgir (deklarerer) den avgiften som skal betales eller utbetales. Systemet åpner for en betydelig iboende risiko for at avgiftspliktige kan fakturere og kreve inn merverdiavgift uten å innrapportere/innbetale avgift til Skatteetaten.

Skatteetaten viser også til at det er en spesiell risiko for at krav om utbetaling av merverdiavgift som sendes inn fra registrerte avgiftspliktige, kan bli benyttet til svindel, og opplyser at de ser økt forekomst av svindelforsøk i forbindelse med utbetaling av merverdiavgift.

Skatteetaten arbeider etter OECDs etterlevelseshetodikk, hvor det legges opp til ulik virkemiddelbruk overfor grupper med ulik atferd.

Riksrevisjonen har undersøkt om Skatteetatens kontrollvirksomhet er godt nok tilpasset risiko og vesentlighet for å avdekke, korrigere og sanksjonere dem som bevisst gir uriktige eller ufullstendige opplysninger når opplysningssvikten kan føre til skattemessige fordeler.

Finansdepartementet viser til at kontroll er et avgjørende virkemiddel for å avdekke uriktige opplysninger og bygge tillit i samfunnet. Skatteetaten framhever at kontroll er det viktigste virkemiddelet etaten har for å bidra til å forebygge og avdekke skatte- og avgiftsunndragelser, og viser til at kontroll er et særskilt relevant virkemiddel når skattepliktige ikke ønsker å etterleve skatte- og avgiftsreglene.

11.3.4 ANTALLET MELDINGSKONTROLLER ER MER ENN HALVERT SIDEN 2013, SELV OM RISIKOEN FOR UNNDRAGELSE OG SVINDEL MED MERVERDIAVGIFT ER HØY

Finansdepartementet har i de siste års fagproposisjoner til Stortinget opplyst at Skatteetaten fortsatt skal legge vekt på arbeidet for å styrke etterlevelsen av skatte- og avgiftsreglene. Etaten må arbeide systematisk for at kontrollnivået skal være tilstrekkelig høyt, og at kontroll blir gjennomført på en planmessig og helhetlig måte, basert på gode risikovurderinger. Skatteetaten må til enhver tid avveie kontrollnivået mot andre aktiviteter som kan bedre etterlevelsen.

Ifølge Prop. 1 S (2024–2025) er kontroll det virkemiddelet som i hovedsak blir benyttet for å avdekke feil og mangler i innrapporterte opplysninger. I Skatteetatens rapport om kontrollvirksomheten for 2023 gir etaten uttrykk for at det samlede kontrollnivået er for lavt – og kritisk lavt på enkelte områder.

Finansdepartementet opplyser at det i etterkant av ferdigstillingen av MEMO-prosjektet, som utviklet det nye merverdiavgiftssystemet MVA-sak, oppsto en vesentlig endring i det totale risikobildet. Digitalisering av flere offentlige og private utbetalingsordninger gjorde det mulig å misbruke tjenestene i større omfang enn tidligere.

Revisjonen viser at antallet kontroller av skattemeldinger for merverdiavgift har gått betydelig ned siden 2013, og at kontrollene nå dekker en vesentlig mindre andel av registrerte avgiftspliktige.

Antall meldingskontroller er redusert med rundt 60 prosent fra 2013 til 2024. Skatteetaten opplyser selv at kontrollen av mva.-meldinger ikke er tilstrekkelig tilpasset merverdiavgiftsområdets vesentlighet og risiko. Revisjonen viser at hvert årsverk til meldingskontroll i gjennomsnitt avdekker 7,4 mill. kroner. Flere årsverk til meldingskontroller på merverdiavgiftsområdet vil derfor kunne redusere statens inntektstap.

Revisjonen viser også at det er stor skjevhet i hvilke meldinger som velges ut til meldingskontroll. Skatteetaten prioriterer å kontrollere tilgodemeldinger til tross for at treffprosenten er høyere i kontrollene av betalingsmeldinger og nullmeldinger. I 2024 ble kun 483 av 1 439 450 betalingsmeldinger kontrollert.

11.3.5 DET ER HØY RISIKO FOR URETTMESSIG UT BETALING AV MERVERDIAVGIFT

Det er risiko for at tilgodemeldinger kan bli benyttet til å begå merverdiavgiftssvindel. Skatteetaten har derfor opprettet valideringsregler fastsatt etter risikobaserte kriterier i saksbehandlingssystemet MVA-sak for å stoppe tilgodemeldinger for manuell vurdering før de godkjennes og overføres til reskontro for utbetaling. Det er viktig å kontrollere tilgodemeldinger før utbetaling for å forhindre merverdiavgiftssvindel, da det er vanskeligere å kreve inn uriktige utbetalinger i etterkant. Revisjonen viser at det er opprettet meldingskontroll for bare syv prosent av de meldingene som ble stoppet av valideringsregler i 2023 og 2024, hvor det kan være risiko for urettmessig utbetaling av merverdiavgift.

Ifølge Skatteetatens rutiner skal saksbehandleren dokumentere sin vurdering når en melding som stoppes av valideringsreglene, ikke blir tatt ut til kontroll. Riksrevisjonens undersøkelse viser at det mangler en slik vurdering for nesten 90 prosent av meldingsutslagene Riksrevisjonen har kontrollert.

Skatteetaten overvåker aktører som de mistenker begår merverdiavgiftssvindel. Det blir utarbeidet etterretningsinformasjon om aktører som bør følges opp gjennom meldingskontroll. Revisjonen viser at Skatteetaten ikke har fulgt opp alle de svindelmistenkte virksomhetene som framkommer av etterretningsinformasjonen, og at det er utbetalt merverdiavgift urettmessig. Revisjonen viser også at flere meldinger fra de svindelmistenkte virksomhetene har blitt valgt ut for manuell vurdering av valideringsreglene i perioden før etterretningsinformasjonen ble utarbeidet, uten at meldingene er tatt ut til kontroll. I flere tilfeller har Skatteetaten utbetalt beløp i millionklassen til disse virksomhetene. Noen av dem er anmeldt for merverdiavgiftssvindel i etterkant.

11.3.6 SKATTEETATEN KONTROLLERER FÅ AV MELDINGENE SOM MASKINLÆRINGSMODELLENE HAR VALGT UT SOM KONTROLLVERDIGE

Alle skattemeldinger for merverdiavgift blir scoret av maskinlæringsmodeller som predikerer sannsynligheten for at meldingene inneholder feil som bør kontrolleres. Meldingene scores og rangeres etter sannsynlighet for feil. Meldingene med høyest score skal i utgangspunktet tas først ut til kontroll. Revisjonen viser at Skatteetaten kun har kontrollert 22,5 prosent av de tusen høyest scorede meldingene i 2023 og 2024.

Skatteetaten viser til at risikovurderingene og uttrekksreglene som ligger til grunn for maskinlæringsmodellene, er umodne, og at kontrollørene prioriterer å behandle tilgodemeldinger før utbetaling. Kontrollørene har dermed lite kapasitet igjen til å vurdere meldinger som velges ut av maskinlæringsmodellene.

Ifølge Skatteetaten er meldinger som stoppes av maskinlæringsmodellene, ment å være den primære utvalgskilden til kontroll av mva.-meldinger. Revisjonen viser at kun tolv prosent av meldingene som ble tatt ut til meldingskontroll av Skatteetaten i 2024, var valgt ut av maskinlæringsmodellene. Nesten dobbelt så mange meldingskontroller ble opprettet manuelt fra virksomhetenes hovedside basert på meldingskontrollørenes egen risikovurdering, noe som tyder på at kontrollørene ikke stoler på at maskinlæringsmodellene plukker ut de mest kontrollverdige meldingene.

Saksbehandlerens begrunnelse for å ikke kontrollere meldinger skal dokumenteres for å gi læring til maskinlæringsmodellene. Årsakene til at meldinger ikke kontrolleres skal dokumenteres ved standardiserte valg. I tillegg er det mulig å benytte et fritekstfelt for å forklare et bortvalg nærmere. Revisjonen viser at det er svakheter ved dokumentasjonen av bortvalg av kontroller som skal bidra til maskinlæringen. Nær en tredjedel av meldingene som er valgt bort i 2023 og 2024, er registrert med et standardisert valg som kun skal benyttes unntaksvis. Videre er en andel bortvalg mangelfullt forklart eller forklart kun med et punktum, komma, bindestrek eller enkeltbokstaver.

11.3.7 ANTALL UTVIDEDE KONTROLLER SOM HAR MEDFØRT ENDRING I FASTSETTINGEN AV MERVERDIAVGIFT, HAR GÅTT NED MED 66 PROSENT SIDEN 2014

Revisjonen viser at Skatteetatens utvidede kontroller som har medført endring i fastsatt merverdiavgift, er betydelig redusert de siste ti årene. Antall utvidede kontroller har gått ned med 66 prosent fra 2014 til 2024. Antall utvidede kontroller i perioden 2019–2024 har i snitt dekket 0,17 prosent av avgiftspliktige virksomheter per

år. I perioden 2017–2022 dekket disse kontrollene under 0,2 prosent av de avgiftspliktige, noe Skatteetaten selv vurderte som veldig lavt. Revisjonen viser at hvert årsverk til kontroll avdekker 11,2 mill. kroner i gjennomsnitt. Flere årsverk til utvidede kontroller på merverdiavgiftsområdet vil derfor kunne redusere statens inntektstap.

Revisjonen viser også at Skatteetaten bare har kontrollert 10 av de 20 storbedriftskonsernene med høyest risiko-score på merverdiavgiftsområdet i løpet av de seks siste årene. Avdelingen i Skatteetaten som kontrollerer storbedriftskonsern, sto for over halvparten av avdekket merverdiavgift etter utvidede kontroller i perioden 1. januar 2023 til 31. oktober 2024.

11.3.8 SKATTEETATEN ETTERLEVER IKKE BESTEMMELSENE OM ILEGGELSE AV TILLEGGSSKATT ETTER MELDINGSKONTROLLER

Avgiftspliktige som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger eller unnlater å gi pliktige opplysninger til skattemyndighetene, skal etter skatteforvaltningsloven ilegges tilleggsskatt når opplysningssvikten kan føre til skattemessige fordeler.

Revisjonen viser at Skatteetaten ikke etterlever regelverket om tilleggsskatt. I 20 av 25 tilfeldig valgte kontroller av skattemeldinger for merverdiavgift har Skatteetaten ikke ilagt tilleggsskatt i samsvar med bestemmelsene i skatteforvaltningsloven. Riksrevisjonens beregning viser at staten kan ha gått glipp av opp mot 7,2 mill. kroner som følge av at det ikke er ilagt tilleggsskatt i disse sakene. To saker som gjelder periodisering, er ikke tatt med i dette beløpet. Revisjonen viser at saksbehandlerne begrunnelse for å unnlate å ilegge tilleggsskatt i de fleste tilfellene ikke samsvarer med de faktiske forholdene slik de beskrives i selve vedtaket om forhøyelse av merverdiavgiften eller av øvrige opplysninger i saken. Skatteetaten har sagt seg enig i Riksrevisjonens vurderinger.

Finansdepartementet opplyser at ilagt tilleggsskatt ved fastsettelse etter meldingskontroll har økt fra 33 prosent i 2013 til 54 prosent i 2024.

11.3.9 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler Finansdepartementet å sørge for at Skatteetaten

- har et kontrollnivå på merverdiavgiftsområdet som er godt nok tilpasset risiko og vesentlighet for å avdekke, korrigere og sanksjonere dem som bevisst gir uriktige eller ufullstendige opplysninger når opplysningssvikten kan føre til skattemessige fordeler

- etterlever skatteforvaltningslovens bestemmelser om ilegging av tilleggsskatt etter meldingskontroller.

11.3.10 STATSRADENS SVAR

Statsrådets svar følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

11.3.11 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRADENS SVAR

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at merverdiavgift blir fullstendig og riktig opplyst og innbetalt. Riksrevisjonen merker seg at statsråden mener at Skatteetaten er best egnet til å løpende vurdere risiko og vesentlighet på de ulike fagområdene, og at Skatteetaten bør ha fleksibilitet til å styre egne ressurser og bruke dem der etaten mener de er mest hensiktsmessige. Riksrevisjonen er ikke uenig i dette, men vil peke på at antall kontroller er mer enn halvert siden 2014 til tross for at risikoen for både unndragelser og svindel med merverdiavgift er høy.

Statsråden legger også til grunn at Skatteetaten på bakgrunn av ressursituasjonen til en viss grad vil kunne prioritere hvilke saker det er formålstjenlig å forfølge med sikte på tilleggsskatt. Riksrevisjonen har forståelse for dette, men vil likevel understreke viktigheten av at Skatteetaten sanksjonerer unndragelser av skatteforpliktelser i tråd med lovgivers intensjon.

Risikoen for at reduksjonen i kontrollnivået kan ha ført til at statens inntekter er blitt redusert, er etter Riksrevisjonens vurdering kritikkverdig.

11.3.12 KOMITEENS BEHANDLING

Som ledd i behandlingen av saken, sendte komiteen 17. desember 2025 brev til finansministeren og ba om svar på hvordan anbefalingene fra Riksrevisjonen vil bli fulgt opp. Finansministeren svarte i brev av 12. januar 2026. I svarbrevet ble det vist til gjennomførte, pågående og planlagte tiltak.

Svarbrevet følger som vedlegg til komiteens innstilling.

11.3.13 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til punkt 11.3 i Dokument 1 (2025–2026) hvor Riksrevisjonen slår fast at Skatteetaten ikke i tilstrekkelig grad etterlever økonomireglementets bestemmelser om å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Skatteetaten legger ikke tilleggsskatt i samsvar med skatteforvaltningslovens bestemmelser.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Skatteetaten ikke i tilstrekkelig grad etterlever bestemmelsene i økonomireglementet om å

forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet. Det er også kritikkverdig at Skatteetaten ikke etterlever skatteforvaltningslovens bestemmelser om ilegging av tilleggsskatt etter meldingskontroller. Komiteen er enig i dette.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen anbefaler Finansdepartementet å sørge for at Skatteetaten har et kontrollnivå på merverdiavgiftsområdet som er godt nok tilpasset risiko og vesentlighet for å avdekke, korrigere og sanksjonere dem som bevisst gir uriktige eller ufullstendige opplysninger når opplysningssvikten kan føre til skattemessige fordeler, og etterlever skatteforvaltningslovens bestemmelser om ilegging av tilleggsskatt etter meldingskontroller. Komiteen er enig i Riksrevisjonens anbefalinger.

Komiteen viser også til finansministerens svar på brev fra komiteen om hvordan anbefalingene fra Riksrevisjonen vil bli fulgt opp, hvor det blir vist til gjennomførte, pågående og planlagte tiltak.

11.4 Oppfølging av DFØ som tjenesteleverandør – overholdelse av avstemmingskrav i økonomiregelverket

11.4.1 KONKLUSJON

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Finansdepartementet følger opp DFØ i styringsdialogen, og DFØ har satt i verk tiltak slik at avstemmingskravene i økonomiregelverket i større grad overholdes.

11.4.2 OPPRINNELIG SAK

I revisjonen for 2023 vurderte Riksrevisjonen at det ikke var tilfredsstillende at DFØ som tjenesteleverandør for statlige regnskaper ikke oppfyller kravene til dokumentasjon og kontroll av balansen (avstemming) for kundenes årsregnskaper. Dette er tjenester som DFØ utfører for sine kunder (virksomheter), og som kundene er avhengige av at blir utført i henhold til kravene i økonomiregelverket for å avlegge sine årsregnskaper. Resultatet fra revisjonen ble rapportert til Stortinget i Dokument 1 (2024–2025).

Riksrevisjonen anbefalte at Finansdepartementet sikrer at DFØ som tjenesteleverandør setter virksomhetene i stand til å sikre kvalitet på sine årsregnskaper ved å gjennomføre, forklare, dokumentere og kontrollere avstemminger på vegne av sine kunder.

Stortingets behandling

Kontroll- og konstitusjonskomiteen merket seg med bekymring at Riksrevisjonen har en ny sak om Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) som tjenesteleverandør, der konklusjonen var at det ikke er tilfredsstillende at DFØ som tjenesteleverandør

for statlige regnskaper ikke oppfyller kravene om dokumentasjon og kontroll av balansen for kundenes årsregnskaper. Komiteen forutsatte at Finansdepartementet skulle følge dette opp.

11.4.3 FINANSDEPARTEMENTETS OPPFØLGING

For å følge opp saken sendte Riksrevisjonen 7. april 2025 et brev til Finansdepartementet og ba dem gjøre rede for status på tiltak som var satt i verk for å følge opp funn og anbefalinger.

Finansdepartementet har i brev av 2. mai 2025 svart at de har fulgt opp saken tett i styringsdialogen for å sørge for at DFØ satte i verk tiltak for å korrigere avvikene som Riksrevisjonen påpekte, og for å unngå tilsvarende svakheter ved regnskapsavslutningen for 2024.

DFØ har ifølge departementet innført et stort antall kvalitetskontroller på avstemmingsmappene. I departementets oppfølging har omfanget av avdekkede avvik i kvalitetskontrollene vært diskutert med DFØ. Finansdepartementet opplyser at det vil fortsette å følge opp DFØ frem til avvikene er utbedret og DFØ klarer å opprettholde tilstrekkelig kvalitet i arbeidet med avstemminger.

Erfaringer fra finansiell revisjon for 2024

Riksrevisjonen har i sin finansielle revisjon sett at kvaliteten på avstemmingsmappene har blitt bedre. Spesielt har nye rapporter fra lønssystemet bidratt til å heve kvaliteten. I årets revisjon har Riksrevisjonen notert brudd på bestemmelsene om dokumentasjon og spesifisering av balansekontoeer for 16 prosent av virksomhetene. Tilsvarende tall for 2023 var på nesten 90 prosent.

Årets revisjon viser at fem prosent av avstemmingsmappene ble sluttført etter fristen for avleggelse av årsregnskapet, i 2023 var det 17 prosent. Riksrevisjonen returnerte elleve prosent av avstemmingsmappene for korrigering av feil eller mangler i 2024, mens det i 2023 ble returnert 37 prosent.

11.4.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Riksrevisjonen vurderer det som positivt at Finansdepartementet følger opp DFØ nøye i styringsdialogen, og at DFØ har satt i verk flere tiltak for å forbedre avstemmingene. Disse tiltakene har medført at flere avstemminger nå er i tråd med krav i økonomiregelverket.

Riksrevisjonens gjennomgang viser at kvaliteten på avstemmingsmappene har blitt bedre, og at vesentlig færre mapper har blitt ferdigstilt etter fristen for å avlegge årsregnskapet sammenlignet med tidligere.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

11.4.5 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar til etterretning av Riksrevisjonen har avsluttet saken om oppfølging av DFØ som tjenesteleverandør – overholdelse av avstemmingskrav i økonomiregelverket.

11.5 Oppfølging av kildeskatt på utbytte til utenlandske aksjonærer

11.5.1 KONKLUSJONER

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonens oppfølging av revisjonen fra 2021 viser at Finansdepartementet og Skatteetaten har satt i verk flere tiltak for å redusere risikoen for at det trekkes feil kildeskatt.

Finansdepartementet viser til at Skatteetaten har gjennomført flere kontroller av forvaltere og veiledet på flere områder. Skatteetaten har også satt i verk tiltak for å sikre at det kun er forvaltere med tillatelse som kan opprette forvalterkonti med redusert kildeskattetrekk.

11.5.2 OPPRINNELIG SAK

Riksrevisjonen gjennomførte i 2021 en etterlevelsesrevisjon av Skatteetatens arbeid for å sikre at utenlandske aksjonærer betaler riktig kildeskatt på utbytte fra norske selskaper.

I 2020 ble det utbetalt 105,5 mrd. kroner i utbytte fra norske aksjeselskaper til utenlandske aksjonærer. I 2021 ble kildeskatt på utbytte til utenlandske aksjonærer budsjettert til 5,4 mrd. kroner.

Norge har inngått skatteavtaler med en rekke land for å hindre dobbeltbeskatning og forebygge skatteunndragelse. Når Norge har inngått skatteavtale med aksjonærens hjemland, kan skattesatsen settes lavere enn den generelle skattesatsen som Stortinget har fastsatt. Skatteplikten kan også falle helt bort for utenlandske aksjonærer i EØS-området. Dette kalles fritaksmetoden i skatteloven. Fritaksmetoden forutsetter at de utenlandske selskapsaksjonærenes selskapsform tilsvarer de selskaps- eller organisasjonsformene som er beskrevet i skatteloven, og at de er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet.

Mange utenlandske aksjonærer benytter seg av utenlandske forvaltere til å registrere sine aksjer i norske selskaper på Oslo Børs.

Kildeskatteordningen i Norge er innrettet for å sikre at det norske selskapet trekker riktig kildeskatt allerede når den utenlandske aksjonæren får utbetalt utbytte. Når aksjer er registrert på en forvalterkonto (NOM-konto), er det bare forvalteren som vet hvem som eier aksjene og mottar utbytte.

Målet med revisjonen var å kontrollere om Skatteetaten gjennom kontroll, informasjon og veiledning sik-

rer at utenlandske selskapsaksjonærer med aksjer på forvalterkonti (NOM-konti) oppfyller kravene for redusert kildeskatt.

Undersøkelsen ble rapportert til Stortinget i Dokument 1 (2022–2023).

Riksrevisjonen mente det var kritikkverdig at Skatteetaten ikke i tilstrekkelig grad hadde sikret at utenlandske selskapsaksjonærer blir trukket korrekt kildeskatt. Dette innebar at utenlandske aksjonærer kunne ha fått redusert kildeskatt uten at de hadde krav på dette, og at Norge kan ha gått glipp av skatteinntekter.

Riksrevisjonen anbefalte Finansdepartementet å følge opp at Skatteetaten

- sikrer at det kun er forvaltere med tillatelse som kan opprette forvalterkonti med redusert kildeskattetrekk
- sikrer at forvaltere som har tillatelse til å operere på vegne av utenlandske aksjonærer, oppfyller dokumentasjonskravene i skatteforvaltningsforskriften.

Stortingets behandling

i Innst. 163 S (2022–2023) sluttet komiteen seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefaling. Komiteen viste videre til statsrådens svar, der statsråden påpekte at Skatteetaten har begrensede ressurser, og at det ikke er realistisk å kontrollere alle tilfeller på alle områder. Komiteen registrerte videre at statsråden likevel ville følge opp Riksrevisjonens anbefalinger, jf. Innst. 163 S (2022–2023) og stortingsvedtak 9. februar 2023.

11.5.3 FINANSDEPARTEMENTETS OPPFØLGING

Riksrevisjonen fulgte opp revisjonen våren 2025.

Riksrevisjonen ba i brev av 24. januar 2025 Finansdepartementet gjøre rede for hvilke tiltak som er satt i verk for å følge opp undersøkelsens funn og anbefalinger i Dokument 1 (2022–2023) samt kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader. Departementet svarte i brev av 18. februar 2025.

Finansdepartementet informerte om at Skatteetaten har gjennomført flere tiltak for å redusere risikoen for at det blir trukket feil kildeskatt.

Skatteetaten har tatt initiativ til å formalisere en avtale med Euronext for å sikre at det kun er forvaltere med tillatelse som kan opprette forvalterkonti med redusert kildeskattetrekk.

Euronext har innført en sperre i sitt system, slik at Euronext må motta bekreftelse fra Skatteetaten før en forvalter kan få tilgang til å åpne NOM-konto med lavere kildeskattetrekk enn 25 prosent. Tilsvarende dersom en forvalter ikke oppfyller dokumentasjonskravene, vil forvalterens mulighet til å ha NOM-konto med lavere skattetrekk enn 25 prosent bli trukket tilbake.

Videre har Skatteetaten satt mål om at samtlige forvaltere med tillatelse til å ha NOM-kontoer med lavere kildeskattesats enn 25 prosent skal være kontrollert innen utgangen av første tertial 2025. I 2024 kontrollerte etaten om 43 forvaltere etterlever dokumentasjonskravene for en slik tillatelse.

Finansdepartementet opplyser at Skatteetaten også har veiledet forvaltere. I 2023 sendte Skatteetaten et veiledningsbrev til alle forvaltere som har tillatelse til å ha NOM-konto med en kildeskattesats som er lavere enn 25 prosent. Skatteetaten ga informasjon om blant annet ansvaret forvalterne har for å oppfylle vilkårene i tillatelsen fra Skatteetaten, og informasjon og dokumentasjon de må inneha om de endelige utbytttemottakere.

11.5.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Riksrevisjonens oppfølging av revisjonen fra 2021 viser at Skatteetaten og Finansdepartementet har satt i verk flere tiltak for å redusere risikoen for at det trekkes feil kildeskatt.

Riksrevisjonen ser positivt på at Skatteetaten har gjennomført flere kontroller av forvaltere og veiledet på flere områder. Skatteetaten har også satt i verk tiltak for å sikre at det kun er forvaltere med tillatelse som kan opprette forvalterkonti med redusert kildeskattetrekk.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

11.5.5 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen tar til etterretning av Riksrevisjonen har avsluttet saken om oppfølging av kildeskatt på utbytte til utenlandske aksjonærer.

12. Forsvarsdepartementet

Forsvarsdepartementet (FD) har ansvaret for å utforme og iverksette norsk sikkerhets- og forsvarspolitik.

12.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Forsvarsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Forsvaret og Forsvarsbygg, er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

12.2 Statsregnskapet for Forsvarsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Forsvarsdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikt over fullmakter.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Forsvarsdepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) er ikke fullstendig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

12.2.1 FORSVARSDEPARTEMENTETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT

I tilknytning til statsregnskapet skal det gis oversikter over samtykker, gitt av Stortinget, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

Fire av samtykkene fra Stortinget som gjelder Forsvarsdepartementet, er ikke innrapportert i oversiktene over samtykker.

12.3 Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Forsvaret og Forsvarsbygg, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av fem årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene, med unntak av to, i all vesentlighet er riktig avlagt.

Forsvaret og Forsvarsbygg har årsregnskaper som har eller kan ha vesentlige feil og mangler.

12.3.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020–2024

For 2020 påpekte Riksrevisjonen vesentlige feil i bevilgningsoppstillingen i årsregnskapet for Forsvaret. For 2023 kunne Riksrevisjonen ikke bekrefte det bokførte varelageret, fordi Forsvaret ikke hadde sentrale kontrollrutiner det kunne bygges på i revisjonen.

For 2023 kunne Riksrevisjonen ikke bekrefte regnskapslinjene leverandørgjeld og annen kortsiktig gjeld i årsregnskapet for Forsvarsbygg, fordi Forsvarsbygg ikke

kunne dokumentere vurderinger av omtvistede og usikre forpliktelser og grunnlaget for regnskapsføringen.

12.3.2 FORSVARET – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI VI IKKE KAN BEKREFTE FLERE REGNSKAPSLINJER

Forsvaret har fått beretning med forbehold basert på tre forhold: beholdning av varer og driftsmateriell, forpliktelser til fjerning og opprydning og forskudd til leverandører i utenlandsk valuta.

Forbehold om beholdning av varer og driftsmateriell gjelder mangelfulle sentrale interne kontrollrutiner som Riksrevisjonen ikke kan bygge på i sin revisjon. Riksrevisjonen kan ikke uttale seg om regnskapslinjene «beholdning av varer» og driftsmateriell i regnskapet ved årets slutt og regnskapslinjene «varekostnader» og «andre driftskostnader».

Forsvaret har ikke estimert og bokført avsetninger for aktiviteter som medfører framtidig behov for fjerning og opprydning. Avsetning for framtidige fjerningsforpliktelser skulle vært inkludert i regnskapslinjene «øvrig langsiktig gjeld», «annen kortsiktig gjeld» og «andre driftskostnader».

Det siste forholdet gjelder etter Riksrevisjonens vurdering feil bruk av regnskapsprinsipp ved forskuddsbetaling i utenlandsk valuta, og det påvirker regnskapslinjene «andre fordringer», «andre driftskostnader» og «beholdninger av varer og driftsmateriell».

12.3.3 FORSVARSBYGG – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI PÅLØPTE KOSTNADER I BYGGE- OG ANLEGGSPROSJEKTER ER BOKFØRT FEIL

Forsvarsbygg har fått revisjonsberetning med forbehold.

Driften i Forsvarsbygg er organisert i prosjekter som i hovedsak er finansiert ved bevilgning. Det gjøres avsetning på prosjektene månedlig. Revisjonen har vist feil i den regnskapsmessige behandlingen av disse prosjektene. Dette har ført til at det er feil på følgende regnskapslinjer:

- Inntekt fra bevilgning er oppført med 349 474 490 kroner for høy inntekt.
- Varekostnad er oppført med 347 804 580 kroner for høy kostnad.
- Opptjente, ikke fakturerte inntekter er oppført med 304 366 938 kroner for mye.

Den regnskapsmessige behandlingen er regulert av SRS 1 Presentasjon av virksomhetsregnskapet og SRS 10 Inntekt fra bevilgninger, tilskudd og overføringer til virksomheten, samt overføringer til og fra staten.

12.3.4 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 12 og tar til etterretning at Revisjon av statsregnskapet for Forsvarsdepartementet i all vesentlighet er riktig, med unntak av oversikt over fullmakter.

Videre viser komiteen til at alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Forsvaret og Forsvarsbygg, i all vesentlighet er riktige.

Komiteen konstaterer at Riksrevisjonen ikke har nye saker og heller ikke oppfølging av tidligere saker.

Komiteen viser til at Forsvarsdepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) ikke er fullstendig presentert, og at fire av samtykkene fra Stortinget som gjelder Forsvarsdepartementet, ikke er innrapportert i oversiktene over samtykker.

Komiteen tar til etterretning at Forsvaret har fått beretning med forbehold basert på tre forhold: beholdning av varer og driftsmateriell, forpliktelser til fjerning og opprydning og forskudd til leverandører i utenlandsk valuta. Forbehold om beholdning av varer og driftsmateriell gjelder mangelfulle sentrale interne kontrollrutiner som Riksrevisjonen ikke kan bygge på i sin revisjon. Forsvarsbygg får revisjonsberetning med forbehold fordi påløpte kostnader i bygge- og anleggsprosjekter er bokført feil.

13. Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har det overordnede ansvaret for at befolkningen får gode og likeverdige helse- og omsorgstjenester.

13.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Helse- og omsorgsdepartementet er i all vesentlighet riktig.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Folkehelseinstituttet og Direktoratet for medisinske produkter, er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere saker om
 - informasjonssikkerhet og tilgjengeliggjøring av person- og helseopplysninger i helseregistre – saken avsluttes
 - Helsedirektoratets etterkontroller av helserefusjoner – saken avsluttes.

13.2 Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Folkehelseinstituttet og Direktoratet for medisinske produkter, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av tolv årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene, med unntak av to, i all vesentlighet er riktig avlagt.

Folkehelseinstituttet og Direktoratet for medisinske produkter har årsregnskaper som kan inneholde vesentlige feil og mangler.

13.2.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2024–2025

For 2022 påpekte Riksrevisjonen at regnskapet for Folkehelseinstituttet kan ha vesentlige feil og mangler. For 2023 påpekte Riksrevisjonen vesentlige feil og mangler i regnskapet for Helsedirektoratet fordi eksternfinansierte prosjekter var feilført og årsregnskapet ikke ga et dekkende bilde av utestående fordringer og gjeld.

13.2.2 DIREKTORATET FOR MEDISINSKE PRODUKTER – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI INNBETALINGER FOR PROSJEKTER OG TJENESTER ER FEILFØRT

Direktoratet for medisinske produkter har avtaler med de regionale helseforetakene om å utvikle digitale løsninger i prosjektene SAFEST og H-resept.

Innbetalingen fra de regionale helseforetakene er delvis regnskapsført som en reduksjon av utgiftene og ikke som en inntekt. Ut fra avtalene for disse prosjektene og regelverket for nettoføring (rundskriv FIN R-101) skulle dette vært inntektsført og utgiftsført hver for seg. Det er derfor ført 16 362 438 kroner for lite på regnskapslinjene andre utbetalinger til drift og salgs- og leieinnbetalinger. Linjen salgs- og leieinnbetalinger er ikke ført opp i årsregnskapet til Direktoratet for medisinske produkter.

Videre er de resterende innbetalingene fra de regionale helseforetakene ført som inntekter fra tilskudd. På samme måte skulle dette vært ført som inntekter fra salg, ut fra avtalene. Derfor er det ført 2 620 747 kroner for mye på regnskapslinjen innbetalinger fra tilskudd og overføringer og for lite på regnskapslinjen salgs- og leieinnbetalinger.

For øvrig er gebyrinntekter fra godkjenning av produkter til rengjøring og desinfeksjon av fiskeoppdrettsanlegg og for behandling av søknader om apotekkonseksjoner og narkotikasertifikater regnskapsført som øvrige driftsinntekter og ikke som innbetaling fra gebyrer. Det er derfor ført 5 012 399 kroner for mye på øvrige driftsinntekter og tilsvarende for lite på innbetaling fra gebyrer.

Disse feilene har også konsekvenser for bevilgningsrapporteringen ved at både utgiftskapittel 746 post 01 og inntektskapittel 3746 post 02 viser 16 362 438 kroner for lite.

13.2.3 FOLKEHELSEINSTITUTTET – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI VI IKKE KAN BEKREFTE BOKFØRTE BELØP VED KJØP OG SALG AV VAKSINER

For virksomhetsregnskapet har Folkehelseinstituttet i 2024 ikke hatt tilfredsstillende rutiner for å sikre rett rapportering fra varelagersystemet, som igjen gir grunnlag for rapportering av salgsinntekter for vaksiner, varekostnader, andre driftskostnader vedrørende programvaksine og beholdning av varelager knyttet til vaksiner.

Virksomhetens grunnlag for regnskapsrapporteringen av vaksiner er transaksjoner registrert i varelagersystemet SD2. Virksomheten informerte Riksrevisjonen om at transaksjonene i varelagersystemet inneholdt vesentlige feil og mangler som gjaldt både pris og antall enheter, som ikke er korrigert i 2024.

For virksomhetens rapportering av kjøp og salg av vaksiner har Riksrevisjonen derfor ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for salgsinntekter på 289 756 313 kroner, varekostnader på 259 944 726 kroner, andre driftskostnader på 716 690 247 kroner og varelager på 286 297 961 kroner. Riksrevisjonen har følgelig ikke vært i stand til å fastslå om det kunne være behov for å justere disse beløpene.

13.3 Oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse av informasjonssikkerhet og tilgjengeliggjøring av person- og helseopplysninger i helseregistre

13.3.1 KONKLUSJONER

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

Riksrevisjonen vurderer at tiltakene som er gjennomført når det gjelder etatenes risikostyring, leverandøroppfølging og forvaltning av helsedata, vil styrke behandlingen av person- og helseopplysninger i helseregistre. Riksrevisjonen legger til grunn at tiltakene på sikt

også vil kunne bidra til at helseopplysninger gjøres tilgjengelige for forskere innen lovpålagte frister.

13.3.2 OPPRINNELIG SAK

Riksrevisjonen gjennomførte en undersøkelse av informasjonssikkerhet og tilgjengelighet av person- og helseopplysninger i helseregistre som ble rapportert til Stortinget i Dokument 1 (2023–2024).

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse var å kontrollere om person- og helseopplysninger i lovbestemte helseregistre underlagt Helse- og omsorgsdepartementet behandles i henhold til kravene til informasjonssikkerhet, personvern og tilgjengeliggjøring i helseregisterloven og personopplysningsloven, jf. Dokument 1 (2023–2024).

Riksrevisjonen hadde følgende konklusjoner:

- Person- og helseopplysninger i helseregistre behandles ikke i tilstrekkelig grad i henhold til kravene i helseregisterloven og personopplysningsloven.
- Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet og Statens legemiddelverk har ikke oversikt over sikkerhetsarbeidet som gjøres hos driftsleverandørene, og jobber ikke systematisk med risiko og tiltak.
- Viktige informasjonssikkerhetstiltak hos driftsleverandørene er ikke implementert eller fungerer ikke etter hensikten.
- Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet overholder ikke lovpålagte frister for tilgjengeliggjøring av helseopplysninger.

Riksrevisjonen mente det var kritikkverdig at person- og helseopplysninger i helseregistre ikke i tilstrekkelig grad behandles i henhold til kravene til informasjonssikkerhet og personvern i helseregisterloven og personopplysningsloven. Riksrevisjonen mente også at det var kritikkverdig at helseopplysninger ikke blir gjort tilgjengelige for forskere innen lovpålagte frister.

Riksrevisjonen anbefalte at Helse- og omsorgsdepartementet følger opp at virksomhetene i rollen som dataansvarlig vier større oppmerksomhet til sikkerhetstiltak som skal gjennomføres av driftsleverandører.

Stortingets behandling

I kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av Dokument 1, jf. Innst. 176 S (2023–2024) delte komiteen Riksrevisjonens oppfatning av at det er kritikkverdig at person- og helseopplysninger i helseregistre ikke i tilstrekkelig grad behandles i henhold til kravene til informasjonssikkerhet og personvern i helseregisterloven og personopplysningsloven. Komiteen delte også Riksrevisjonens oppfatning av at det er kritikkverdig at helseopplysninger ikke blir gjort tilgjengelige for forskere innen lovpålagte frister. Komiteen stilte seg bak Riksrevisjonens anbefalinger.

13.3.3 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTETS OPPFØLGING

Riksrevisjonen ba Helse- og omsorgsdepartementet om å gjøre rede for tiltak som er satt i verk for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 1 (2023–2024), jf. brev av 4. februar 2025.

Riksrevisjonen ba departementet særskilt gjøre rede for status i arbeidet med å endre organisering, ansvar og roller i den sentrale helseforvaltningen, som trådte i kraft 1. januar 2024. Videre ba Riksrevisjonen departementet om å gjøre rede for hvorvidt endringene har bidratt til forbedret informasjonssikkerhet og tilgjengeliggjøring av helseopplysninger for forskere innen lovpålagte frister. Departementet svarte i brev av 24. mars 2025.

Helse- og omsorgsdepartementet viser i svarbrevet til at departementet høsten 2023 fulgte opp Riksrevisjonens funn og anbefalinger gjennom etatsstyringsmøter med Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet og Direktoratet for medisinske produkter (tidligere Statens legemiddelverk).

Etter endringene i organiseringen av helseforvaltningen, som ble gjennomført fra 1. januar 2024, skjer departementets oppfølging gjennom styringsdialogen med Folkehelseinstituttet og Direktoratet for medisinske produkter.

Departementet opplyser videre at det følger opp utviklingen i restanser og saksbehandlingstid for tilgang til data fra helseregistrene gjennom kvartalsvise rapporteringer fra Folkehelseinstituttet.

13.3.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Riksrevisjonen merker seg at Helse- og omsorgsdepartementet gjennom styringsdialogen og virksomhetenes rapportering følger opp at virksomhetene, i rollen som dataansvarlige, vier større oppmerksomhet til sikkerhetstiltak.

Riksrevisjonen konstaterer at Helse- og omsorgsdepartementet, Folkehelseinstituttet og Direktoratet for medisinske produkter arbeider for at person- og helseopplysninger i helseregistre behandles i samsvar med kravene til informasjonssikkerhet og personvern i helseregisterloven og personopplysningsloven.

Riksrevisjonen merker seg at Direktoratet for medisinske produkter i sin rapportering til departementet oppgir at alle avvik innenfor direktoratets ansvarsområde er fulgt opp og lukket. Videre har Riksrevisjonen merket seg at Folkehelseinstituttet ved utgangen av 2024 hadde lukket de fleste avvikene omtalt i Riksrevisjonens undersøkelse, og at instituttet har satt i verk flere relevante tiltak, som skal gjennomføres av driftsleverandører, for ytterligere å bedre informasjonssikkerheten.

Riksrevisjonen vurderte i sin rapport også at det var kritikkverdig at helseopplysninger ikke gjøres tilgjengelige for forskere innen lovpålagte frister. For å legge til rette for bedre utnyttelse av helsedata har ansvaret for de nasjonale helseregistrene – med unntak av bivirkningsregisteret og de medisinske kvalitetsregistrene – blitt samlet hos Folkehelseinstituttet. Folkehelseinstituttets rapportering til departementet viser en positiv utvikling siden 2023, men instituttet overholder fortsatt ikke de lovfestede kravene til saksbehandlingstid for flere av registrene. Riksrevisjonen legger til grunn at forbedring av saksbehandlingstiden er et langsiktig arbeid. For at lovpålagte frister for tilgjengeliggjøring av helsedata skal overholdes, må dette arbeidet gis nødvendig prioritet av Helse- og omsorgsdepartementet og Folkehelseinstituttet.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

13.4 Oppfølging av Helsedirektoratets etterkontroller av helserefusjoner

13.4.1 KONKLUSJONER

Riksrevisjonen avslutter saken.

Riksrevisjonens oppfølging av revisjonen fra 2021 viser at Helse- og omsorgsdepartementet har gjennomført tiltak for å følge opp at Helsedirektoratet ved Helfo etablerer systemer og rutiner for etterkontroll slik at flere feilutbetalinger blir avdekket og tilbakebetalt.

Riksrevisjonen konstaterer at Helfo fortsatt ikke har et eget saksbehandlingssystem som støtter opp under kontrollprosessen. Samtidig arbeider både direktoratet og Helfo videre med kompenserende tiltak.

13.4.2 OPPRINNELIG SAK

Riksrevisjonen gjennomførte i 2021 en etterlevelsesrevisjon av Helsedirektoratets etterkontroller av helserefusjoner. Undersøkelsen ble rapportert til Stortinget i Dokument 1 (2022–2023).

I 2021 utbetalte Helsedirektoratet 40 mrd. kroner i refusjoner til om lag 23 000 helseaktører.

Helserefusjonsordningen er utformet som et tillitsbasert system hvor utbetalingene skjer på bakgrunn av helseaktørenes innsendte refusjonskrav. Ordningen inneholder svært mange takster, krav og bestemmelser som ikke kan bli operasjonalisert i de maskinelle kontrollene i forkant av utbetalingen. Disse kravene og mulige feilutbetalinger som følge av dette må i stedet fanges opp av etterkontroller.

Helsedirektoratet ved Helfo skal gjennomføre etterkontroller for å avdekke økonomisk misbruk og bedrageri, og systematisk formidle kontrollresultatene slik at de bidrar til økt etterlevelse og bygger tillit. Omfanget av

etterkontroller må tilpasses virksomhetens egenart og risiko og kvaliteten på de forebyggende kontrollene.

Målet med revisjonen var å kontrollere om Helsedirektoratet ved Helfo avdekker feilutbetalinger gjennom etterkontroll, og om sanksjonsmulighetene i folketrygdloven benyttes når feilutbetalingene skyldes feilaktige eller mangelfulle opplysninger gitt av helseaktøren.

Riksrevisjonen mente det var sterkt kritikkverdig at alvorlige feil og misbruk av helserefusjoner ikke avdekkes eller kreves tilbake. Helsedirektoratet ved Helfo gjennomfører få etterkontroller. I gjennomsnitt ble bare 33 av de totalt 23 000 helseaktørene som får utbetalt refusjon, etterkontrollert hvert år. Mange helseaktører med høy risiko blir ikke etterkontrollert.

Riksrevisjonen anbefalte Helse- og omsorgsdepartementet å sikre at Helsedirektoratet ved Helfo etablerer systemer og rutiner for etterkontroll som vil bidra til at flere feilutbetalinger blir avdekket og tilbakebetalt.

Stortingets behandling

I Innst. 163 S (2022–2023) sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til Riksrevisjonens konklusjoner, kritikk og anbefaling.

Komiteen merket seg at statsråden delte Riksrevisjonens vurdering om at systemene må forbedres. Komiteen viste til at Helse- og omsorgsdepartementet, i styringsdialogen med Helsedirektoratet, ville ha en gjennomgang av hvorvidt omfanget av etterkontroller, sammenholdt med eksisterende systemstøtte, og med utgangspunkt i vurderinger av risiko og vesentlighet, ga en tilstrekkelig balansert ressursallokering mellom de ulike oppgavene Helfo har ansvaret for.

Videre viste kontroll- og konstitusjonskomiteen til at Helsedirektoratet hadde signalisert at de ville styrke arbeidet med etterkontroller. Komiteen støttet disse signalene og påpekte samtidig behovet for overordnede risikovurderinger av hele forvaltningskjeden med vekt på misligheter, jf. Innst. 163 S (2022–2023) og stortingsvedtak 9. februar 2023.

13.4.3 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTETS OPPFØLGING

Riksrevisjonen har fulgt opp revisjonen av Helsedirektoratets etterkontroller av helserefusjoner.

Riksrevisjonen ba Helse- og omsorgsdepartementet gjøre rede for hvilke endringer og tiltak som er iverksatt for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader og Riksrevisjonens anbefaling i Dokument 1 (2022–2023), jf. brev av 24. januar 2025. Departementet svarte i brev av 17. februar 2025. I brev av 14. mars 2025 ba Riksrevisjonen departementet gjøre rede for statusen i arbeidet med å etablere støtteverktøy i kontroll-

gjennomføringen. Departementet svarte i brev av 4. april 2025.

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader kan oppsummeres i fire punkter:

- styrke arbeidet med etterkontroller
- etablere systemer og rutiner for etterkontroll som vil bidra til at flere feilutbetalinger blir avdekket og tilbakebetalt
- innføre overordnede risikovurderinger av hele forvaltningskjeden med vekt på misligheter
- vurdere risiko og vesentlighet og om dagens kontroller og systemstøtte gir en tilstrekkelig balansert ressursallokering mellom de ulike oppgavene Helfo har ansvaret for.

Oppsummert har Helfo kontroll i løpet av de siste årene arbeidet med kompetansebygging og effektivisering av arbeidsprosesser, og den er i dag en mer kunnskapsbasert og datadrevet kontrollvirksomhet. Forbedringene har gitt bedre flyt og effektivitet.

Sammenlignet med 2021 har Helfo økt antallet saker der de brukte alvorlige virkemidler, med 39 prosent. For 2025 har de fastsatt et mål for slike saker som vil tilsvare en økning på 52 prosent sammenlignet med 2021. I perioden fra 2021 og frem til i dag har Helfo åpnet 228 etterkontrollsaker og krevd tilbake 470 mill. kroner.

13.4.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Riksrevisjonens oppfølging av revisjonen fra 2021 viser at Helse- og omsorgsdepartementet har gjennomført en rekke tiltak for å forbedre Helfos systemer og rutiner for etterkontroll slik at flere feilutbetalinger blir avdekket og tilbakebetalt.

Helfo har fortsatt ikke et eget saksbehandlingssystem for å støtte opp under kontrollprosessen. Helfo kontrolls behov for et bedre saksbehandlingssystem er meldt inn i direktoratets porteføljestyling, men på kort sikt ser ikke Helsedirektoratet rom for å prioritere anskaffelse og utvikling av et nytt saksbehandlingssystem for kontrollvirksomheten. Departementet opplyser at både Helsedirektoratet og Helfo arbeider videre med kompenserende tiltak.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

13.4.5 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 13 vedrørende Helse- og omsorgsdepartementet, og tar til etterretning at Revisjonen av statsregnskapet for Helse- og omsorgsdepartementet i all vesentlighet er riktig, med unntak av regnskapet for Folkehelseinstituttet og Direktoratet for medisinske produkter.

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen ikke har noen nye saker, og at Riksrevisjonen videre har fulgt

opp tidligere saker om informasjonssikkerhet og tilgjengeliggjøring av person- og helseopplysninger i helseregistre, hvor saken avsluttes, samt Helsedirektoratets etterkontroller av helserefusjoner, hvor denne saken også avsluttes.

Komiteen vil trekke frem at samtidig som Riksrevisjonen avslutter saken om informasjonssikkerhet og tilgjengeliggjøring av person- og helseopplysninger i helseregistre, legger Riksrevisjonen til grunn at forbedring av saksbehandlingstiden er et langsiktig arbeid. Komiteen slutter seg videre til Riksrevisjonen sin presisering, for at lovpålagte frister for tilgjengeliggjøring av helsedata skal overholdes, må dette arbeidet gis nødvendig prioritet av Helse- og omsorgsdepartementet og Folkehelseinstituttet.

Komiteen vil videre vise til Riksrevisjonens oppfølging av Helsedirektoratets etterkontroller av helserefusjoner, som også avsluttes av Riksrevisjonen. Komiteen viser til at Helse- og omsorgsdepartementet har gjennomført en rekke tiltak for å forbedre Helfos systemer og rutiner for etterkontroll, slik at flere feilutbetalinger blir avdekket og tilbakebetalt. Komiteen viser til at i perioden fra 2021 og frem til i dag har Helfo åpnet 228 etterkontrollsaker og krevd tilbake 470 millioner kroner.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen trekker frem at Helfo kontroll i løpet av de siste årene har arbeidet med kompetansebygging og effektivisering av arbeidsprosesser, og den er i dag en mer kunnskapsbasert og datadrevet kontrollvirksomhet. Forbedringene har gitt bedre flyt og effektivitet.

Komiteen vil fremheve at Riksrevisjonen påpeker at Helfo fortsatt ikke har et eget saksbehandlingssystem for å støtte opp under kontrollprosessen. Helfo kontrolls behov for et bedre saksbehandlingssystem er meldt inn i direktoratets porteføljestyling, men på kort sikt ser ikke Helsedirektoratet rom for å prioritere anskaffelse og utvikling av et nytt saksbehandlingssystem for kontrollvirksomheten.

Komiteen registrerer at departementet opplyser at både Helsedirektoratet og Helfo arbeider videre med kompenserende tiltak.

14. Justis- og beredskapsdepartementet

Justis- og beredskapsdepartementet (JD) har ansvar for rettsvesenet, kriminalomsorgen, politi- og påtalemyndigheten, redningstjenesten, samfunnssikkerhet, utlendingsmyndigheter og polarområdene.

14.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Justis- og beredskapsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Kriminalomsorgsdirektoratet, er i all vesentlighet riktige.
- Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: krav til kassasystemer i Kriminalomsorgsdirektoratet.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ny sak om
 - anskaffelser i politiet – ikke tilfredsstillende.
 - Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere sak om
 - Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester – saken avsluttes.

14.2 Statsregnskapet for Justis- og beredskapsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikt over fullmakter.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Justis- og beredskapsdepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) er ikke fullstendig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

14.2.1 JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT

I tilknytning til statsregnskapet skal det gis oversikter over samtykker, gitt av Stortinget, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

Åtte av samtykkene fra Stortinget som gjelder Justis- og beredskapsdepartementet, er ikke innrapportert i oversiktene over fullmakter.

14.3 Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Kriminalomsorgsdirektoratet, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av 20 årsregnskaper på departementets ansvarsområde. Dette inkluderer revisjon av regnskapet for administrasjonen av Svalbard (Svalbardregnskapet) som er del av årsregnskapet til Justis- og beredskapsdepartementet, jf. note C, D, E og «Prinsippnote til kontantregnskapet for Justis- og beredskapsdepartementet (JD) der også svalbardregnskapet omtales».

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene, med unntak av ett, i all vesentlighet er riktig avlagt.

Kriminalomsorgsdirektoratets årsregnskap kan inneholde vesentlige feil og mangler. Dette gjelder salgsinntekter fra arbeidsdriften.

14.3.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020–2024

Riksrevisjonen påpekte vesentlige feil og mangler i årsregnskapet for Norsk sikkerhetsmyndighet for 2022.

For 2023 kunne Riksrevisjonen ikke bekrefte om alt salg blir korrekt registrert og bokført hos Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI), fordi det manglet sentrale rutiner som sikrer at alt kreditt- og kassesalg blir registrert og bokført, og som det kunne bygges på i revisjonen.

14.3.2 KRIMINALOMSORGSDIREKTORATET – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI VI IKKE KAN BEKREFTE OM ALT SALG BLIR KORREKT REGISTRERT OG BOKFØRT

Riksrevisjonen har ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for inntektene fra arbeidsdriften. Årsaken er at virksomheten i 2024 ikke har hatt internkontrollrutiner som sikrer at alt kreditt- og kontantsalg blir registrert og bokført i regnskapet.

På grunn av omfanget av transaksjoner har Riksrevisjonen heller ikke funnet andre måter å verifisere dette på. Riksrevisjonen er derfor ikke i stand til å uttale seg om regnskapsførte inntekter knyttet til arbeidsdriften.

14.4 Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: krav til kassasystemer i Kriminalomsorgsdirektoratet

Andre forhold i revisjonsberetningen: Riksrevisjonen kommuniserer med brukerne av regnskapet gjennom revisjonsberetningen. Vesentlige forhold som har kommet fram i revisjonen av årsregnskapet, blir omtalt i delen Andre forhold. Et eksempel er om det gjennom vurdering av årsregnskapsoppstillingene blir avdekket og konstatert vesentlig brudd på bevilgningsreglementet.

For virksomheter som har salgsinntekter, gjelder kravene i lov om bokføring og lov om krav til kassasystem, med tilhørende forskrifter. Ved revisjonen av årsregnskapet har det kommet fram at Kriminalomsorgsdirektoratet ikke har oppfylt kravene til kassasystemer. Praksis ved bokføring av inntekter innebærer brudd på:

- forskrift om bokføring § 5-3-2 om registreringer i kassasystemet og § 5-3-14 om dagsoppgjør
- forskrift om krav til kassasystemer § 2-5 om funksjoner som et kassasystem skal ha
- bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 2.5 om transaksjonskontroll, aggregerte kontroller og etterkontroller og punkt 5.4.6 om kontantsalg og kontante innbetalinger av krav.

14.5 Anskaffelser i politiet

14.5.1 KONKLUSJONER

Politidistrikter og særorganer i politiet anskaffer i varierende grad i tråd med lov og forskrift om offentlige anskaffelser, og politiet følger i liten grad opp inngåtte rammeavtaler i tråd med regelverket.

- Politiets etablerte systemer og rutiner for gjennomføring av anskaffelser brukes ikke i tilstrekkelig grad av politiets enheter.
- Politiets fellestjenester har som ansvarlig enhet for anskaffelsesområdet ikke tilstrekkelig oversikt over og kontroll av anskaffelser som gjennomføres ute i etaten.
- Politidistrikter og særorganer har gjennomført anskaffelser uten å dokumentere konkurranse eller andre viktige vurderinger slik regelverket krever.
- Enhetene i politiet har gjennomført avrop på rammeavtaler som overstiger kunngjort verdi.
- Politiets enheter har i flere tilfeller gjennomført avrop på rammeavtaler utenom avtaletiden.

14.5.2 OVERORDNET VURDERING

Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at politidistrikter og særorganer ikke gjennomfører og dokumenterer alle anskaffelser i tråd med anskaffelsesre-

gelverket. Det er heller ikke tilfredsstillende at politiet har gjort avrop på rammeavtaler ut over avtalenes kunngjorte verdi og ikke har tilstrekkelige systemer og rutiner for å følge dette opp.

14.5.3 BAKGRUNN FOR REVISJONEN

Målet med revisjonen har vært å kontrollere om politidistrikter og særorganer i politiet gjennomfører anskaffelser i tråd med lov og forskrift om offentlige anskaffelser, og om Politiets fellestjenester (PFT) følger opp inngåtte rammeavtaler i tråd med anskaffelsesregelverket og krav til internkontroll i økonomiregelverket.

Politiet anskaffer årlig varer og tjenester for om lag 5 mrd. kroner innenfor et bredt spekter av kategorier, for å dekke sine behov i arbeidet med å ivareta befolkningens trygghet og sikkerhet. Anskaffelsene spenner fra politispesifikke behov for transportmidler, bekledning og polititeknisk utstyr til IKT-systemer, driftstjenester og konsulenttjenester samt eiendom og administrative anskaffelser.

Anskaffelser i politiet reguleres av lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrift. Stortinget har understreket at lovverket skal bidra til at ressursene brukes effektivt. Derfor må offentlige anskaffelser underlegges god styring, planlegging og oppfølging og være hensiktsmessig organisert.

Politidirektoratet har delegert det faglige og operative ansvaret for anskaffelser i etaten til Politiets fellestjenester (PFT). PFT kan videre delegere ansvar for å gjennomføre anskaffelser til politidistrikter og særorganer.

14.5.4 POLITIDISTRIKTER OG SÆRORGANER I POLITIET ANSKAFFER I VARIERENDE GRAD I TRÅD MED LOV OG FORSKRIFT OM OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Politiets etablerte systemer og rutiner for gjennomføring av anskaffelser brukes ikke i tilstrekkelig grad av politiets enheter

Politiet skal ifølge økonomibestemmelsene etablere systemer og rutiner som sikrer at varer og tjenester anskaffes på en effektiv og forsvarlig måte, og ha en internkontroll på området som forebygger, avdekker og korrigerer feil og mangler i systemene og rutinene.

Politiet har etablert et system for gjennomføring av anskaffelser der PFT er den sentrale anskaffelsesenheten. PFT skal ha oversikt over etatens samlede behov, basert på innmelding fra politiets enheter, og gjennomføre anskaffelser og inngå rammeavtaler for å dekke disse behovene.

PFT skal i utgangspunktet gjennomføre alle anskaffelser over 100 000 kroner i politiet, men kan også dele-

gere ansvaret for anskaffelser til politidistrikter og særorganer. Revisjonen viser at PFTs anskaffelser ikke dekker alle behov som er meldt inn fra enhetene. Når PFT ikke dekker behovene som meldes inn, må enhetene vente eller selv gjennomføre anskaffelser for å dekke behov. Det er spesielt særorganene som melder inn mange behov som ikke dekkes gjennom sentralt inngåtte rammeavtaler, mens det i politidistriktene er gjort flere anskaffelser der revisjonen ikke finner dokumentasjon på at det er gjennomført en behovsvurdering, eller at behovet er innmeldt til PFT.

Ifølge politiets systemer og rutiner kan politidistrikter og særorganer kun gjennomføre anskaffelser når PFT har delegert ansvaret for anskaffelsen til dem.

PFT har utarbeidet veiledninger og felles maler for anskaffelser og tilgjengeliggjort et konkurransegjennomføringsverktøy (KGV) for dem som skal gjennomføre anskaffelser. PFT krever at politidistrikter og særorganer benytter det felles malverket og KGV når de skal gjennomføre anskaffelser over 100 000 kroner. Dette skal bidra til å sikre at gjennomføringen skjer i tråd med anskaffelsesregelverket, og at prosessen kan dokumenteres. Revisjonen viser at politidistrikter og særorganer i varierende grad følger veiledninger og bruker felles maler i sine anskaffelser, og at enhetene i de fleste av de kontrollerte anskaffelsene ikke kan dokumentere bruk av KGV.

Politiets fellestjenester har som ansvarlig enhet for anskaffelsesområdet ikke tilstrekkelig oversikt over og kontroll av anskaffelser som gjennomføres ute i etaten

Revisjonen viser at PFT ikke har tilstrekkelig oversikt over anskaffelser som blir gjennomført i politiets enheter. Oversikten over delegerte anskaffelser og politiets kontraktsoversikt (KAV) er mangelfull og gir ikke et komplett bilde av omfanget av lokale anskaffelser. Dette gjør det også vanskelig for PFT og tredjeparter å kontrollere og etterprøve anskaffelsene.

Revisjonen viser videre at PFT, som fagforvalter for anskaffelser, ikke gjennomfører noen systematisk kontroll eller oppfølging av hvordan enheter i politiet gjennomfører sine anskaffelser, eller hvordan anskaffelsesregelverket etterleves lokalt.

Politidistrikter og særorganer har gjennomført anskaffelser uten å dokumentere konkurranse eller andre viktige vurderinger slik regelverket krever

Politiet skal følge anskaffelsesregelverket i sine anskaffelser og opptre i samsvar med lovens grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarehet og forholdsmessighet. Når man skal finne ut hvilken del av regelverket som skal anvendes ved gjennomføring av en anskaffelse, må

man beregne anskaffelsens verdi. Så lenge anskaffelsen omfattes av regelverket etter forskriften, skal det legges til rette for konkurranse, og alle viktige vurderinger i anskaffelsen skal være dokumenterte og etterprøvbare.

Revisjonen viser at politiet har anskaffet flere varer og tjenester lokalt uten å følge sentrale krav i anskaffelsesregelverket.

Kontrollen av 30 lokale anskaffelser har avdekket følgende:

- Halvparten av de kontrollerte anskaffelsene er gjennomført uten at det er dokumentert behovs- eller verdivurdering i forkant. Dette øker risikoen for at anskaffelsen gjennomføres etter feil prosedyre.
- I to av tre anskaffelser er det ikke lagt til rette for konkurranse gjennom innhenting av flere tilbud. Dette er i strid med det grunnleggende prinsippet om konkurranse.
- Det er lite og varierende grad av dokumentasjon av viktige vurderinger i anskaffelsene, slik som anskaffelsesprotokoll, signerte avtaler, habilitetsvurderinger, skatteattester og skriftlige begrunnelser for unntak fra regelverket. Dette medfører at flere anskaffelser ikke er etterprøvbare.

14.5.5 POLITIETS ENHETER HAR GJENNOMFØRT AVROP PÅ RAMMEAVTALER SOM OVERSTIGER KUNNGJORT VERDI, SAMT AVROP ETTER AT AVTALEN ER UTLØPT. POLITIETS FELLESTJENESTER HAR I LITEN GRAD ETABLERT SYSTEMER OG RUTINER FOR Å FØLGE DETTE OPP

Anskaffelsesforskriften tillater ikke at det gjøres vesentlige endringer i de opprinnelige avtalevilkårene i rammeavtalen ved tildeling av kontrakter under rammeavtalen. Avrop over den fastsatte verdien og avrop utover en avtaleperiode på normalt fire år vil kunne innebære at kontrakten endres vesentlig.

Enheter i politiet har gjennomført avrop på rammeavtaler som overstiger kunngjort verdi

Revisjonen viser at politiet ikke har etablert systematisk kontroll og oppfølging av forbruk på etatens rammeavtaler for å hindre at forbruket overstiger kunngjort verdi. For avtaler som ikke er politispesifikke, har etaten ikke systemer som gjør det mulig å hente ut statistikk over forbruk, og statistikken må derfor hentes fra leverandøren. Dette gjøres ikke systematisk for alle avtaler, og oppfølgingen av avtalene er derfor ikke helhetlig eller likeartet.

Politispesifikke avtaler er avtaler som er spesielt utformet for politiet og deres operasjoner. Disse avtalene kan omfatte en rekke områder, som eksempelvis leve-

randøravtaler for utstyr og tjenester og avtaler om opplæring og utdanning

Revisjonen viser at 6 av 14 politispesifikke avtaler har høyere forbrukstall enn beløpene som går frem av konkurransegrunnlagene, selv om politiet kan følge opp forbruket på disse avtalene ved å ta ut rapporter fra det interne bestillingssystemet IFS. Videre viser revisjonen av utvalgte ikke-politispesifikke avtaler som er inngått med leverandører som ikke har andre parallelle avtaler med politiet i den aktuelle perioden, at mer enn halvparten av disse har regnskapsførte utbetalinger til leverandørene som er vesentlig høyere enn konkurransegrunnlaget.

Politiets enheter har i flere tilfeller gjort avrop på rammeavtaler utenom avtaletiden

Revisjonen av utvalgte rammeavtaler viser at det i 5 av 22 tilfeller er gjort avrop på rammeavtaler utenfor avtaletiden. Dette er gjort enten ved at innkjøpsordre er opprettet i etterkant av avtaleperioden, eller ved at det er identifisert beløp som er betalt tre eller flere måneder etter at rammeavtalen er avsluttet. Politiets rutiner for å hindre avrop på utløpte rammeavtaler er ofte manuelle, og systemsperrer for å hindre avrop på utløpte rammeavtaler er i liten grad tatt i bruk. Manglende systemsperrer og stort omfang av tilganger øker risikoen for at det gjøres avrop på ugyldige rammeavtaler.

14.5.6 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler at Justis- og beredskapsdepartementet følger opp at politiet innretter sine systemer og rutiner slik at

- enhetene i politiet gjennomfører anskaffelser i tråd med anskaffelsesregelverket
- politiets rammeavtaler følges opp og det ikke gjøres avrop utover rammeavtalenes kunngjorte verdi og avtaleperiode

14.5.7 STATSRÅDENS SVAR

Statsrådets svar følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

14.5.8 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRÅDENS SVAR

Riksrevisjonen har ingen ytterligere kommentarer.

14.5.9 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 14 om Justis- og beredskapsdepartementet.

Komiteen tar til etterretning at statsregnskapet for Justis- og beredskapsdepartementet i all vesentlighet er riktig utarbeidet, med unntak av oversikt over fullmakter. Komiteen merker seg videre at alle de 20

årsregnskapene på departementets område, med unntak av regnskapet for Kriminalitetsomsorgsdirektoratet, i all vesentlighet er riktige.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har en ny sak om anskaffelser i politiet og har funnet det ikke tilfredsstillende at politiet har gjort avrop på rammeavtaler ut over avtalens kunngjorte verdi og ikke har tilstrekkelige systemer for å følge dette opp. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk og anbefalinger.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen har avsluttet tidligere sak om Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester.

15. Klima- og miljødepartementet

Klima- og miljødepartementet (KLD) ivaretar helheten i regjeringens klima- og miljøpolitikk.

15.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Klima- og miljødepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Svalbards miljøvernfond, er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjoner

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

15.2 Statsregnskapet for Klima- og miljødepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over fullmakter

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Klima- og miljødepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikt over fullmakter.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Klima- og miljødepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) er ikke fullstendig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

15.2.1 KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT

I tilknytning til statsregnskapet skal det utarbeides oversikter over samtykker, gitt av Stortinget, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

To av samtykkene fra Stortinget som gjelder Klima- og miljødepartementet, er ikke innrapportert i oversiktene over samtykker.

15.3 Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Svalbards miljøvernfond, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av ni årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene, med unntak av ett, i all vesentlighet er riktig avlagt.

Årsregnskapet for Svalbards miljøvernfond kan inneholde vesentlige feil og mangler.

15.3.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020– 2024

For 2023 fikk Norsk Polarinstitut revisjonsberetning med forbehold fordi forskuddsinnbetalinger til eksternfinansiert virksomhet var feilført, og fordi korrigeringer medførte at driftsutgifter ble for lave.

15.3.2 SVALBARDS MILJØVERN Fond – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI VI IKKE KAN BEKREFTE BOKFØRTE INNTEKTER

Svalbards miljøvernfond har fått revisjonsberetning med forbehold fordi vi ikke kan bekrefte inntekter på regnskapslinjen «innbetalinger av miljøgebyr, skatter og gebyrer». Svalbards miljøvernfond har her rapportert inntekter fra tilreisende med turistskip med 5 092 338 kroner.

Riksrevisjonen har ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis for disse inntektene, fordi virksomheten ikke har internkontrollrutiner som vi kan bygge på i revisjonen. Internkontrollrutinene og uklart regelverk rundt innkreving sikrer ikke fullstendig innkreving av avgiftene som fondet har krav på.

15.3.3 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 15 om Klima- og miljødepartementet.

Komiteen tar til etterretning at statsregnskapet på Klima- og miljødepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikt over fullmakter. To av samtykkene fra Stortinget som gjelder Klima- og miljødepartementet, er ikke innrapportert i oversiktene over samtykker.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen slår fast at Klima- og miljødepartementet har gitt forklaringer på alle ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

16. Kommunal- og distriktsdepartementet

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) har ansvar for bostedspolitik, plan- og bygningsloven, kart- og geodatapolitikken, kommuneøkonomi og lokalforvaltning, regional- og distriktspolitikk, valg gjennomføring og politikken overfor samer og nasjonale minoriteter.

16.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Kommunal- og distriktsdepartementet er i all vesentlighet riktig.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.
- Vi har tatt opp andre forhold med virksomhetene: uhjemlede merutgifter i Internasjonalt reindriftsenter.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere sak om
 - Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester – saken avsluttes.

16.2 Statsregnskapet for Kommunal- og distriktsdepartementet er i all vesentlighet riktig

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Kommunal- og distriktsdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) er riktig presentert.

- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

16.3 Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av ni årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktig avlagt.

16.3.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020–2024

For 2022 påpekte Riksrevisjonen at årsregnskapet for Statens kartverk kunne ha vesentlige feil og mangler.

16.4 Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: uhjemlede merutgifter i Internasjonalt reindriftssenter

Andre forhold i revisjonsberetningen: Riksrevisjonen kommuniserer med brukerne av regnskapet gjennom revisjonsberetningen. Vesentlige forhold som har kommet fram i revisjonen av årsregnskapet, blir omtalt i delen Andre forhold. Et eksempel er om det gjennom vurdering av årsregnskapsoppstillingene blir avdekket og konstatert vesentlig brudd på bevilgningsreglementet.

Internasjonalt reindriftssenter har for 2024 et uhjemlet merforbruk på 4,4 mill. kroner. Det uhjemlede merforbruket består av 1,5 mill. kroner i regnskapsåret 2024 og 2,9 mill. kroner som følge av manglende innsparring fra tidligere år. Merforbruket er i strid med bevilgningsreglementet § 5 om overskridelse og bruk av utgiftsbevilgninger.

Dette forholdet har ingen betydning for Riksrevisjonens konklusjon om årsregnskapsoppstillingene.

16.4.1 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 16 om Kommunal- og distriktsdepartementet.

Komiteen tar til etterretning at statsregnskapet på Kommunal- og distriktsdepartementets område i all vesentlighet er riktig. Komiteen viser videre til at alle de ni årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktige.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har tatt opp forhold vedrørende uhjemlede merutgifter i Internasjonalt reindriftssenter.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere sak om Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester, og tar til etterretning at saken er avsluttet.

17. Kultur- og likestillingsdepartementet

Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) har ansvar for den statlige politikken og forvaltningen på områdene kultur, likestilling og diskriminering, opphavsrett, medier, idrett, frivillig virksomhet og pengespill og lotteri.

17.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Kultur- og likestillingsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter).

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

17.2 Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av 18 årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktig avlagt.

17.2.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020–2024

For 2022 påpekte Riksrevisjonen vesentlige feil og mangler i regnskapet for Norsk kulturfond.

17.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) og tar til etterretning at Statsregnskapet for Kultur- og likestillingsdepartementet i all vesentlighet er riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter). Videre viser komiteen til at alle årsregnskapene i all vesentlighet er riktige. Komiteen fastslår at Riksrevisjonen ikke har nye saker og heller ingen oppfølging av tidligere saker. Komiteen har ingen merknader ut over dette.

18. Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet (KD) har ansvar for barnehager, grunnskole, kulturskole, videregående opplæring, fagskoleutdanning, høyere utdanning, forskning, voksnes læring og kompetansepolitikk.

18.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Kunnskapsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter).

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

Riksrevisjonen har ny sak om

- Utdanningsdirektoratets økonomiske tilsyn av private barnehager og skoler – ikke tilfredsstillende.

Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

18.2 Statsregnskapet for Kunnskapsdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter)

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Kunnskapsdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikter over samtykker.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kunnskapsdepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) er ikke fullstendig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

18.2.1 KUNNSKAPSDEPARTEMENTETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT

I tilknytning til statsregnskapet skal det gis oversikter over samtykker, gitt av Stortinget, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

Kunnskapsdepartementet har ett samtykke vedtatt av Stortinget som ikke er innrapportert.

18.3 Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av 38 årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktig avlagt.

18.3.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020–2024

For 2021 og 2022 pekte Riksrevisjonen på mulige feil og mangler i årsregnskapet til henholdsvis Norges forskningsråd og Sikt – kunnskapssektorens tjenesteleverandør.

18.4 Utdanningsdirektoratets økonomiske tilsyn av private barnehager og skoler

18.4.1 KONKLUSJONER

Utdanningsdirektoratet gjennomfører ikke økonomiske tilsyn og veiledning fullt ut i tråd med gjeldende regelverk. Regelverkets formål er å sikre at de private barnehagene og skolene etterlever krav til bruk av midler slik at de kommer barna og elevene til gode.

Konklusjonen bygger på følgende hovedfunn:

- Utdanningsdirektoratet har ikke etablert rutiner for å vurdere det samlede risikonivået for utvelgelse av tilsynsobjekter blant de private barnehagene og skolene.
- Halvparten av de gjennomførte tilsynene er dokumentasjonskontroller og ikke tilsyn av om midlene kommer barna og elevene til gode.
- Utdanningsdirektoratet sikrer ikke at de private skolene får veiledning om kravene til bruk av offentlige tilskudd.

18.4.2 OVERORDNET VURDERING

Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at Utdanningsdirektoratet ikke har etablert rutiner for å vurdere det samlede risikonivået for utvelgelse av tilsynsobjekter blant de private barnehagene og skolene. Det er heller ikke tilfredsstillende at halvparten av tilsynene som Utdanningsdirektoratet gjennomfører, er dokumentasjonskontroller og ikke tilsyn av om midlene kommer barna og elevene til gode.

18.4.3 BAKGRUNN FOR REVISJONEN

Utdanningsdirektoratet har ansvar for å gjennomføre økonomiske tilsyn av private barnehager og skoler. Formålet med tilsynene er å kontrollere at offentlige til-

skudd og egenbetaling kommer barna og elevene til gode. Veiledning er et ytterligere virkemiddel for å oppnå formålet med tilskuddene.

Målet med revisjonen har vært å kontrollere om Utdanningsdirektoratet gjennomfører økonomiske tilsyn og gir veiledning i tråd med gjeldende regelverk, for å sikre at de private barnehagene og skolene etterlever krav til bruk av midler slik at de kommer barna og elevene til gode.

Utdanningsdirektoratets tilsynsansvar i 2024 omfattet 2 748 private barnehager som mottok 27 mrd. kroner, og 384 private skoler som mottok 7,6 mrd. kroner i offentlige tilskudd og egenbetaling. Direktoratet skal føre tilsyn med at tilskuddsmottakerne blant annet ikke

- handler med nærstående parter på annet enn markedsmessige vilkår
- driver tilleggsvirksomhet som finansieres med tilskudd
- disponerer midlene på andre måter som ikke kommer barna og elevene til gode

Sentrale kriterier for revisjonen er hentet fra barnehageloven, privatskoleloven, forvaltningsloven og bestemmelser om økonomistyring i staten.

Saken er presentert i en egen rapport. Se riksrevisjonen.no.

18.4.4 UTDANNINGSDIREKTORATET HAR IKKE ETABLERT RUTINER FOR Å VURDERE DET SAMLEDE RISIKONIVÅET FOR UTVELGELSE AV TILSYNSOBJEKTER BLANT DE PRIVATE BARNEHAGENE OG SKOLENE

Utdanningsdirektoratet skal kontrollere rapporter som tilskuddsmottakerne sender inn. Kontrollen skal ha et rimelig omfang i forhold til nytten og kostnadene ved kontrollen. Ut fra en vurdering av det samlede risikonivået og hva som er de vesentligste risikomomentene, skal det fastsettes hvilke kontrollpunkter som er mest aktuelle.

Utdanningsdirektoratet vurderer det slik at det er størst risiko for brudd på regelverket når barnehagene og skolene har transaksjoner mellom nærstående parter med fare for overprising, og når de har tilleggsvirksomheter med fare for kryssubsidiering.

Direktoratet risikovurderer og velger ut virksomheter for tilsyn kun blant de barnehagene og skolene som selv har oppgitt at de har nærståendetransaksjoner eller tilleggsvirksomheter.

Utdanningsdirektoratet gjør ingen kontroller for å avdekke manglende etterlevelse av barnehager og skoler som oppgir at de ikke har nærståendetransaksjoner eller tilleggsvirksomhet. Barnehager og skoler som unn-

later å rapportere om dette, vil dermed ikke bli risikovurdert eller kontrollert for disse forholdene.

I forarbeidet til privatskoleloven er det vist til at tilsynsordningen er tillitsbasert og bygger på stikkprøvekontroll. Det bør være en balanse mellom tillit og kontroll. Kontrollen kan reduseres der det er grunnlag for stor grad av tillit. Der grunnlaget for tillit er mindre, bør kontrollen øke. Selv der risikoen er lav, og grunnlaget for tillit er godt, bør det gjøres noe kontroll. Utdanningsdirektoratet kan ikke vurdere det samlede risikonivået når det ikke gjør kontroller som kan fange opp bevisst eller ubevisst feilrapportering om nærståendetransaksjoner eller tilleggsvirksomhet.

18.4.5 HALVPARTEN AV DE GJENNOMFØRTE TILSYNENE ER DOKUMENTASJONSKONTROLLER OG IKKE TILSYN AV OM MIDLENE KOMMER BARNA OG ELEVENE TIL GODE

Utdanningsdirektoratet skal føre økonomisk tilsyn med de private barnehagene og skolene. Økonomiske tilsyn innebærer at Utdanningsdirektoratet skal føre tilsyn med at de private barnehagene og skolene drives i samsvar med kravene til bruk av midlene i barnehageloven og privatskoleloven. Det overordnede målet med å føre økonomiske tilsyn med de private barnehagene og skolene er å sørge for at de etterlever gjeldende regelverk, slik at offentlige tilskudd, foreldrepenger og skolepenger kommer barna og elevene til gode.

Undersøkelsen viser at omtrent halvparten av direktoratets økonomiske tilsyn er dokumentasjonskontroller og ikke tilsyn av om kravene for bruk av midlene er etterlevd, som er formålet med Utdanningsdirektoratets tilsynsansvar.

Av totalt 148 åpnete økonomiske tilsyn av private barnehager i 2024 er 85 enkle tilsyn (57 prosent). I disse enkle tilsynene har Utdanningsdirektoratet kontrollert om regnskapsopplysninger er rapportert innen fristen, om avtaler med nærstående oppdateres og godkjennes årlig av eieren, og om bruk av offentlige tilskudd og foreldrepenger i barnehager er rapportert på riktig post i rapporteringssystemet. I disse enkle tilsynene eller dokumentasjonskontrollene har ikke direktoratet kontrollert om midlene forvaltes i tråd med regelverket og kravene til bruk av midlene.

Av totalt 23 åpnete økonomiske tilsyn av private skoler i 2024 er 10 enkle tilsyn (43 prosent). I åtte av disse enkle tilsynene har direktoratet kontrollert om skolen har et avdelingsregnskap per oppgitt tilleggsvirksomhet. I slike enkle tilsyn har ikke direktoratet kontrollert om offentlige tilskudd og skolepenger forvaltes i tråd med regelverket og kravene til bruk av midlene.

Når direktoratet avdekker brudd i de enkle tilsynene, gir det i hovedsak pålegg om retting fram i tid, og det

avslutter tilsynene før de har kontrollert at rettingen har skjedd. Direktoratet gjennomfører heller ikke oppfølgingstilsyn for å kontrollere om påleggene er fulgt opp. Sett i sammenheng sikrer ikke direktoratets håndtering av pålegg at de private barnehagene og skolene endrer sin praksis slik at de etterlever regelverket.

Utdanningsdirektoratet sikrer ikke godt nok at de private barnehagene og skolene følger kravene for bruk av midlene i gjeldende regelverk, fordi det har mangel-full oppfølging av påleggene det gir etter tilsynene, og fordi halvparten av gjennomførte tilsyn er dokumentasjonskontroller og ikke tilsyn av om midlene kommer barna og elevene til gode.

18.4.6 UTDANNINGSDIREKTORATET SIKRER IKKE AT DE PRIVATE SKOLENE FÅR VEILEDNING OM KRAVENE FOR BRUK AV OFFENTLIGE TILSKUDD

I 2017 fant Riksrevisjonen det kritikkverdig at nær 80 prosent av alle skoler der Utdanningsdirektoratet har identifisert høy risiko for at statstilskudd og skolepenger disponeres i strid med friskoleloven, ikke hadde blitt fulgt opp av Utdanningsdirektoratet, verken gjennom den etablerte tilsynsordningen eller på annen måte. Utdanningsdirektoratet opplyser at det fortsatt har vært en høy andel brudd på de skolene det er åpnet tilsyn med i årene etter Riksrevisjonens revisjon av kontroll og tilsyn med de private skolene i 2017.

Kunnskapsdepartementet sier i virksomhets- og økonomiinstruksen til Utdanningsdirektoratet at direktoratet skal «være et utviklingsorgan som støtter, veileder og påvirker sektoren gjennom informasjon, strategier og ulike tiltak».

Veiledning er et virkemiddel forvaltningen kan bruke for å forebygge og følge opp identifiserte svakheter på et område. Kunnskapsdepartementet har delegert veiledningsansvaret for de private skolene til statsforvalteren. Statsforvalteren gjennomfører ikke økonomiske tilsyn med private skoler. Revisjonen viser at Utdanningsdirektoratet ikke har kontaktmøter med statsforvalteren for å dele resultatene etter tilsynene det har gjort av de økonomiske forholdene til de private skolene. Videre kan ikke Utdanningsdirektoratet dokumentere at statsforvalterne de senere årene har veiledet om kravene for bruk av offentlige tilskudd.

De private skolene har et selvstendig ansvar for å følge gjeldende lover og regler når de bruker statlige tilskudd og skolepenger. Utdanningsdirektoratet har likevel en alminnelig plikt til å veilede tilskuddsmottakerne om kravene for bruk av offentlige tilskudd. Det gis noe veiledning på Utdanningsdirektoratets nettsider, og tilsynsobjektene får veiledning ved gjennomførte tilsyn. Utdanningsdirektoratet sikrer imidlertid ikke at de private skolene får veiledning om økonomiske forhold når

de ikke informerer statsforvalteren og statsforvalteren ikke veileder om økonomiske forhold.

18.4.7 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler at Kunnskapsdepartementet følger opp at Utdanningsdirektoratet

- etablerer rutiner som sikrer at de private barnehagene og skolene som opplyser at de ikke har nærstående-problematikk eller driver tilleggsvirksomhet, også inngår i risikovurderingene
- gjennomfører tilsyn som er reelle tilsyn av om midlene kommer barna og elevene til gode
- benytter veiledning om bruk av offentlige tilskudd som virkemiddel overfor de private skolene.

18.4.8 STATSRÅDENS SVAR

Statsrådets svar følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

18.4.9 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRÅDENS SVAR

Kunnskapsministeren viser til at praksisen med at tilsyn med nærstående-handel og tilleggsvirksomhet kun inkluderer private barnehager og skoler som har oppgitt at de har slike transaksjoner, i hovedsak skyldes at risikoen for bevisst eller ubevisst feilrapportering er vurdert som lav av Utdanningsdirektoratet og at direktoratet har tillit til revisorattestasjonene.

Riksrevisjonen understreker at selv om direktoratet vurderer risikoen for feilrapportering som lav, bør det gjøres noe kontroll for å bekrefte denne antagelsen. Riksrevisjonen mener det også bør gjennomføres kontroll med et utvalg virksomheter som ikke har oppgitt at de har slike transaksjoner. Den iboende risikoen knyttet til et betydelig offentlige tilskudd tilsier et visst kontrollnivå. Riksrevisjonen mener derfor det bør etableres rutiner for å vurdere det samlede risikonivået for utvelgelse av tilsynsobjekter.

Riksrevisjonen er enig med ministeren i at det er viktig at regler om rapportering, regnskap, dokumentasjon og revisjon følges. Halvparten av direktoratets tilsyn er purring på rapportering, avdelingsregnskap og årlige signerte avtaler. Riksrevisjonen påpeker at halvparten av direktoratets økonomiske tilsyn er dokumentasjonskontroller og ikke tilsyn av om midlene kommer barna og elevene til gode.

Riksrevisjonen mener at innretningen av disse kontrollene ikke framstår som tilfredsstillende.

18.4.10 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 18 om Kunnskapsdepartementet. Komiteen merker seg at statsregnskapet for Kunnskapsdeparte-

mentet i all vesentlighet er riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter) og at de 38 årsregnskapene på departementets område i all vesentlighet er riktige.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen i ny sak om Utdanningsdirektoratets tilsyn av private barnehager og skoler har konkludert med at det ikke er tilfredsstillende at det ikke er etablert rutiner for å vurdere det samlede risikonivået for utvelgelse av tilsynsobjekter blant de private barnehagene og skolene. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk og anbefalinger i saken.

19. Landbruks- og matdepartementet

Landbruks- og matdepartementet (LMD) har hovedansvaret for mat- og landbrukspolitikken. Det omfatter arealforvaltning, jord- og skogbruk, husdyrhold, reindrift og utvikling av nye næringer med utgangspunkt i landbruket.

19.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Landbruks- og matdepartementet er i all vesentlighet riktig.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Mattilsynet, er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

19.2 Statsregnskapet for Landbruks- og matdepartementet er i all vesentlighet riktig

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Landbruks- og matdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) er riktig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

19.3 Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Mattilsynet, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av ti årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene, med unntak av ett, i all vesentlighet er riktig avlagt.

Mattilsynets årsregnskap kan ha vesentlige feil og mangler.

19.3.1 MATTILSYNET – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI VI IKKE KAN BEKREFTE ALLE BOKFØRTE INNTEKTER FRA GEBYR

Mattilsynet har fått revisjonsberetning med forbehold fordi Riksrevisjonen ikke har vært i stand til å innhente tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for deler av regnskapslinjen «Innbetalinger fra gebyrer». Det gjelder gebyrinntekter for gjennomførte grensekontroller, som er rapportert å være 28,2 mill. kroner. Årsaken er at Mattilsynet ikke har hatt en tilfredsstillende internkontroll for å sikre at gebyrer for alle grensekontroller inntektsføres riktig.

Dette berører oppstillingen av bevilgningsrapporteringen av inntekter.

19.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 19 om Landbruks- og matdepartementet.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen mener statsregnskapet for departementet i all vesentlighet er riktig utarbeidet. Komiteen merker seg videre at alle de gjennomgåtte årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Mattilsynet, i all vesentlighet er riktige. Komiteen merker seg at Mattilsynet ikke har hatt en tilfredsstillende internkontroll for å sikre at gebyrer for alle grensekontroller inntektsføres riktig, og legger til grunn at dette blir rettet. Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen ikke har nye saker eller oppfølging av tidligere saker.

20. Nærings- og fiskeridepartementet

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) jobber for å skape flere grønne og lønnsomme arbeidsplasser, styrke investeringene på fastlandet, øke eksporten utenom olje og gass med 50 prosent innen 2030 og kutte klimagassutslipp med 55 prosent innen samme år.

20.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Nærings- og fiskeridepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter).

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Havforskningsinstituttet, er i all vesentlighet riktige.
- Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: pådratt forpliktelse utover fullmakt for Norsk nukleær dekommisjonering.

Revisjon av disposisjonene

Riksrevisjonen har ingen nye saker.

Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere saker om

- Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester – saken avsluttes.
- ny registerplattform og informasjonssikkerhet ved Brønnøysundregistrene – saken avsluttes.

20.2 Statsregnskapet for Nærings- og fiskeridepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter)

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på departementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikter over samtykker.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Nærings- og fiskeridepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) er ikke fullstendig presentert.

Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

20.2.1 NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENTETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT

I tilknytning til statsregnskapet skal det gis oversikter over samtykker, gitt av Stortinget, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

Nærings- og fiskeridepartementet har ikke innrapportert fem av samtykkene som er gitt av Stortinget.

20.3 Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Havforskningsinstituttet, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av 42 årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene, med unntak av ett, i all vesentlighet er riktig avlagt.

Havforskningsinstituttets årsregnskap inneholder vesentlige feil og mangler.

20.3.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020–2024

For 2021 og 2022 gjelder det henholdsvis Eksportfinansiering Norge og Brønnøysundregistrene. Havforskningsinstituttet fikk for 2023 revisjonsberetning med forbehold fordi eksterntfinansiert virksomhet ikke var bokført riktig.

20.3.2 HAVFORSKNINGSINSTITUTTET – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI VI IKKE KAN BEKREFTE INNTEKTER OG UTGIFTER FOR EKSTERNFINANSIERT VIRKSOMHET

Riksrevisjonen har ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for rapporterte inntekter og utgifter i de eksternt finansierte prosjektene. Dette påvirker inntektene og utgiftene i bevilgnings- og artskontorapporteringen og tilhørende forskuddsbetaling på mellomværende med statskassen.

Tilsvarende har Riksrevisjonen ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for den bokførte allokeringen av Havforskningsinstituttets kostnader som gjelder eksternt finansierte prosjekter, og for fullstendigheten av de tilhørende inntek-

tene. Dette påvirker også balanseposter i virksomhetsregnskapet.

Årsaken er at tall som er bokført i det totale regnskapet på de ulike prosjektene, ikke kan spores tilbake til prosjektrekskapene, samt at føringen av innbetalte forskudd til balansen og avregningen av inntekter i forhold til utgifter er mangelfull.

20.4 Riksrevisjonen har tatt opp andre forhold med virksomhetene: pådratte forpliktelser ut over fullmakt for Norsk nukleær dekommisjonering

Andre forhold i revisjonsberetningen: Riksrevisjonen kommuniserer med brukerne av regnskapet gjennom revisjonsberetningen. Vesentlige forhold som har kommet fram i revisjonen av årsregnskapet blir omtalt i delen Andre forhold. Et eksempel er om det gjennom vurdering av årsregnskapsoppstillingene blir avdekket og konstatert vesentlig brudd på bevilgningsreglementet.

Norsk nukleær dekommisjonering har i 2024 hatt fullmakt fra Stortinget til å pådra staten forpliktelser ut over budsjettåret. Staten kan bare pådras forpliktelser som først skal dekkes etter utløpet av budsjettåret, når Stortinget har gitt særlig samtykke til dette. Samtykket kan bare gis for det enkelte budsjettåret og skal begrenses oppad til et bestemt beløp.

Fullmakten for å inngå kontrakt til opprydding ved Søve gruver er på inntil 20 mill. kroner. Fullmakten er overskredet med 76 mill. kroner.

Dette forholdet har ingen betydning for konklusjonen om årsregnskapsoppstillingene.

20.5 Oppfølging av ny registerplattform og informasjonssikkerheten ved Brønnøysundregistrene

20.5.1 KONKLUSJONER

Riksrevisjonen avslutter saken.

- Brønnøysundregistrene har gjennomført mange tiltak for å sikre framdrift i arbeidet med å etablere ny registerplattform.
- Brønnøysundregistrene har gjennomført en rekke tiltak som har redusert flere av svakhetene i informasjonssikkerheten som ble tatt opp i Dokument 1 (2021–2022). Det gjenstår imidlertid fortsatt arbeid for å sikre at virksomhetens tjenester har et godt nok sikkerhetsnivå.
- Nærings- og fiskeridepartementet har styrket oppfølgingen av Brønnøysundregistrene både når det gjelder arbeidet med ny registerplattform og informasjonssikkerhet.

20.5.2 OPPRINNELIG SAK

Svakheter i informasjonssikkerheten ved Brønnøysundregistrene ble første gang påpekt av Riksrevisjonen i Dokument 1 (2003–2004), og har blitt påpekt en rekke ganger etter dette. I 2017 ga Stortinget den første bevilgningen til prosjektet for ny registerplattform (BRsys).

Riksrevisjonen rapporterte om informasjonssikkerheten og ny registerplattform i Brønnøysundregistrene i Dokument 1 (2021–2022). Riksrevisjonen mente det var sterkt kritikkverdig at Nærings- og fiskeridepartementet ikke hadde sikret at BRsys ble levert i henhold til Stortingets vedtak og forutsetninger. Departementet hadde heller ikke sørget for at svakheter i styringen av informasjonssikkerheten var utbedret slik Stortinget har forutsatt.

Stortingets behandling

Kontroll- og konstitusjonskomiteen støttet Riksrevisjonens vurdering. Komiteen understreket at når Nærings- og fiskeridepartementet siden oppstarten av BRsys-prosjektet i 2017 har mottatt rapportering fra Brønnøysundregistrene om store utfordringer med framdriften i prosjektet, må departementet ta mer aktive grep. Komiteen stilte spørsmål ved hvorfor departementet hadde gitt Brønnøysundregistrene nye og ressurskrevende oppgaver samtidig som departementet kjente til den svake gjennomføringsevnen i virksomheten.

Komiteen mente videre at når informasjonssikkerheten i Brønnøysundregistrene over tid ikke er god nok, må departementet ta hensyn til dette når de stiller krav til prosjektene, og i styringen av virksomheten. Komiteen forutsatte at departementet framover sørger for riktig rapportering til Stortinget om framdriften og kostnadene i prosjektet og om informasjonssikkerheten i virksomheten.

Riksrevisjonen fulgte opp saken i 2023 og konkluderte med å følge saken videre. Det var fortsatt utfordringer med innføring av BRsys, og det var for tidlig å konkludere om tiltak for å forbedre informasjonssikkerheten.

Stortingets behandling av oppfølgingssaken

Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttalte at den registrerte at Nærings- og fiskeridepartementet og Brønnøysundregistrene prioriterte BRsys-prosjektet og å forbedre informasjonssikkerheten, men at Riksrevisjonen mente det var for tidlig å vurdere om tiltakene ville være tilstrekkelige for målene som var satt, jf. Innst. 176 S (2023–2024) og stortingsvedtak 8. februar 2024.

Riksrevisjonen har i 2025 gjennomført en utvidet oppfølgingsundersøkelse. Målet med undersøkelsen har vært å vurdere viktige forklaringer på forsinkelser i og redusert omfang av BRsys-prosjektet og i hvilken

grad iverksatte tiltak har bidratt til tilstrekkelig informasjonssikkerhet for å beskytte Brønnøysundregistrenes tjenester. Undersøkelsen er presentert i en egen rapport.

20.5.3 NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENTETS OPPFØLGING

Brønnøysundregistrene har gjennomført mange tiltak for å sikre framdrift i arbeidet med å etablere ny registerplattform

Status og framdrift

Fellesløsninger for registrene (registerplattformen) kom på plass i 2020. Det gjensto betydelig arbeid med å overføre registre til denne og med å utvikle saksbehandlingsfunksjonalitet for registrene. I 2019 ble omfanget redusert fra 17 til 6 registre, og i 2021 ble fristen for ferdigstillelse utsatt fra 2022 til 2026.

Undersøkelsen viser at BRsys-prosjektet senere har blitt ytterligere forsinket og redusert i omfang:

- I 2023 ble det klart at det på tross av mange iverksatte tiltak ikke ville være mulig å ta igjen forsinkelsene.
- I slutten av 2023 ble to registre levert på den nye registerplattformen, seks måneder etter planen.
- Det nye styringsdokumentet fra september 2024 innebærer at fristen for ferdigstillelse ble utsatt fra 2026 til 2028. Omfanget ble ytterligere redusert ved at ett register og flere organisasjonsformer ble tatt ut av den gjestående hovedleveransen.

I 2023 startet Brønnøysundregistrene opp prosjektet «Brukervennlige registertjenester» (BVR). Det er gjensidige avhengigheter mellom BRsys og BVR. Før jul 2023 startet virksomheten et arbeid for å samordne leveransene i de to prosjektene. Mot slutten av 2024 ble det klart at det var behov for en bedre avklaring av samhandling og framdrift mellom BRsys og BVR. Virksomheten besluttet at framdriften i BRsys skulle være førende, og at BVR må rette seg etter denne.

Status per 31. mars 2025 er at Brønnøysundregistrene vurderer at framdriften er tilfredsstillende. 5. mai 2025 ble Frivillighetsregisteret levert på den nye registerplattformen BRsys. Dette er det første registeret som tar i bruk både BRsys og BVR.

Reduksjonen i antall registre som skal overføres til den nye registerplattformen (5 av 17), betyr at de resterende må overføres på et senere tidspunkt og utenfor BRsys-prosjektets rammer. Det er ikke avklart når og hvordan dette skal skje. De resterende registrene har imidlertid et antatt arbeidsomfang som er vesentlig mindre enn dem som er overført.

Forsinkelsene har også andre økonomiske og ressursmessige konsekvenser for virksomheten, fordi den

gamle registerplattformen må forvaltes inntil alle registrene er overført til den nye platformen.

Til tross for forsinkelser og reduksjoner av BRsys-prosjektets omfang er den samfunnsøkonomiske nytten av prosjektet fortsatt vurdert som stor, blant annet fordi saksbehandlingstidene vil bli redusert.

20.5.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Prosjektene for ny registerplattform og Brukervennlige registertjenester er viktige for å nå målet om økt digital samhandling mellom ulike aktører i samfunnet. Undersøkelsen viser at etter forrige undersøkelse ble avsluttet, har Brønnøysundregistrene gjennomført mange tiltak for å sikre framdrift i arbeidet med å etablere en ny registerplattform. Det er likevel etter Riksrevisjonens vurdering fortsatt svakheter i oppfølgingen og evalueringen av de iverksatte tiltakene.

Brønnøysundregistrene startet i 2023 opp prosjektet Brukervennlige registertjenester (BVR). Dette prosjektet har store avhengigheter til prosjektet for ny registerplattform. Virksomheten gjennomfører aktiviteter som bidrar til at erfaringslæring fra arbeidet med ny registerplattform blir tatt i bruk i BVR-prosjektet, men mangler etter Riksrevisjonens vurdering en systematisk praksis for å bidra til organisasjonsmessig læring.

Brønnøysundregistrenes gjennomføringsevne har vært en vedvarende utfordring i arbeidet med en ny registerplattform. Undersøkelsen viser at virksomheten de senere årene har fått bedre oversikt over forhold som påvirker egen gjennomføringsevne. Videre er ambisjonsnivået for prosjektet redusert, og fristen for ferdigstillelse er forlenget. Etter Riksrevisjonens vurdering har virksomheten dermed bedre forutsetninger for å gjennomføre prosjektet. Siden det fortsatt vil være registre igjen på den gamle platformen etter at prosjektet er avsluttet, kommer drifts- og utviklingskostnadene til å gå opp. Det er ingen samlet plan for hvordan dette skal håndteres.

Både personopplysningsloven og sikkerhetsloven stiller krav til at Brønnøysundregistrene skal iverksette sikkerhetstiltak for å oppnå et egnet eller forsvarlig sikkerhetsnivå basert på risiko. Undersøkelsen viser at Brønnøysundregistrene har gjennomført en rekke tiltak som har redusert flere av svakhetene i informasjonssikkerheten som ble tatt opp i Dokument 1 (2021–2022). Tiltakene har bidratt til å gjøre arbeidet med informasjonssikkerhet mer systematisk. Bedre rutiner og verktøy har bidratt til å gi Brønnøysundregistrene god oversikt over sikkerhetsnivået i virksomheten.

Etter Riksrevisjonens vurdering gjenstår det imidlertid fortsatt arbeid for å sikre at virksomhetens tjenester har et godt nok sikkerhetsnivå. Sikkerhetstiltakene har fortsatt flere svakheter målt opp mot beste praksis. Riksrevisjonens merker seg at Brønnøysundregistrene

har planlagt å gjennomføre flere nye sikkerhetstiltak. Riksrevisjonens understreker viktigheten av at dette arbeidet blir prioritert og fulgt opp på en systematisk måte.

Etter Riksrevisjonens vurdering har Nærings- og fiskeridepartementet etter 2023 styrket oppfølgingen av Brønnøysundregistrene når det gjelder arbeidet med både en ny registerplattform og informasjonssikkerheten. Videre tar departementet i større grad hensyn til Brønnøysundregistrenes gjennomføringsevne når det gjelder utviklingsoppgaver. Riksrevisjonen understreker at det er viktig at departementet fortsatt har tett oppfølging av Brønnøysundregistrenes arbeid med informasjonssikkerhet og en ny registerplattform.

Riksrevisjonen har avsluttet saken. Riksrevisjonen vil følge med på framdriften i arbeidet med informasjonssikkerhet og en ny registerplattform i de årlige risikovurderingene, og eventuelt starte en ny undersøkelse.

20.5.5 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 20 om Nærings- og fiskeridepartementet.

Komiteen tar til etterretning at Riksrevisjonen mener statsregnskapet for departementet i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, men at oversikten over samtykker ikke er fullstendig presentert. Komiteen legger til grunn at departementet forsikrer seg om at dette blir rettet opp i for senere regnskapsår.

Komiteen merker seg at det er gjennomført revisjon av i alt 42 årsregnskaper under departementets ansvarsområde, hvorav 41 i all vesentlighet er riktig avlagt. Komiteen merker seg samtidig at Havforskningsinstituttets årsregnskap inneholder vesentlige feil og mangler. På bakgrunn av påpekninger fra Riksrevisjonen overfor Havforskningsinstituttet i tidligere år forutsetter komiteen at departementet følger opp virksomheten for å forsikre seg om at også dette årsregnskapet for fremtiden kan avlegges uten alvorlige påpekninger.

Komiteen registrerer ellers at Riksrevisjonen avslutter oppfølgingen av ny registerplattform og informasjonssikkerheten ved Brønnøysundregistrene, og har ingen merknader til dette.

21. Samferdselsdepartementet

Samferdselsdepartementet (SD) har det overordnede ansvaret for rammevilkår for postvirksomheten, for luftfarts-, vei- og jernbanesektoren og for riksveiferejene.

21.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Samferdselsdepartementet er i all vesentlighet riktig.
- Revisjon av årsregnskapene
- Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Statens vegvesen, er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ny sak om bruk av tjenestekjøretøy i Statens vegvesen – ikke tilfredsstillende.

Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere saker om

- Stortingets forutsetninger for gebyrfinansiering av offentlige tjenester – saken avsluttes.
- Nasjonal transportplan – saken avsluttes.

21.2 Statsregnskapet for Samferdselsdepartementet er i all vesentlighet riktig

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Samferdselsdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt.

Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.

Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.

Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) er riktig presentert.

Departementene har gitt forklaringer på alle ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

21.3 Alle årsregnskapene, med unntak av regnskapet for Statens vegvesen, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av ni årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og underliggende virksomheter, med unntak av ett, i all vesentlighet er riktig avlagt.

Statens vegvesens årsregnskap kan ha vesentlige feil og mangler.

21.3.1 ANTALL ÅRSREGNSKAPER SOM KAN HA VESENTLIGE FEIL OG MANGLER, 2020–2024

For 2021 gjelder dette Statens vegvesen og Kystverket.

21.3.2 STATENS VEGVESEN – REVISJONSBERETNING MED FORBEHOLD FORDI BILLETTINNTEKTER OG TILSKUDD TIL RIKSVEIFERJEDRIFTEN ER BOKFØRT MED FOR HØYT BELØP

Statens vegvesen har fått en revisjonsberetning med forbehold som følge av at inntekter fra og tilskudd til riksveiferjedriften ikke er regnskapsført i henhold til kontantprinsippet. Årsregnskapet skal reflektere den økonomiske aktiviteten i tråd med transaksjonene. Staten vegvesens årsregnskap skal følge kontantprinsippet, det betyr at inntekter skal regnskapsføres når de innbetales, og utgifter skal regnskapsføres når de utbetales. Det kan gjøres unntak fra kontantprinsippet. Unntakene skal hjemles i vedtak fra Stortinget (romertallsvedtak). Unntak kan i tillegg komme fram av Finansdepartementets rundskriv R-101/2024. Unntaket fra kontantprinsippet som Statens vegvesen har praktisert, er vurdert av DFØ. Riksrevisjonen mener at unntaket ikke er tilstrekkelig begrunnet eller dokumentert på en transparent og sporbar måte.

Statens vegvesen har en avtale med et eksternt selskap som håndterer inntektene fra ferjedriften. Inntektene fra riksveiferjedriften er ikke betalt ut til Statens vegvesen, men direkte til ferjeoperatørene. Statens vegvesen har derfor ingen kontantstrøm fra inntekter riksveiferjedrift. Tilskuddet som er utbetalt til ferjeoperatørene, er utbetalt netto fratrasket inntektene som allerede er utbetalt til ferjeoperatørene. Årsregnskapet til Statens vegvesen viser for høy kontantstrøm for inntekter til og for høy kontantstrøm for tilskudd fra Statens vegvesen med 693 042 775 kroner.

21.4 Bruk av tjenestekjøretøy i Statens vegvesen

21.4.1 KONKLUSJONER

Statens vegvesen sikrer ikke at skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy blir dokumentert og rapportert i henhold til gjeldende regelverk.

Konklusjonen bygger på følgende hovedfunn:

- Statens vegvesen dokumenterer ikke all bruk av tjenestekjøretøy.
- Statens vegvesen sikrer ikke at skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy blir innrapportert.

21.4.2 OVERORDNET VURDERING

Riksrevisjonen mener det ikke er tilfredsstillende at Statens vegvesen ikke sikrer at skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy blir dokumentert. Det er dermed stor sannsynlighet for at Statens vegvesen ikke har innrapportert all skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy til skattemyndighetene.

21.4.3 BAKGRUNN FOR REVISJONEN

Målet med revisjonen har vært å kontrollere om Statens vegvesen sikrer at skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy blir dokumentert og rapportert i henhold til gjeldende regelverk.

Hovedregelen, som følger av skatteloven § 5-12, jf. § 5-10, er at bruk av tjenestekjøretøy til private formål er en skattepliktig naturaltjening. Som privatkjøring regnes all kjøring som ikke anses som yrkeskjøring, inkludert kjøring mellom hjem og fast arbeidssted (arbeidsreise) og besøksreise til hjemmet. Statens vegvesen skal ifølge bestemmelser om økonomistyring i staten (økonomibestemmelsene) kapittel 5.2 etablere systemer og rutiner som sikrer at lønn og andre lønnsopplysningspliktige ytelser blir korrekt registrert, beregnet, bokført, utbetalt og rapportert.

Statens vegvesen benytter tjenestekjøretøy i arbeidet med å kartlegge, vedlikeholde og bygge Norges veinett. Kjøretøyene skal dekke behov ved bygging, drift og vedlikehold av omfattende riksveinett, i tillegg til virksomhetens ansvar for kjøretøykontroll, opplæring og tilsyn.

Hovedregelen i Statens vegvesen er at statlige tjenestekjøretøy skal brukes kun i tjeneste, og ikke til private formål. Det er anledning til å bruke tjenestekjøretøyet mellom bopel og arbeidssted dersom kjøringen er en del av en tjenestereise eller et tjenesteoppdrag. I helt spesielle tilfeller kan tjenestekjøretøyet brukes utenom tjeneste. Bruken skal da refunderes Statens vegvesen etter egen sats.

I undersøkelsesperioden 1. januar 2022 til 31. desember 2024 disponerte Statens vegvesen totalt 1 357 statlige kjøretøy som ansatte bruker i tjenesten. Regnskapsførte kostnader for tjenestekjøretøyene i denne perioden utgjorde til sammen 353 mill. kroner.

Saken er presentert i egen rapport. Se riksrevisjonen.no.

21.4.4 STATENS VEGVESEN DOKUMENTERER IKKE ALL BRUK AV TJENESTEKJØRETØY

Statens vegvesen skal ha installert elektronisk kjørebok som registrerer all bruk av tjenestekjøretøyene, med informasjon om kjørelengde, kjørerute, fører og type kjøreoppdrag. Dette kreves i økonomibestemmelsene kapittel 5.2 om lønn og lønnspliktige opplysninger.

Riksrevisjonen har kontrollert kjørebøkene til 97 av de 1 357 tjenestekjøretøyene som Statens vegvesen har disponert i perioden 1. januar 2022 til 31. desember 2024. I kjørebøkene for de kontrollerte kjøretøyene er det registrert over 90 000 turer på til sammen over 2 100 000 kilometer.

Revisjonen avdekket at 14 av 97 tjenestekjøretøy i utvalget manglet elektronisk kjørebok i hele undersø-

kelsesperioden. Videre viser revisjonen at det er kjørt minst 465 000 kilometer uten at turene er registrert i kjørebøkene. En betydelig andel av kjøreturene mangler i tillegg dokumentasjon om fører og formålet med kjøreturene. At det mangler kjørebøker og registreringer er ufullstendige, bryter med dokumentasjonsplikten og kravene i økonomibestemmelsene om at dokumentasjonen skal være tilgjengelig for kontroll. Dette kan medføre mangelfull innrapportering til skattemyndighetene ved skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy.

At det mangler registreringer i kjørebøkene over lengre perioder, indikerer en betydelig risiko for underrapportering av den faktiske bruken av tjenestekjøretøy. Det reelle omfanget av bruk av tjenestekjøretøy kan dermed være høyere enn det som kommer fram av dokumentasjonen i systemene til Statens vegvesen.

21.4.5 STATENS VEGVESEN SIKRER IKKE AT SKATTEPLIKTIG BRUK AV TJENESTEKJØRETØY BLIR INNRAPPORTERT

For å sikre at skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy blir behandlet i henhold til reglene om dokumentasjon og rapportering i økonomibestemmelsene og skattelovgivningen, er det viktig at Statens vegvesen har gode systemer og rutiner som sikrer etterlevelse av regelverket.

Revisjonen viser at Statens vegvesen ikke systematisk dokumenterer og rapporterer skattepliktig bruk av tjenestekjøretøyene sine. Dette gjør det vanskelig å etterprøve om korrekte lønnsopplysninger er rapportert til skattemyndighetene.

Statens vegvesen har skriftlige rutiner for privat bruk av tjenestekjøretøy. De uttaler imidlertid at privat bruk ikke er tillatt, og at de ikke har et system for å registrere og dokumentere den lønnspliktige ytelsen for privat bruk av tjenestekjøretøy.

Revisjonen viser at i perioden 2022–2024 har ansatte registrert over 200 private kjøreturer i de elektroniske kjørebøkene til de 1 357 tjenestekjøretøyene Statens vegvesen har disponert. Ingen av disse turene har blitt rapportert videre til HR/lønn. Revisjonen viser videre at Statens vegvesen ikke har dokumentert at den private bruken er godkjent, og at det ikke er innrapportert fordel til beskatning for privat bruk til Skatteetaten. De har dermed heller ikke betalt arbeidsgiveravgift for dette. Ingen ansatte har refundert Statens vegvesen for privat bruk av tjenestekjøretøy.

Ansatte i Statens vegvesen kan bruke tjenestekjøretøyet mellom bopel og arbeidssted som en del av tjenestereisen eller tjenesteoppdraget, når dette er hensiktsmessig. Rutinene inneholder informasjon om at slik bruk utløser skatteplikt etter alminnelige skatteregler, men presiserer ikke når kjøring mellom bopel og arbeidssted anses som hensiktsmessig, og i hvilke tilfeller

slik bruk utløser skatteplikt. Kjøring mellom bopel og arbeidssted uten dokumentert godkjennelse fører til mindre gjennomsliktig praksis, og øker risikoen for inkonsekvens, skattemessige feil og underrapportering til Skatteetaten.

Revisjonen viser at det er store forskjeller mellom det som er registrert som arbeidsreiser i kjørebøkene til de 1 357 tjenestekjøretøyene Statens vegvesen har disponert i Riksrevisjonens undersøkelsesperiode, og det som faktisk er rapportert til Skatteetaten. I undersøkelsesperioden er det 33 personer som har meldt at de har brukt tjenestekjøretøy til reiser til eller fra bosted. Statens vegvesen har innrapportert 149 arbeidsreiser (på totalt 78 227 kilometer) til Skatteetaten. I den samme perioden er det imidlertid registrert 2 305 arbeidsreiser (på totalt 116 128 kilometer) i de digitale kjørebøkene, se tabellen nedenfor.

Statens vegvesen gjennomfører ikke kontroll av om privat bruk og kjøring mellom bopel og arbeidssted registreres i kjørebøkene, og om skattepliktig bruk blir rapportert videre til HR/lønn. Organisasjonen forklarer den manglende oversikten og kontrollen med at den mangler intern hjemmel for rutinemessig kontroll av kjørebøker. Statens vegvesen har dermed ingen oversikt over skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy til private formål eller kjøring mellom bopel og arbeidssted.

Det er dermed stor sannsynlighet for at Statens vegvesen ikke har innrapportert all skattepliktig bruk av tjenestekjøretøy til skattemyndighetene, og ikke har betalt pliktig arbeidsgiveravgift og ikke har trukket skatt for privat bruk.

21.4.6 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler at Samferdselsdepartementet

- sørger for at Statens vegvesen får på plass et system som sikrer at lønnsopplysninger innberettes etter kravene i skatteloven

21.4.7 STATSRAÐENS SVAR

Statsrådens svar følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

21.4.8 RIKSREVISJONENS UTTALELSE TIL STATSRAÐENS SVAR

Riksrevisjonen har ingen ytterligere kommentarer.

21.5 Oppfølging av Riksrevisjonens undersøkelse av sporbarhet i prioritering av prosjekter til Nasjonal transportplan

21.5.1 KONKLUSJON

Riksrevisjonen avslutter saken.

Samferdselsdepartementet har gitt tydelige føringer om at Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet skal synliggjøre hvilke forhold som vektlegges i prioriteringen av prosjekter. Både Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet arbeider med å forbedre sine faglige underlag til Nasjonal transportplan. Riksrevisjonen vurderer at tiltakene vil forbedre dokumentasjonen og sporbarheten av hvilke prioriteringer og avveiiinger virksomhetene gjør i transportplanleggingen.

21.5.2 OPPRINNELIG SAK

Målet med undersøkelsen var å vurdere om samferdselsmyndighetenes grunnlag for prioriteringer i Nasjonal transportplan (NTP) er etterprøvbare.

Undersøkelsen handlet om hvilke vurderinger og valg transportetatene Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet og Kystverket gjorde i transportplanleggingen, og om de dokumenterte disse. Det ble undersøkt om det var mulig å etterprøve de faglige prioriteringene som ble gjort i en tidlig fase av prosjektene og fram til den endelige prioriteringen av prosjekter til NTP.

Riksrevisjonen mente det var kritikkverdig at det faglige grunnlaget for prioriteringene av prosjekter til NTP var lite sporbart og etterprøvbart.

Riksrevisjonen anbefalte Samferdselsdepartementet å vurdere tiltak for å bedre sporbarheten og etterprøvbareheten i det faglige grunnlaget til NTP.

Undersøkelsen ble rapportert til Stortinget i Dokument 1 (2022–2023).

Undersøkelsen omfattet også Kystverket, som er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I undersøkelsen vurderte Riksrevisjonen at Kystverkets transportplanlegging var godt tilpasset virksomhetens portefølje av mange og små prosjekter. Kritikken og anbefalingene i undersøkelsen ble rettet mot Samferdselsdepartementet, slik at oppfølgingen gjelder for nevnte departement med de underliggende etatene Jernbaneverket og Statens vegvesen.

Stortingets behandling

Komiteen merket seg at Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at det faglige grunnlaget for prioriteringene av prosjekter til NTP er lite sporbart og etterprøvbart, og sluttet seg til dette. Komiteen viste til at det i kartlegging og videre utredning gjøres prioriteringer hos transportetatene som det er viktig å dokumentere på en slik måte at grunnlaget for videre utredninger og

senere prioritering i NTP kan underbygges på en lett tilgjengelig måte. Komiteen viste også til at mangelen på grunnlaget i startfasen naturlig nok også fører til mangel i senere faser og prioritering inn i NTP. Komiteen understrekte videre at både trafikkgrunnlag, tekniske vurderinger og samfunnsøkonomisk lønnsomhet selvsagt er viktig, men at det også er viktig at det kommer fram hvilke andre argumenter som er vektlagt i en tidlig fase.

Komiteen merket seg at Jernbanedirektoratet fra 2022 har endret rutinene sine på dette området og nå systematisk bruker slik dokumentasjon som grunnlag for sine prioriteringer. Komiteen mente det var positivt at Jernbanedirektoratet gjennom dette bedrer sporbarheten og etterprøvbareheten betydelig, og at endringen burde kunne brukes som modell og inspirasjon også hos de andre trafikketatene, jf. Innst. 163 S (2022–2023) og stortingsvedtak 9. februar 2023.

21.5.3 SAMFERDELSDEPARTEMENTETS OPPFØLGING

Riksrevisjonen ba Samferdselsdepartementet i brev av 11. mars 2025 om å gjøre rede for hvilke tiltak som er satt i verk for å følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonens undersøkelse av sporbarhet i prioriteringen av prosjekter til Nasjonal transportplan, og merknadene fra kontroll- og konstitusjonskomiteen i saken.

Riksrevisjonen ba departementet særlig om å gjøre rede for hvordan tidligfaserutinene, som Jernbanedirektoratet innførte i 2022, har fungert, og i hvilken grad disse har bedret dokumentasjonen og sporbarheten av direktoratets prioriteringer i en tidlig fase. Riksrevisjonen ba også departementet om å gjøre rede for om Statens vegvesen har gjort endringer som forbedrer dokumentasjonen og sporbarheten.

Samferdselsdepartementet svarte i brev av 1. april 2025.

21.5.4 RIKSREVISJONENS VURDERING

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet har gitt virksomhetene tydelige føringer om at det skal framgå av det faglige grunnlaget til Nasjonal transportplan hvilke forhold som vektlegges i prioriteringen av prosjekter. Virksomhetene er blant annet bedt om å synliggjøre hvordan ikke-prissatte virkninger og andre viktige forhold blir vektlagt, og i hvilken grad disse påvirker rangeringen mellom og prioriteringen av prosjekter.

Riksrevisjonen registrerer at både Jernbanedirektoratet og Statens vegvesen arbeider med å forbedre sine faglige underlag til Nasjonal transportplan. Forbedringene skal bidra til å tydeligere dokumentere Jernbanedirektoratets og Statens vegvesens prioriteringer tidlig i transportplanleggingen og forbedre sporbarheten i vur-

deringene som ligger til grunn for de faglige prioriteringene senere i NTP-prosessen.

Jernbanedirektoratet har systematisert arbeidet i en analyse-, utrednings- og prioriteringsfase. For å sikre at prioriteringer er sporbare og etterprøvbare, skal resultater og anbefalinger fra analyse- og utredningsfasene danne grunnlaget for dem.

Statens vegvesen kartlegger veinettets tilstand og utarbeider en langsiktig utviklingsstrategi for riksveinettet. Strategien blir utgangspunkt for om og hvor det kan startes videre utredninger i tidlig fase. Statens vegvesen vil arbeide videre med hvordan virksomheten kan vise sammenhengen mellom tilstand, utviklingsstrategi, målene i NTP og anbefalte tiltak.

Etter Riksrevisjonens vurdering vil disse tiltakene samlet sett gi bedre dokumentasjon og sporbarhet av hvilke prioriteringer Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet gjør i transportplanleggingen.

Riksrevisjonen har avsluttet saken.

21.5.5 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 21 om Samferdselsdepartementet.

Komiteen tar til etterretning at statsregnskapet for Samferdselsdepartementet er riktig avlagt og presentert.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har gjennomført revisjon på ni årsregnskaper på departementets ansvarsområde, og at Riksrevisjonen mener at alle årsregnskap for departementet og underliggende virksomheter – med unntak av Statens vegvesen – er riktig avlagt.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen i sin undersøkelse for bruk av tjenestekjøretøy i Statens vegvesen har konkludert med at det ikke er tilfredsstillende at Statens vegvesen ikke har dokumentert all bruk av tjenestekjøretøy og sikret innrapportering av skattepliktig bruk av disse.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen har fulgt opp tidligere sak om sporbarhet i prioriteringer av prosjekter til Nasjonal transportplan, og at saken avsluttes. Komiteen tar dette til etterretning og har ingen merknader ut over dette.

22. Utenriksdepartementet

Utenriksdepartementets (UD) oppgave er å arbeide for Norges interesser internasjonalt. Norges interesser bestemmes blant annet av vår geografiske plassering i et strategisk område, vår åpne økonomi, vår posisjon som kyststat og forvalter av store marine ressurser og omfattende eksport av olje og gass.

22.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Utenriksdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter).

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker.

22.2 Statsregnskapet for Utenriksdepartementet er i all vesentlighet riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter)

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet på Utenriksdepartementets ansvarsområde i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt, med unntak av oversikter over samtykker.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Utenriksdepartementets oversikter over samtykker (fullmakter) er ikke fullstendig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

22.2.1 UTENRIKSDEPARTEMENTETS OVERSIKTER OVER SAMTYKKER (FULLMAKTER) ER IKKE FULLSTENDIG PRESENTERT

I tilknytning til statsregnskapet skal det gis oversikter over samtykker, gitt av Stortinget, til å pådra staten forpliktelser utover budsjettåret, jf. bevilgningsreglementet § 13 fjerde ledd. Oversiktene skal også vise hvilke forpliktelser som er pådratt i henhold til samtykkene.

Utenriksdepartementet har ikke innrapportert ett av samtykkene fra Stortinget.

Utenriksdepartementet har «spesielle beholdninger, forsikringer» knyttet til Norfund på 41 mrd. kroner. I tillegg har departementet verdipapirer i form av innskudd i internasjonale utviklingsbanker på 1,5 mrd. kroner og aksjer for 4,3 mill. kroner.

Mellomværende med statskassen viser om en statlig virksomhet har penger til gode fra statskassen eller skylder penger til statskassen. Det er et uttrykk for enkelte unntak fra kontantprinsippet som gjelder for statsbudsjettet og statsregnskapet.

«Kontolån fra ordinære fond» er på 6,8 mrd. kroner. Dette gjelder delkonsern fond UD på 6,6 mrd. kroner og delkonsern fond Norad på 161 mill. kroner. Avsatte

midler i ordinære fond er likvidbeholdninger som er plassert på statens foliokonto i Norges Bank og inngår i statens kontantbeholdning. Slike likvidbeholdninger rapporteres som en forpliktelse.

22.3 Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av tre årsregnskaper på departementets ansvarsområde.

Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene for departementet og de underliggende virksomhetene i all vesentlighet er riktig avlagt.

22.3.1 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025-2026) kapittel 22 om Utenriksdepartementet. Komiteen tar til etterretning at statsregnskapet i all vesentlighet er riktig, med unntak av oversikt over samtykker (fullmakter). Komiteen viser til at alle de tre årsregnskapene på departementets område i all vesentlighet er riktige. Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen verken har nye saker eller oppfølging av tidligere saker.

Del III: Parlamentariske organer

23. Stortinget

Stortinget har tre viktige hovedoppgaver:

- vedta lover
- vedta statsbudsjettet
- kontrollere regjeringen

Stortinget har fem eksterne organer:

- Riksrevisjonen
- Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen
- Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret
- Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EØS-utvalget)
- Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)

Disse fem er frittstående offentlige organer opprettet direkte under Stortinget. Virksomheten i de eksterne organene er uavhengig og selvstendig fra Stortinget og den parlamentariske virksomheten. De eksterne organene har ulike mandater og arbeidsformer, samt ulik organisering og tilknytning til Stortinget.

Riksrevisjonen, Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen, Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret og EOS-utvalget er virkemidler i Stortingets kontroll med regjeringen og forvaltningen. Norges institusjon for menneskerettigheter har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med

Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivningen, internasjonale traktater og folkeretten ellers.

Riksrevisjonens årsregnskap revideres av ekstern revisor. De øvrige fire eksterne organene revideres av Riksrevisjonen.

23.1 Konklusjoner

Revisjon av statsregnskapet

- Statsregnskapet for Stortingets administrasjon og eksterne organer som revideres av Riksrevisjonen, er i all vesentlighet riktig.

Revisjon av årsregnskapene

- Alle årsregnskapene er i all vesentlighet riktige.

Revisjon av disposisjonene

- Riksrevisjonen har ingen nye saker.
- Riksrevisjonen har ingen oppfølging av tidligere saker

23.2 Statsregnskapet for Stortingets administrasjon og eksterne organer som revideres av Riksrevisjonen, er i all vesentlighet riktig

Riksrevisjonen mener at statsregnskapet for Stortingets administrasjon og eksterne organer som revideres av Riksrevisjonen, i all vesentlighet er riktig utarbeidet, presentert og avlagt.

- Bevilgningsregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Kapitalregnskapet er i all vesentlighet riktig.
- Statsregnskapets oversikter over samtykker (fullmakter) er riktig presentert.
- Departementet har gitt forklaringer på alle ikke-vesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

I tallene for Stortingets administrasjon og eksterne organer inngår også Riksrevisjonens budsjett og regnskapstall.

23.3 Alle årsregnskapene som revideres av Riksrevisjonen, er i all vesentlighet riktige

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av årsregnskapene for Stortingets administrasjon, Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen, Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret, Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste og Norges institusjon for menneskerettigheter. Riksrevisjonen mener at alle årsregnskapene i all vesentlighet er riktig avlagt.

Riksrevisjonens årsregnskap revideres av en privat revisor. For Riksrevisjonens regnskap viser vi til Riksre-

visjonens årsrapport for 2024, Dokument 2 (2024–2025).

23.3.1 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 23 om parlamentariske organer.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av årsregnskapene for Stortingets administrasjon og de eksterne organene og funnet at alle årsregnskapene i all vesentlighet er riktig avlagt.

24. Sametinget (Sámediggi)

Sametinget er et selvstendig folkevalgt organ og er det representative talerøret for samene. Arbeidsområdet for Sametinget er alle saker som særlig angår den samiske folkegruppen. Sametinget er i kraft av status og rolle den fremste premissgiveren i utforming av statens samepolitikk og et rådgivende organ i samepolitiske spørsmål.

Sametinget er etablert gjennom sameloven og skal arbeide for anerkjennelse av samenes grunnleggende rettigheter etter Grunnloven § 108, eksistensen av ulike samiske tradisjoner og at samene skal få sikret og utviklet sine språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Grunnloven § 108. Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Sametinget styres etter det parlamentariske prinsipp, hvor det sittende Sametingsrådet baserer sin virksomhet på tillit i plenum. Sametinget i plenum er Sametingets øverste organ og myndighet. Tinget regulerer sin virksomhet innenfor de rammene som er gitt i lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven).

Sametinget er som folkevalgt organ ikke et organ underordnet regjeringen. Regjeringen har derfor i utgangspunktet ikke konstitusjonelt ansvar for Sametingets virksomhet.

Regjeringen har imidlertid et konstitusjonelt ansvar for bruken av budsjettmidler bevilget til Sametingets virksomhet. Ansvarer innebærer at kommunal- og distriktsministeren, på et overordnet nivå, skal følge opp at midlene blir brukt i samsvar med det fastsatte økonomiregelverket og Stortingets bevilgningsvedtak. Sametinget er en nettobudsjettert virksomhet, og Stortinget bevilger en netto utgiftsramme tilsvarende forskjellen mellom utgifter og inntekter.

Bevilgningen stilles til disposisjon for Sametinget gjennom tildelingsbrev fra Kommunal- og distriktsdepartementet. Sametinget forvalter også tilskudd fra andre departementer. Riksrevisjonen reviderer Sametingets årsregnskap.

24.1 Konklusjoner

Revisjon av årsregnskapet

- Årsregnskapet er i all vesentlighet riktig.

Riksrevisjonen har ny sak om

- lånegaranti i strid med Grunnloven § 75 og bevilgningsreglementet § 6 – kritikkverdig.

24.2 Sametingets lånegaranti

24.2.1 KONKLUSJONER

Sametinget har gitt lånegaranti til kjøp, drift og utbedringer av lokaler til det samiske museet Várdobáiki AS i strid med Grunnloven § 75 og bevilgningsreglementet § 6.

Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at Sametinget i perioden 2017–2019 har gitt lånegaranti til kjøp, drift og utbedringer av lokaler til det samiske museet Várdobáiki AS i strid med Grunnloven § 75 og bevilgningsreglementet § 6.

24.2.2 BAKGRUNN

Grunnloven § 75 slår fast at det tilkommer Stortinget å åpne lån på rikets kreditt, og å bevilge de pengesummene som er nødvendige for å dekke statens utgifter.

Bevilgningsreglementet er direkte hjemlet i Grunnloven § 75. Reglementets § 6 slår fast at forpliktelser utover budsjettåret krever særskilt samtykke fra Stortinget.

24.2.3 SAMETINGET HAR GITT LÅNEGARANTI I STRID MED GRUNNLOVEN OG BEVLGNINGSREGLEMENTET

Riksrevisjonen er orientert av Sametinget i møte 22. april og i brev av 23. april 2025 om at Sametinget i flere omganger i perioden 2017–2019 har garantert for lån til kjøp, drift og utbedringer av lokaler til det samiske museet Várdobáiki AS.

I Sametingets skriftlige redegjørelse til Kommunal- og distriktsdepartementet og Riksrevisjonen står blant annet dette:

«Den overordnede vurderingen i saken er at det er flere kritikkverdige forhold med vesentlige mangler i flere ledd. Gjennomgangen viser at det foreligger alvorlige saksbehandlingsfeil med hensyn til saksbehandling, utredning, dokumentasjon og begrunnelse. Det forekommer brudd på både lovverk, økonomiregelverk og interne rutiner. Gjennomgangen tilsier at det har vært lite effektiv økonomistyring av tilskuddsforvaltningen i saken, samt manglende internkontroll på Sametinget.»

Sametinget og Sametingets Kontrollutvalg undersøker saken videre.

På Riksrevisjonens anbefaling har Sametinget tatt inn opplysninger om saken i årsregnskapet for 2024. Sametinget har trukket opprinnelig avlagt årsmelding og vedtatt en korrigert versjon 4. juni 2025. Den korrigerte versjonen omtaler saken i

- Del 3 Årets aktiviteter og resultater, kapittel 5.4.8 Museer – direkte tilskudd
- Del 4 Styring og kontroll i virksomheten, Status internkontroll
- Del 6 Årsregnskap, Ledelseskommentarer samt ny note 17 om usikre forpliktelser

Riksrevisjonen har sendt et nummerert brev om saken til dem med ansvar for styring og kontroll i Sametinget. Riksrevisjonen har ikke modifisert konklusjonen i revisjonsberetningen til Sametingets årsregnskap for 2024, men tatt inn et presiseringsavsnitt med henvisning til opplysningene som er gitt i note 17.

24.2.4 ANBEFALINGER

Riksrevisjonen anbefaler at Sametinget

- tydeliggjør ansvaret og rollene og styrker den interne samordningen for å sikre etterlevelse av regelverk og korrekt saksbehandling

24.2.5 SAMETINGETS SVAR

Sametingets svar følger i vedlegg til Riksrevisjonens dokument.

24.2.6 RIKSREVISJONENS UTTAELSE TIL SAMETINGETS SVAR

Riksrevisjonen har ingen ytterligere kommentarer.

24.2.7 KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til Dokument 1 (2025–2026) kapittel 24 om Sametinget. Komiteen tar til etterretning at årsregnskapet i all vesentlighet er riktig. Komiteen merker seg videre at Riksrevisjonen har en ny sak om at Sametinget har gitt lånegaranti til kjøp, drift og utbedringer av lokaler til det samiske museet Várdobáiki AS i strid med Grunnloven § 75 og bevilgningsreglementet § 6. Riksrevisjonen har funnet dette kritikkverdigg. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk og anbefalingen om at Sametinget må tydeliggjøre ansvaret og rollene og styrke den interne samordningen for å sikre etterlevelse av regelverk og korrekt saksbehandling.

25. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 1 (2025–2026) – Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 10. februar 2026

Per-Willy Amundsen

leder og ordf. for Statsministerens kontor og
Justis- og beredskapsdepartementet

Sverre Myrli

ordf. for Finansdepartementet

Aina Stenersen

ordf. for Helse- og omsorgsdepartementet

Pål Morten Borgli

ordf. for Kommunal- og distriktsdepartementet

Geir Pollestad

ordf. for Digitaliserings- og forvaltnings-
departementet

Kari Baadstrand Sandnes

ordf. for Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Ronny Aukrust

ordf. for Barne- og familiedepartementet og
Samferdselsdepartementet

Lars Rem

ordf. for Landbruks- og matdepartementet

Julie E. Stuestøl

ordf. for Klima- og miljødepartementet

Lise Selnes

ordf. for Forsvarsdepartementet og Kultur- og
likestillingsdepartementet

Ove Trellevik

ordf. for Nærings- og fiskeridepartementet

Jonas Andersen Sayed

ordf. for Utenriksdepartementet

Hege Bae Nyholt

ordf. for Kunnskapsdepartementet

Lars Haltbrekken

ordf. for Energidepartementet

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/4677-

Dato
12. januar 2026

Vedr. Dokument 1 (2025-2026) Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjonen

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 17. desember 2025 knyttet til komiteens behandling av Riksrevisjonens regnskapsrevisjon for 2024. I brevet bes det om svar på hvordan departementet følger opp Riksrevisjonens anbefalinger.

Jeg ser alvorlig på de svakhetene i Arbeids- og velferdsetaten som Riksrevisjonen påpeker i sin rapport, og vil følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen. Dette er et arbeid som vi allerede er i gang med.

Riksrevisjonens anbefalinger

Riksrevisjonen påpekte i sin regnskapsrevisjon to ulike forhold i Arbeids- og velferdsetaten.

1. Kontroll av utbetaling av stønad til ortopediske hjelpemidler

Riksrevisjonen fant det «kritikkverdig» at etatens kontroll av utbetaling av stønad til ortopediske hjelpemidler ikke oppfyller kravene som er gitt i lov om folketrygd og reglement for økonomistyring i staten. Det var også kritikkverdig at summen av fakturakontroller for kompenserende kontrolltiltak ikke tilfredsstiller kravene til en internkontroll som er tilpasset risiko og vesentlighet.

Riksrevisjonen anbefalte at Arbeids- og inkluderingsdepartementet følger opp at Arbeids- og velferdsetaten;

- bruker tilgjengelige data for blant annet å gjennomføre etterkontroller av reparasjons- og ombyggingskostnader som avviker vesentlig fra gjennomsnittlig eller forventet kostnad

- gjør analyser av kostnader for artikler med variabel ressursinnsats for å sammenligne fakturerte timer og materialkostnader for like hjelpemidler mellom verkstedene
- vurderer å innføre et saksbehandlings- og fakturasystem som støtter etterlevelsen av økonomireglementets krav om internkontroll.

Status

Det er gjennomført tiltak i etaten for å heve internkontrollnivået på ortopediområdet, blant annet er dokumentasjonen av gjennomførte kontroller forbedret, og omfanget av stikkprøvekontroller er utvidet.

Tidligere har Arbeids- og velferdsetaten hatt kontroll av alle fakturaer over 100 000 kroner, og gjennomført stikkprøver for faktura mellom 50 000 kroner og 100 000 kroner, men uten en eksakt definisjon av omfanget. Fakturaer under 50 000 kroner ble ikke kontrollert. Etaten opprettholder kontroll på alle fakturaer over 100 000 kroner og utvider stikkprøvekontrollen av fakturaer i størrelsesorden 50 000 kroner - 100 000 kroner til 30 prosent. For fakturaer som er på under 50 000 kroner, blir nå 1 prosent kontrollert. Utvidet kontroll ble innført 29. september 2025. I løpet av januar 2026 vil etaten vurdere å utvide omfanget av stikkprøvekontroller ytterligere. Omfanget av nye kontroller vil bli vurdert opp mot risiko og vesentlighet.

Arbeids- og velferdsetaten har forbedret dokumentasjonen på gjennomført stikkprøvekontroll før utbetaling. Eventuelle avvik følges opp fortløpende mot leverandør. Kapasitet og effekt på roboten som håndterer kontrollen mellom faktura og vedtak er også økt, noe som gjør at kontroll mot vedtak gjøres raskere enn før. Det er også etablert rutiner for tilbakebetaling fra leverandør ved eventuelle avvik

Anbefalingene fra Riksrevisjonen om å se på etterkontroller av reparasjons- og ombyggingskostnader med mål om å innføre mer systematiske kontroller, følges opp. Det samme målet om mer systematikk gjelder også for analyser av kostnader for artikler med variabel ressursinnsats, for å sammenligne fakturerte timer og materialkostnader for like hjelpemidler mellom verkstedene. I starten av 2026 vil det bli gjennomført analytiske etterkontroller av reparasjons- og ombyggingskostnader, samt kostnader for artikler med variabel ressursinnsats. For å gjennomføre slike analyser er etaten avhengig av å sammenstille data på tvers av fagsystemer, og må gå i dialog med leverandørene for å få en forklaring på eventuelle funn. Med utgangspunkt i disse analysene, vil etaten integrere relevante analytiske etterkontroller som en del av internkontrollen for ortopediske hjelpemidler. Omfanget av nye kontroller vil også her vurderes opp mot risiko og vesentlighet.

I 2026 vil Arbeids- og velferdsetaten prioritere ressurser til å starte utviklingsarbeid på hjelpemiddelområdet, inkludert ortopediområdet. Gjennom dette arbeidet skal behovet for regelverksutvikling vurderes, og utvikling av nye tekniske løsninger for saksbehandlings- og fakturasystem vil starte. Nye løsninger vil i større grad støtte etterlevelsen av økonomiregelverkets krav til internkontroll, sporbarhet og sikkerhet i økonomiløsningene. Et

første tiltak blir å erstatte den eksisterende fakturaløsningen med en annen, for å enklere sikre sporbarhet mellom vedtak og utbetaling. Et annet tiltak er å utvikle en ny og bedre løsning for kontroll av mottatt hjelpemiddel, gjennom ferdigattester. Begge disse tiltakene starter i 2026 og vil pågå i ett til to år.

Departementet følger forbedringsarbeidet i styringsdialogen.

2. Manglende tilgangskontroller og logging i databaser

Riksrevisjonen fant det «ikke tilfredsstillende» at Arbeids- og velferdsetaten ikke har etablert tilgangskontroller og logging i databaser i datasystemene for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger i tråd med kravene i økonomireglementet.

Riksrevisjonen anbefalte at Arbeids- og inkluderingsdepartementet sikrer at etaten etterlever økonomiregelverkets krav til rutiner for sikkerhet og sporbarhet i etatens IT-portefølje, både for nyutviklede og eldre systemer.

Status

Etter at det ble avdekket svakheter i internkontrollen knyttet til tilgangskontroller og loggføring av endringer i databaser, våren 2025, har departementet i dialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet lagt vekt på at manglene må rettes opp så raskt som mulig.

Siden svakhetene ble påpekt, har direktoratet jobbet med å etablere tilgangskontroller og logging for databaser for systemene som er omfattet av økonomiregelverket. Arbeids- og velferdsdirektoratet har opplyst departementet om at det fra høsten 2025 er etablert logging i databaser for alderspensjon, uføretrygd, sykepenger, foreldrepenger, dagpenger, arbeidsavklaringspenger og andre ytelser og stønader. Det betyr ifølge etatens vurderinger at de fra høsten 2025 etterlever kravene i økonomiregelverket om sikkerhet i økonomisystemene.

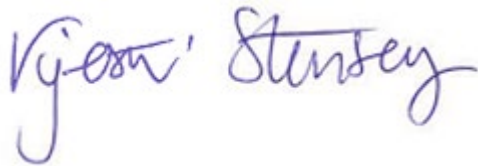
I oktober 2025 har etaten etablert sekundærlagring av databaseloggene for systemene som kjører på plattformen Nais, slik at disse loggene lagres sentralt og sikkert. Arbeids- og velferdsdirektoratet vurderer at det kan være behov for å utvide sekundærlagringen til å omfatte logger også for andre plattformer, og dette arbeidet vil bli gjennomført tidlig i 2026.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har også sett behov for å styrke internkontrollen og har etablerte rutiner for jevnlig vurdering av tilganger og avstemming av databaselogger. For 2025 er dette gjennomført for pensjon- og uføresystemet Pesys og foreldrepengeløsningen FPSAK, som omfatter ytelsene alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger. Tidlig i 2026 vil direktoratet vurdere det samme for andre systemer. Det er også etablert et prosjekt som har som formål å øke modenheten på internkontroll i Nav, spesielt med tanke på etterlevelse av økonomiregelverket i drift og forvaltning av IKT-systemene.

For å sikre at anbefalingene som departementet fikk i Dokument 1 (2025-2026) ivaretas på en tilstrekkelig og god måte, ser departementet behov for at det også igangsettes en uavhengig gjennomgang av etatens systematiske arbeid med internkontroll knyttet til håndtering av Navs databaser/ikt-systemer opp mot økonomireglementet. Oppdraget for en slik gjennomgang er utlyst, og en tilbyder er valgt. Det forventes at valgt tilbyder starter opp sitt arbeid i januar/februar 2026 og leverer rapport til departementet i juni 2026.

Departementet har bedt om særskilt rapportering, og følger forbedringsarbeidet i styringsdialogen.

Med hilsen

Kjersti Stenseng

Statsråden

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref
2025/313

Vår ref
24/3365-

Dato
12. januar 2026

Vedr. Dokument 1 (2025-2026) Riksrevisjonens rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon

Jeg viser til brev av 17. desember 2025 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen med spørsmål om hvordan finansministeren vil følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen i Dokument 1 (2025-2026) om undersøkelsen av Skatteetatens kontroll med merverdiavgift

1. Innledning

Jeg er enig i Riksrevisjonens anbefalinger, herunder at innsatsen mot merverdiavgiftsunndragelser skal være godt tilpasset risiko og vesentlighet. For å svare på hvordan Finansdepartementet skal sørge for at etaten har et hensiktsmessig kontrollnivå vil jeg redegjøre for helheten i etatens etterlevelsesarbeid på området, herunder utvikling og forbedring siden Riksrevisjonen gjennomførte sin revisjon.

Finansdepartementet skrev i Prop. 1 S (2024-2025) følgende: «Departementet er samdt i vurderinga til etaten om at kontrollnivået samla sett er blitt for lågt. Det er framleis potensial for ytterlegare forbedringar for å auke etterlevinga. Auka etterleving kan oppnås ved å forbedre kontrollverksemda og kontrollnivået. Etterlevinga kan også bli auka ved å gjere det enklare for skatte- og opplysningspliktige å etterleve skatte- og avgiftsreglane».

Jeg vil likevel bemerke at antall meldingskontroller i 2023 og 2024 sammenliknet med 2013 ikke gir et dekkende bilde av utviklingen i Skatteetatens arbeid med å sørge for etterlevelse på mva-området. Som jeg påpekte i redegjørelsen til Riksrevisjonen 24. september 2025, har det etter 2013 skjedd vesentlige endringer i hvordan mva-meldingene håndteres. I 2022 ble et nytt system for bedre mottak og behandling av disse meldingene tatt i bruk. Et av målene ved systemet var mer treffsikre kontroller, blant annet for å skåne de næringsdrivende for unødvendige kontroller.

Så langt i 2025 er 82 % av meldingene levert via regnskapssystemer, mot vel 13 % før. Flere feil, som ulike skrivefeil (f.eks. feil tall i meldingen og/eller bruk av feil fortegn), lukes bort før mva-meldingene i det hele tatt kan sendes inn. I tillegg til at det generelt er enklere for bruker å levere bedre via regnskapssystemer. Dette har medført at en langt større andel av mva-meldingene er riktige ved innlevering i dag, og dermed faller behovet for de enkleste meldingskontrollene bort.

Etaten har innført forsinket behandling av mva-meldinger som resulterer i utbetaling, for å kunne gjøre maskinelle og manuelle vurderinger før utbetaling. Dette ble innført i slutten av 2024. Mistenkelige meldinger følges opp manuelt før utbetalingene godkjennes eller avvises.

Siden etaten konstaterte at kontrollnivået var for lavt i 2023, har en av etatens viktigste prioriteringer vært å styrke kontrollområdet og øke kontrollnivået. Etaten vektlegger kontrollperspektivet i utviklingen av etatens systemer og prioritering av ressurser. I tillegg arbeider etaten med utvikling av bedre analyseverktøy, slik at kontrollutvelgelsen og kontrollgjennomføringen kan bli mer effektiv.

Antall meldingskontroller økte fra 2023 til 2024 fra 6317 til 6563. For 2025 ligger antallet meldingskontroller omtrent på samme nivå som i 2024. Etaten har i 2025 i tillegg prioritert å bruke ressurser for å utføre randomiserte kunnskapskontroller på merverdiavgiftsområdet. Målet med kunnskapskontroller er å bygge systematisk kunnskap om et område for å forbedre risikobasert kontroll i fremtiden.

I 2024 gjennomførte Skatteetaten flere utvidede kontroller mot næringsdrivende innen alle kontrollkategorier sammenlignet med 2023. Kontrollene traff også bedre. Samlet avdekket Skatteetaten 2,4 milliarder kroner i merverdiavgift etter kontroller i 2024, nesten en milliard kroner mer enn i 2023. Treffprosenten innen meldingskontroller på mva-området økte fra 50 prosent til 59 prosent fra 2023 til 2024 og det har også vært en god utvikling i 2025.

Kontroller er inngripende og ressurskrevende for alle parter. Målet er at etaten kontrollerer de personene og selskapene der risikoen for unndragelser er størst.

2. Skatteetatens kontrollvirksomhet på mva-området

Det er viktig å finne balansen mellom å ha brukervennlige, effektive systemer, og å hindre dem som bryter loven. Dette er en krevende balansegang, og etaten jobber kontinuerlig med å få på plass hindringer som stopper de kriminelle, som hele tiden tilpasser seg.

Skatteetaten arbeider etter OECDs etterlevelsesmetodikk. Denne angir at balansen mellom maktbruk og tillit er en nøkkelfaktor for at skatte- og avgiftsreglene etterleves effektivt. Det innebærer behov for ulike virkemiddelbruk overfor grupper med ulike adferd. Etaten jobber aktivt for at etaten til enhver tid bruker riktige virkemidler for å oppnå hovedmålet om etterlevelse og tillit i samfunnet. Kontroll er et av disse virkemidlene.

Kontroll er et avgjørende virkemiddel av flere grunner. For det første bidrar det til å avdekke uriktige og manglende opplysninger og reduserer skattegapet direkte gjennom etatens myndighetsfastsetting. For det andre påvirker kontrollene skattepliktiges etterlevelse og samfunnets tillit til Skatteetaten. For det tredje er kontroll den metoden som gir den sikreste

kunnskapen om etterlevelsen hos den enkelte skattepliktige og er avgjørende for å vite hvordan etaten skal sikre riktig etterlevelse over tid. Skatteetaten arbeider systematisk for at kontrollnivået skal være tilstrekkelig høyt og at kontroller blir gjennomført på en planmessig og helhetlig måte, basert på gode risikovurderinger.

Meldingskontroll og utvidet kontroll er to av kontrollvirkemidlene Skatteetaten bruker for å sikre etterlevelsen på mva-området. I tillegg har etaten flere kontrollmekanismer som er innebygget i dagens mva-system, og som muliggjør flere målrettede aktiviteter i forbindelse med innsending av mva-meldinger. Dette er vurderinger som ikke defineres som kontroll, men som likevel er en viktig del av behandlingen av mva-meldingene.

Nærmere om meldingskontroll

Meldingskontroll er kontroll av meldinger som Skatteetaten mottar fra den skattepliktige som grunnlag for fastsetting av ulike typer skatt. Meldingene kontrolleres opp mot øvrige opplysninger etaten har, eller innhentede tilleggsopplysninger fra skattepliktige. Hensikten med meldingskontroll av mva-meldinger er å sikre korrekt rapportering og etterlevelse ved en begrenset kontroll av mva-meldingens materielle grunnlag. Siden mva-systemet er basert på egendeklarerer er det viktig for etaten å hindre uriktige utbetalinger av merverdiavgift.

Innebygde kontrollmekanismer i dagens mva-system

Årlig mottar Skatteetaten om lag 2,2 millioner mva-meldinger. Alle mva-meldingene underlegges maskinell kontroll gjennom automatisert validering. Fordi antall meldinger er stort, er risikovurderinger og automatiske filtre i systemene av stor betydning for å kunne hindre misbruk og prioritere kontrollressursene.

I 2025 ble i underkant av 85 000 meldinger vurdert manuelt. Disse vurderingene gjøres for å avklare om meldingene skal kontrolleres eller om den næringsdrivende trenger veiledning. Det ble utført meldingskontroll på litt over 6 500 meldinger totalt. I tillegg til gjennomføring av meldingskontroll, blir det, både manuelt og maskinelt, foretatt en rekke vurderinger i saksbehandlingen før en melding blir tatt ut til kontroll. Dette beskrives nedenfor.

Mva-meldingene gjennomgår automatisk validering for å sjekke gyldigheten av meldingene¹. Valideringene kan være regnefeil, om virksomheten er registrert for terminen mv., i tillegg til logiske tester av meldingen. Skatteetaten har ca. 140 forskjellige valideringsregler.

Alle mva-meldinger blir vurdert etter forhåndsbestemte regler for hvilke meldinger som skal stanses for manuell vurdering. Utfallet av vurderingen er enten at mva-meldingen blir maskinelt godkjent eller at den faller ut til manuell saksbehandling. Betalende meldinger (når den avgiftspliktige er skyldig merverdiavgift) som inneholder vedlegg eller kommentarer blir som regel vurdert manuelt.

Betalende meldinger og nullmeldinger (en melding der alle felt knyttet til inn- og utgående merverdiavgift rapporteres med verdien null) blir maskinelt godkjent og

¹Oversikt over nåværende valideringsregler finnes her: [Mva-melding validering API | API-dokumentasjon](#).

scores deretter av en maskinlæringsmodell. Disse velges ut til meldingskontroll ut ifra prioritering og kapasitet. Kontrollør får tildelt meldingen med høyest score.

- For utbetalende meldinger vil de fleste av meldingene observeres før videre behandling utfra forhåndsfastsatte regler. I denne perioden gjøres vurderinger for å plukke ut meldinger sendt inn med antatt svindelformål. I tillegg bremses utbetalingstempoet, og dermed vanskeliggjøres svindel. Når mva-meldinger som resulterer i en utbetaling er ferdig med observasjonsperioden, vil de gå videre i den maskinelle behandlingen som bestemmer om mva-meldingen skal godkjennes maskinelt eller bli vurdert manuelt av en saksbehandler. Utbetalende meldinger som godkjennes maskinelt vil dernest bli scoret i maskinlæringsmodellen, på lik linje med de betalende meldingene. Meldinger som går til manuell vurdering berikes med opplysninger om hvilke filtre som har gitt utslag på meldingen, for å gi saksbehandler hjelp til hva som skal vurderes. Denne manuelle vurderingen defineres ikke som en meldingskontroll av Skatteetaten, men saksbehandler gjør enkelte kontrollhandlinger. Videre behandling etter manuell vurdering er enten at meldingen blir godkjent eller tatt ut til meldingskontroll.

Nærmere om utvidet kontroll

Når en kontroll omfatter flere terminer og/eller flere skattarter, defineres den som en utvidet kontroll. Dersom det foretas en stedlig kontroll, defineres den alltid som utvidet kontroll.

3. Pågående og planlagte tiltak

Skatteetaten arbeider med en forbedret måte å stoppe meldinger til observasjon på. Dette vil gjøre etatens handlinger mindre forutsigbare for svindlerne. En første versjon av en ny type oversikt over aktører mistenkt for svindel er klar for testing i januar 2026. Denne vil gjøre det enklere å sikre at meldinger sendt inn med svindelformål ikke slipper gjennom. I tillegg jobbes det med antisvindelarbeid, blant annet bruk av digitale spor for bedre kartlegging av svindelaktører. Tiltakene tilpasses rammene personvern hensyn og regler for datadeling setter.

Det pågår også arbeid med å standardisere dokumentasjonen av de vurderingene saksbehandler gjør i saksbehandlersystemet i de tilfeller meldingen godkjennes (bortvalg av kontroll). Standardiserte bortvalg vil være mer effektivt for saksbehandler enn å måtte skrive begrunnelse i fritekst. I tillegg kan den brukes for fremtidig maskinlæring for å forbedre utslagene. Å angi bortvalg er viktig for saksbehandler som skal vurdere meldingen i en senere termin.

Skatteetaten innfører også digital innhenting av bankkontoopplysninger i samarbeid med bankene. Ved hjelp av en automatisert tjeneste kan etaten hente relevante opplysninger direkte fra banker og andre finansforetak. Dette gjør det mulig å få informasjon raskere og sammenholde den med regnskapsbilag, noe som gir mer effektiv kontroll. Skattedirektoratet har fastsatt egne retningslinjer for slik innhenting av informasjon.

Fra 1.1.2026 er alle som jobber med merverdiavgift samlet i én felles divisjon i etaten. Dette skal bidra til en mer samlet og koordinert innsats mot unndragelser av merverdiavgift. Samling av mva-miljøet i én enhet skal også bidra til å styrke fagmiljøet.

Finansdepartementet har sendt på høring krav til digital bokføring og krav til bruk av elektronisk faktura mellom virksomheter. Høringsfristen gikk ut 31. oktober og saken vil følges opp videre av departementet. En innføring av slike krav vil sikre bedre data inn til etaten og sikre bedre tallgrunnlag for kontrollene. Etaten følger videre nøye med på EUs initiativ til transaksjonsbasert rapportering i sanntid til myndighetene. Høsten 2025 har etaten utarbeidet en mulighetsstudie som peker på fordeler og muligheter et lignende rapporteringssystem vil ha for Norge. Rapportering til myndighetene på transaksjonsnivå nærmere sanntid enn det mva-meldingen gir i dag, vil kunne redusere mulighetene de kriminelle har.

Ellers fortsetter Skatteetaten arbeidet med å øke kontrollnivået og kunnskapen om etterlevelsestilstanden på merverdiavgiftsområdet, slik at etatens kontrollarbeid kan målrettes enda bedre. Gjennom utvikling av bedre analyseverktøy kan kontrollutvelgelsen og kontrollgjennomføringen bli mer effektiv.

4. Tilleggsskatt

Riksrevisjonen viser i sin rapport til at i 20 av 25 tilfeldig valgte kontroller av skattemeldinger for merverdiavgift i forbindelse med meldingskontroller, har Skatteetaten ikke ilagt tilleggsskatt i samsvar med regelverket. Skatteetaten opplyser at en av kontrollene var fra 2022 og de resterende var fra 2023. Det har vært en økning i andelen kontroller der tilleggsskatt ilegges fra 2024 til 2025.

Revisjonen viser at saksbehandlernes begrunnelse for å unnlate å ilegge tilleggsskatt i de fleste tilfellene ikke samsvarer med de faktiske forhold slik de beskrives i selve vedtaket om forhøyelse av merverdiavgiften og øvrige opplysninger i saken. Tilleggsskatt er et viktig virkemiddel for å bidra til at de avgiftspliktige oppfyller sin opplysningsplikt til skattemyndighetene.

Grunnvilkåret for tilleggsskatt er at den avgiftspliktige gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til skattemyndighetene eller unnlater å gi pliktig opplysning, og dette kan føre til skattemessige fordeler. Tilleggsskatt skal blant annet ikke ilegges når avgiftspliktiges forhold kan anses unnskyldelig. Det gjelder også særskilte beviskrav ved illeggelse av tilleggsskatt. Vilkårene for tilleggsskatt er ikke oppfylt i alle saker hvor skattemyndighetene endrer fastsettingen. Vurderingen av tilleggsskatt krever derfor ytterligere ressurser utover det som kreves for å slå fast at fastsettingen er feil.

I Ot.prp. nr. 82 (2008-2009) hvor departementet følger opp Tilleggsskatteutvalgets utredning i NOU 2003:7 Tilleggsskatt m.m., uttaler departementet under punkt 8.5.3 blant annet at ligningsmyndighetene på bakgrunn av ressursituasjonen til en viss grad vil kunne prioritere hvilke saker som skal forfølges med tilleggsskatt. Det vises i denne sammenheng til brev til

Riksrevisjonen av 21. januar 1998, hvor departementet blant annet uttaler at det kan forekomme saker hvor det etter en omfattende og grundig gjennomgang kunne ha fremkommet at vilkårene for tilleggsskatt er til stede, ikke ilegges tilleggsskatt fordi det er ønskelig å prioritere andre typer saker.

I Prop. 38 L (2015-2016) om ny skatteforvaltningslov kom departementet med tilsvarende uttalelser under punkt 20.4.2.3.

Det kom ikke merknader til dette under komitebehandlingen, jf. Innst. O. nr. 118 (2008-2009) og Innst. 231 L (2015-2016).

Departementet legger derfor til grunn at skattemyndighetene på bakgrunn av ressursituasjonen til en viss grad vil kunne prioritere hvilke saker som skal forfølges med tilleggsskatt.

På bakgrunn av Riksrevisjonens rapport gjør Skatteetaten vurderinger knyttet til vilkårene for tilleggsskatt. Dette gjelder blant annet kravet om klar sannsynlighetsovervekt for å ilegge tilleggsskatt. Skatteetaten vil også oppdatere sine interne rutiner slik at det blir et tydeligere krav om begrunnelse ved bortvalg av tilleggsskatt.

5. Oppfølging av kontrollområdet

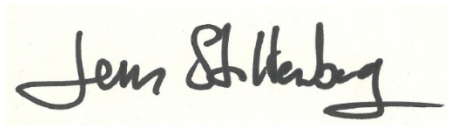
Etatens arbeid med å øke kontrollnivået der det er vurdert som for lavt, fortsetter i 2025 og 2026. I Prop. 1 S (2025-2026) skriver Finansdepartementet at «... det er positivt at kontrollnivået er forbedra og ifølge etaten ikkje lenger kritisk lågt på nokre område. Ettersom etaten vurderer kontrollnivået som framleis noko for lågt, er det viktig at arbeidet med auka kontroll framleis blir vektlagt. Det er framleis eit potensial for ytterlegare forbedringar for å auke etterlevinga. Auka etterleving kan oppnåast ved å forbedre kontrollverksemda og kontrollnivået. Etterlevinga kan også bli auka ved å gjere det enklare for skatte- og opplysningspliktige å etterleve skatte- og avgiftsreglane.»

Dette er reflektert som følger i tildelingsbrevet til etaten: «Prioriteringene til etaten over tid har påvirket kontrollvirksomheten, og Skatteetaten vurderer at kontrollnivået samlet sett er noe for lavt. Skatteetaten må derfor fortsette arbeidet med å øke kontrollnivået der etaten mener det har blitt for lavt. Generelt skal etaten arbeide systematisk for at kontrollnivået skal være tilstrekkelig høyt, og at kontroller blir gjennomført planmessig og helhetlig, basert på gode risikovurderinger. Samtidig må kontrollnivået til enhver tid veies opp mot andre aktiviteter som kan bedre etterlevelsen.»

Finansdepartementet har også for 2026 bedt Skatteetaten om å rapportere om etatens kontrollarbeid i en særskilt rapport. Bakgrunnen for dette er at departementet ønsker bedre styringsinformasjon om Skatteetatens faktiske kontrollarbeid. Rapporteringen vil gi grunnlag for at departementet kan gi styringssignaler i tildelingsbrevet og i styringsmøter. Skatteetatens pågående og planlagte tiltak vil evalueres og vurderes etter noe tid.

Samfunnet møter i økende grad nye utfordringer i form av misbruk av offentlige systemer, næringslivet og privatpersoner. Den økonomiske kriminaliteten er i økende grad digital og utvikler seg i et høyere tempo. Utviklingen er alvorlig, og jeg vil påse at departementet fortsetter med tett oppfølging av etatens arbeid. Skatteetaten skal fortsette å arbeide aktivt med å identifisere sårbarheter i systemer og ordninger som kan utnyttes for å forhindre skatteunndragelser og at sårbarheter korrigeres og forebygges.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink on a light yellow background. The signature is written in a cursive, flowing style and reads "Jens Stoltenberg".

Jens Stoltenberg

